

กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน:
กรณีศึกษาวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่

กิจผจญ แมคเมือง

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ กิจผจญ แมตเมือง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์)

คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

..... ประธาน
(ดร.พะโยม ชินวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

กิตติกรรมประกาศ

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชร สุนทรายุทธ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.วุฒิสักดิ์ ธีระวิทย์ ที่ปรึกษาผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ไว้เป็นอย่างสูง และขอกราบนำมัสการขอบพระคุณ พระประธานาถมุนี เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยใช้วัดเป็นสถานที่จัดเก็บข้อมูลงานวิจัย และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ คณะผู้บริหารสถานศึกษาต่างๆที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจั่น พระภิกษุสงฆ์ คณะครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ที่อำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลสำคัญในการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยในครั้งนี้ ไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

คุณค่าและประโยชน์ของคุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จ มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ รวมถึง ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน ที่คอยช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ ให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

กิจผจญ แมตเมือง

54820044: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: กลยุทธ์/ เด็กด้อยโอกาส/ คุณภาพชีวิต/ วัดเป็นฐาน

กิจผจญ แมตเมือง: กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ (STRATEGIES TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE OF DISADVANTAGED CHILDREN BY USING TEMPLE AS A BASE: A CASE STUDY OF WATDONCHAN CHIANGMAI) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: ธร สุนทรายุทธ , Ph.D., ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, Ph.D. 233 หน้า. ปี พ.ศ. 2558.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการศึกษา ในการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาผลของการจัดการศึกษา โดยใช้วัดเป็นฐานที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส และพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือ การวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นกรณีศึกษา และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษาโดยการสังเกตบริบทและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาวัดดอนจั่น จ.เชียงใหม่ จำนวน 45 คน ผู้วิจัยสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ จำนวน 3 กลุ่ม 21 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ การหาค่าความถี่โดยวิธีการพหุลักษณะ (Multi-attribute consensus reaching: MACR) โดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับของ ครัสคาล และวัลลิส (The kruskal-wallis One-way analysis of variance by ranks test)

ผลการวิจัยปรากฏว่า การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของวัดดอนจั่นประกอบด้วย เป้าหมายการจัดการศึกษา หลักการจัดการศึกษา และกระบวนการบริหาร และการจัดการศึกษา การศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส พบว่า 1) เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) เด็กได้รับการพัฒนาให้สามารถยกระดับตัวเองให้สูงขึ้น และ 3) เด็กทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามในการดำรงชีวิต การสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม ด้วยเทคนิคเดลฟาย เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานพบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ในแต่ละด้าน โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัดมีมติเป็นเอกฉันท์ ได้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส กลยุทธ์ที่ 2 บิดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ 3 ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงงามแก่เด็กด้อยโอกาส และกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการดำรงชีวิตของเด็กด้อยโอกาส

54820044: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ph.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: STRATEGY/ DISADVANTAGED CHILDREN/ QUALITY OF LIFE MEASURE/ TEMPLE AS A BASE

KITPHACHON MATMUANG: STRATEGIES TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE OF DISADVANTAGED CHILDREN BY USING TEMPLE AS A BASE: A CASE STUDY OF WATDONCHAN CHIANGMAI. DISSERTATION ADVISORS: DHORN SUNTRAYUTH, Ph.D. KHAJORNSAK BUARAPHAN, Ph.D. 233 P. 2015.

The purposes of this research were: a) to study strategies to enhance the quality of life of disadvantaged children at Wat DonChan, Chiang mai by using temple as a base of development and b) to study the effects of the application of a temple as a base of development on quality of life of disadvantaged children. The research method was a mixed methods research, applying qualitative case study and a quantitative research by Delphi technique. The data collection for quantitative method used in a case study was observation and interview of 45 key informants. The panel of 21 experts participated in the 3 round Delphi technique. The data from Delphi technique was analyzed by mean, standard deviation, median and interquartile range. To find the consensus between the experts, the Multi - Attribute Consensus Reaching (MACR), and the Kruskal-Wallis (The Kruskal - Wallis One-way Analysis of Variance by Ranks Test were also employed.

Four major findings from this research were found, they were;

1. The key informants suggested that the development strategy of Watdonchan was consisted of: goals of education, principles of education, and the process of educational administration.

2. The effects of using temple as a base of development for the disadvantaged students were: 1) the disadvantaged students had better quality of life, 2) the children have learned to developed themselves, and 3) the children had developed moral and ethics and employed those in their daily lives.

3. The results from Delphi technique showed that the panel of experts has the consensus on the overall and individual indicators. It was concluded that Watdonchan employed four development strategies to enhance the quality of life of disadvantaged children which were; 1) Promoting quality of life of disadvantaged children, 2) Emphasizing on mutual administration and management , 3) Inheriting morality and ethics to disadvantaged students, and 4) Promoting education and ways of life of the disadvantaged students.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
พระพุทธศาสนากับคนไทย	12
วัดกับคนไทย	14
วัดกับการจัดการศึกษาสถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา	16
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กด้อยโอกาส	19
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	39
คุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา	42
การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป	44
การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยวัด	48
องค์ประกอบการจัดการเชิงกลยุทธ์	49
กลยุทธ์การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	65
กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	66
แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	89
ระเบียบวิธีวิจัย	89
วิธีวิจัย	89
4 ผลการวิจัย	98
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ห้วงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	98
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบบกึ่ง โครงสร้าง	100
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ เทคนิคเดลฟาย	116
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	143
สรุปผลการวิจัย	145
อภิปรายผล	154
ข้อเสนอแนะ	163
บรรณานุกรม	165
ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก	172
ภาคผนวก ข	176
ภาคผนวก ค	179
ภาคผนวก ง	181
ภาคผนวก จ	192
ภาคผนวก ฉ	198
ภาคผนวก ช	200
ภาคผนวก ซ	202
ภาคผนวก ฌ	208
ภาคผนวก ฎ	220
ประวัติย่อของผู้วิจัย	233

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จังหวัดที่มีอัตราการนักเรียนค้อย โอกาสมากที่สุด 10 ลำดับ	23
2	เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ตัวชี้วัดความสำเร็จ และยุทธศาสตร์	32
3	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กค้อยโอกาสจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	99
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง	117
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านการบริหาร จัดการ	118
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านรูปแบบ การจัดการศึกษา	119
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานด้านระบบ สนับสนุน	120
8	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและอันดับของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กค้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านสถานะของวัด	121
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก ค้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านการบริหารจัดการ	122
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กค้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
11	124
12	125
13	126
14	127
15	128
16	129
17	129
18	130

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
19 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	131
20 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการ	132
21 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	133
22 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน	134
23 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไปตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านสถานะวัด	135
24 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไปตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการ	136
25 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไปตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	137

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
26	138
<p>รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน</p>	
27	139
<p>รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง</p>	
28	140
<p>รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการ</p>	
29	141
<p>รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา</p>	
30	142
<p>รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน</p>	

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	92
3	สภาพแวดล้อมและสิ่งก่อสร้างภายในวัดดอนจั่น	101
4	กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	153

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยเคารพนับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้นพุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย โดยมีวัดเป็นส่วนประกอบสำคัญของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนไทยผูกพันกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและเป็นสัญลักษณ์แห่งความมีอารยธรรมของสังคมและชุมชนไทย (ทะนงชัย นุรณพิสุทธิ์, 2545) วัดเป็นสถาบันทางสังคม (Social institutions) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรม (Culture) ซึ่งวัฒนธรรมเป็นส่วนที่ซับซ้อนประกอบด้วยความรู้ความเชื่อกฎหมายประเพณีและความสามารถที่มนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม (เอมอร เจียรมาศ, 2548) วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชนทุกท้องถิ่นในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าของประชาชน

ในอดีตพระภิกษุสงฆ์ มีฐานะเป็นครูบาอาจารย์และผู้ฝึกอบรมหลักธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนทุกเรื่อง ทั้งด้านจิตใจ ด้านความเป็นอยู่หรืออาชีพ และวัดยังมีฐานะเป็นโรงเรียน แม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญยังมีอยู่ บทบาทของวัดยังมี ความเข้มข้นอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องบทบาทด้านจิตและวิญญาณของชุมชนและสังคม บทบาท ด้านพัฒนาและสงเคราะห์ชุมชน บทบาทด้านเศรษฐกิจชุมชน บทบาททางการศึกษา (เลียบ ไทยยิ่ง, 2539) ฉะนั้นวัดจึงเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการศึกษา เพื่อให้มนุษย์ทุกคนเกิด การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เป็นคนดีตามหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนาเพราะการเรียนรู้คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผล มาจากประสบการณ์หรือการฝึกอบรมขัดเกลาสิ่งที่มนุษย์ได้รับ จึงเป็นหน้าที่ของสังคมและ วัดที่ต้องจัดประสบการณ์ที่ดี และเอื้อต่อวิถีการดำรงชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วไป

นอกจากนั้น วัดยังเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของคนในชุมชนรวมทั้งคนในชุมชนรอบ ๆ วัดยังใช้วัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่นการประชุมหมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้สนับสนุน ให้จัดสร้างโรงเรียนในวัด สอนหนังสือชาวบ้านจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัด โรงเรียนพุทธศาสนา

วันอาทิตย์ และอาจสูงถึงชั้นยอดให้เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนและทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะสืบต่อพระศาสนาและพลเมืองที่จะรับผิดชอบสังคมที่สำคัญวัดยังมีฐานะเป็น โรงเรียนอีกด้วยแม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่บทบาทของวัดยังคงมีค่อนข้างมากคือเรื่องของการพัฒนาชุมชนการพัฒนาอาชีพหรือการเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ ซึ่งยังคงมีอยู่มีเสถียรภาพแต่อย่างใด วัดจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมไทยจะเห็นว่าความสำคัญของสถาบันพุทธศาสนาเป็นที่ตระหนักของผู้บริหารประเทศทุกยุคทุกสมัยในเนื้อหา ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ จึงปรากฏแผนงานพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตลอดจนส่งเสริมการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างบ้านวัดและโรงเรียนการที่วัดจะเป็นศูนย์กลางไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจของประชาชนและชุมชนซึ่งสอดคล้องกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย

นอกจากความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนากับชุมชน ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจุบันสถาบันพระพุทธศาสนา ได้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 12 ว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวยุทธ ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานของวัดไว้ในหมวดที่ 4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) ว่าการดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. การจัดตั้ง โรงเรียนศูนย์อบรมชมรมต่าง ๆ ในวัด
 - 1.1 จัดตั้ง โรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
 - 1.2 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม
 - 1.3 จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ
 - 1.4 จัดตั้งชมรมต่าง ๆ เพื่อรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
 2. การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์
 - 2.1 ส่งเสริม/ สนับสนุนด้านการศึกษาให้กับ โรงเรียนหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ
 - 2.2 ส่งเสริม/ สนับสนุนประชาชนในการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ
 - 2.3 ส่งเสริม/ สนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส
- การศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจึงเป็นการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนชุมชนหรือประชาชน โดยทั่วไปมีบทบาทเชิงรุกกันตลอดมาจัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาให้แก่ประชาชน

ในส่วนที่รัฐไม่สามารถดำเนินการได้หรือดำเนินการไม่ครอบคลุมทั่วถึง จึงนับเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นพิเศษสำหรับประชาชนผู้ยากไร้ขาดแคลน แม้ว่าการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจะเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นตามความประสงค์ของรัฐ แต่ก็เป็นการจัดการศึกษาที่แก้ปัญหาสังคมได้ค่อนข้างจะตรงประเด็นและประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กยากจน เด็กที่ประสบปัญหาทางด้านต่าง ๆ หรือที่เรียกว่ากลุ่มเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีสิทธิเสรีภาพในการศึกษาเท่าเทียมกับบุคคล โดยทั่วไป ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 กำหนดว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบนอกระบบและการศึกษาดมอชยาศัยแต่ก็ยังมีเด็กด้อยโอกาสจำนวนมากที่ยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคส่วนหนึ่งได้แก่การบริหารองค์กรขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานการให้บริการการศึกษายังไม่เหมาะสมทั้งในเรื่องหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน จำนวนบุคลากร ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมงบประมาณเป็นการแยกส่วนไม่เป็นองค์รวมและไม่มีการกระจายอำนาจขาดข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้การบริการการศึกษาทำได้ไม่ครอบคลุมและไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

เมื่อกล่าวถึงลักษณะของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาจกล่าวได้ว่าผู้ด้อยโอกาสคือผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองต้องตกอยู่ในภาวะของการเสียเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมนอกจากนี้แล้วยังรวมถึงผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างปกติจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือและเป็นผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคมได้แก่ผู้ที่หลุดจากกลไกทางสังคมทำให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือบริการทางสังคมได้อีกทั้งถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางสังคมและทางการเมืองขาดสิทธิประโยชน์และโอกาสที่จะยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลตกเป็นผู้ด้อยโอกาสมีหลายอย่างเช่นการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านสังคมทำให้สภาพแวดล้อมเสียสมดุลเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้คนกลุ่มหนึ่งประสบปัญหาไม่สามารถปรับตัวได้และก้าวตามไม่ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงได้รับผลกระทบจนทำให้กลายเป็นผู้ด้อยโอกาส (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศและการศึกษา โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความก้าวหน้ามากขึ้นเป็น สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่แข่งขันด้วยปัญญาและมีความรู้เป็นฐานในการทำงานทำให้เราต้อง ให้ความสำคัญแก่การพัฒนางานด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมบุคลากรของประเทศให้มีความรู้และ สามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและ เป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาแบบยั่งยืนตลอดจนการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ขาดเสียมิได้ ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาจึงควรต้องปรับให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโดยการเปิดกว้าง และครอบคลุมทุกๆด้านอีกทั้งมีการบริการที่สามารถเข้าถึงเด็กวัยเรียนทุกคนยืดหยุ่นและสามารถ คอบสนองต่อสภาพของเด็กและท้องถิ่นได้

จากสถิติจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในวัยเรียนทั่วประเทศ พบว่า ในปี พ.ศ. 2554 มี จำนวนเด็กด้อยโอกาส 4,298,001 คน และปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนเด็กด้อยโอกาส 4,323,142 คน จากข้อมูลสถิติดังกล่าว จะเห็นว่า จำนวนเด็กด้อยโอกาส มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ปัจจุบันทางรัฐบาลได้ให้เด็กกลุ่มนี้ มีโอกาส เข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไปการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็ก ด้อยโอกาสจึงต้องมีรูปแบบและวิธีจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นและเหมาะสม กับสภาพชีวิตและความต้องการของเด็กทั้งที่เป็นการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) แต่การจัดการศึกษาตามรูปแบบ ดังกล่าว ก็ยังจัดได้ไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากเด็กด้อยโอกาสมีจำนวนมากและ กระจายอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศ

จากสภาพปัญหาของเด็กด้อยโอกาสดังกล่าว สถาบันพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญ กับการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสมาโดยตลอด จะเห็นได้ว่ามีวัดหลายแห่งที่ได้ดำเนินการ ในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน สามารถดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้เป็นจำนวนมาก ช่วยแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัวและช่วยแก้ไข้ปัญหาให้กับรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็น การจัดการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนเป็นการดึงเยาวชนเข้ามาเรียน ในวัด มีพระเป็นผู้สอนหรือควบคุมดูแลใกล้ชิดโดยเปิดวัดให้เป็น โรงเรียนพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ หรือเปิดเป็น โรงเรียนการกุศลในวัดและศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ เป็นต้นระบบนี้คณะสงฆ์ ทำมาก่อนจะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการจัดการสงเคราะห์มีวัดจำนวนมาก ที่ดำเนินการกันอยู่แล้วกระจายอยู่ทั่วประเทศแต่ก็ยังไม่เพียงพอและในจำนวนนั้น มีวัดอยู่แห่งหนึ่ง ที่เห็นความสำคัญของเด็กด้อยโอกาสและสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้ อย่างยอดเยี่ยมและเป็นแบบอย่างได้ โดยทางวัดได้ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสที่อยู่ใน

ถิ่นทุรกันดาร ทั้งเด็กกำพร้าเด็กยากจน เด็กชนเผ่า ซึ่งภาครัฐไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึงหรือเด็กที่มีปัญหาทางด้านอื่น ๆ ให้มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีการศึกษาที่ดี สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยการรับอุปการะดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสหลายร้อยคน ให้ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอน และเรียนหนังสือในวัดฟรี ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับปริญญาตรี โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการแม้แต่บาทเดียว วัดที่กล่าวถึง คือ วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาสของวัดดอนจั่น และศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส เพื่อเป็นองค์ความรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน เพื่อเผยแพร่ ให้นำบุคคล องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

คำถามการวิจัย

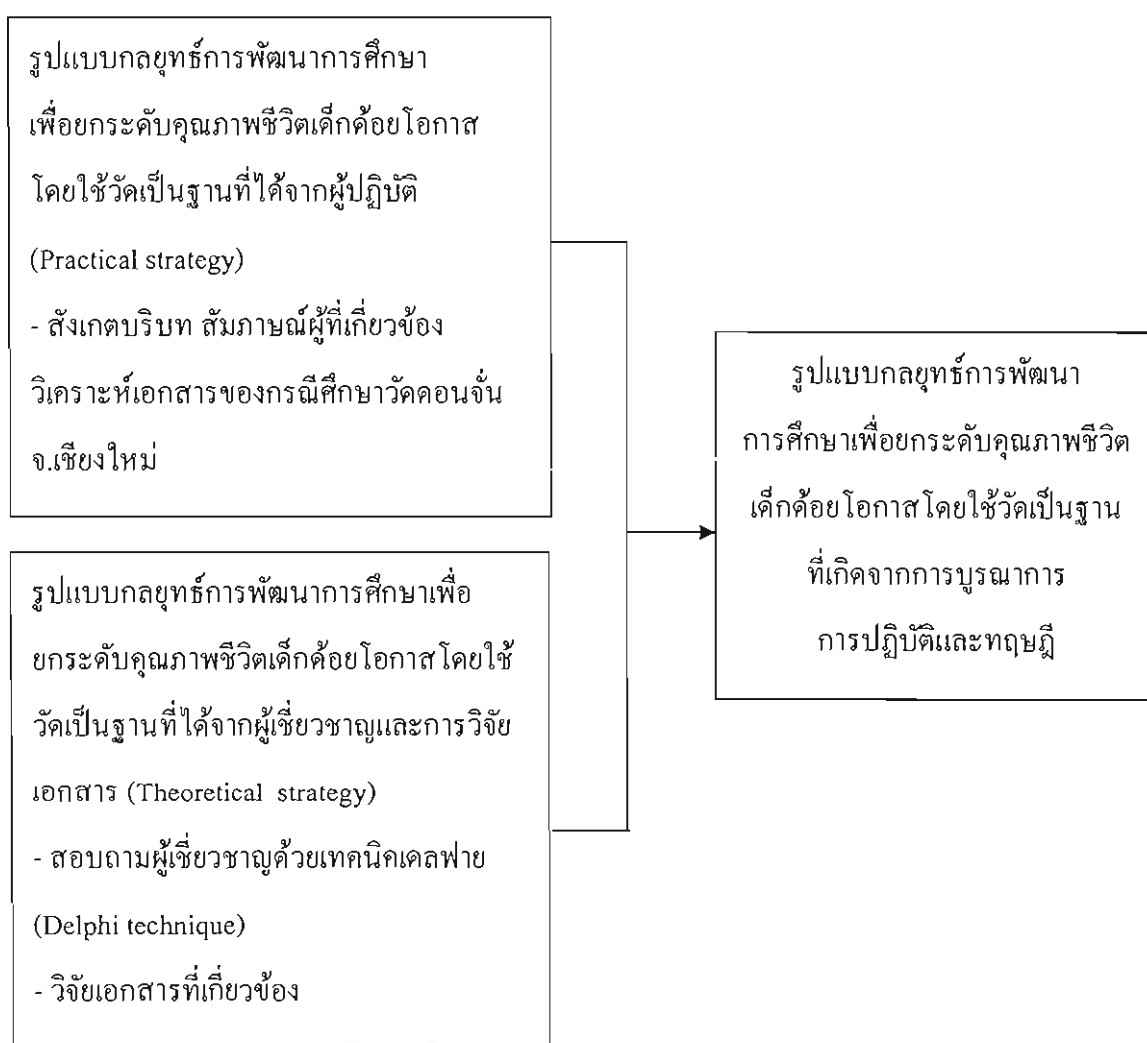
1. วัดดอนจั่นมีรูปแบบการพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างไร
2. ผลของการจัดการศึกษาของวัดดอนจั่น โดยใช้วัดเป็นฐานตามระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสได้อย่างไร
3. ควรพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study research) โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตบริบท การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ที่เกิดจากการบูรณาการการปฏิบัติ และทฤษฎี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุม และบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน
2. ได้ข้อมูลผลการจัดการศึกษาที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานจากกรณีศึกษาวัดคอนจั่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
งานวิจัยนี้ จะมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่ดำเนินการ โดยใช้วัดเป็นฐาน ซึ่งจะศึกษาเชิงลึกกับวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่
2. บริบทของการศึกษา

2.1 วิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 13) โดยใช้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case study research) เป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาเดี่ยว (Single instrumental case study) มุ่งศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสและศึกษาผลการจัดการศึกษาที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ผู้เข้าร่วมการวิจัย (Research participant)

ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ของวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร ผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่าง ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจั่น ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ คณะครู นักเรียนผู้ปกครองศิษย์เก่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการวัด และผู้นำชุมชน ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 3 รูป พระวาสว ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวัด จำนวน 42 คน และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาจากภายนอกอีกจำนวน 21 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 66 คน

2.3 บริบทของวัดคอนจั่น จ.เชียงใหม่

การเลือกวัดคอนจั่นเป็นกรณีศึกษาใช้การเลือกแบบสุดโต่ง (Extreme case sampling) เนื่องจากวัดคอนจั่นเป็นวัดที่ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมเกี่ยวกับยกระดับคุณภาพชีวิต

เด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วย 1. ด้านการดูแลช่วยเหลือเด็ก 2. การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม 3. การให้การศึกษาดังแต่ระดับอนุบาลถึงปริญญาตรี แบบให้เปล่าโดยไม่หวังผลตอบแทน

วัดคอนจัน ตั้งอยู่หมู่บ้านคอนจัน หมู่ที่ 4 ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 บนเนื้อที่ 4 ไร่ 60 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือจดทางสาธารณะประโยชน์ ทิศใต้จดทางสาธารณะประโยชน์ ทิศตะวันออกจดบ่อปลาของเอกชนและลำเหมืองสาธารณะ ทิศตะวันตก จดทางสาธารณะประโยชน์ ทางวัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2470 ปัจจุบันทางวัด ได้จัดตั้งสถาบันทางการศึกษาในบริเวณวัด ได้แก่ โรงเรียนวัดคอนจัน วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจันและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ศูนย์วัดคอนจัน เพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสของวัด ซึ่งมีพระประธานาถมุนี เป็นเจ้าอาวาส

พระประธานาถมุนี เจ้าอาวาสวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่ ท่านได้เห็นความสำคัญของเด็กด้อยโอกาส จึงได้ริเริ่มจัดตั้ง โครงการที่เรียกว่า “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาส เด็กกำพร้า และเด็กยากจน” ขึ้นตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2528 รวมระยะเวลาถึงปัจจุบัน 28 ปี สิ่งที่ท่านได้ดำเนินการคือการให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กที่มีสถานภาพเป็นเด็กกำพร้าที่พ่อหรือแม่เสียชีวิตเด็กที่พ่อหรือแม่ติดยาเสพติดเด็กที่พ่อหรือแม่พิการเด็กที่พ่อหรือแม่ติดคุกเด็กที่ถูกทอดทิ้งเด็กยากจนเด็กเร่ร่อน รวมทั้งเด็กติดเชื้อ HIV ทางวัดได้ร่วมกับคณะศรัทธารวมทั้งผู้เกี่ยวข้องดำเนินการกันเองทางโครงการ ได้รับเด็กที่มีปัญหาในเขตจังหวัดภาคเหนือเข้ามากินนอนและเรียนหนังสืออยู่ในวัด ซึ่งทางวัดมีที่พัก อาหาร ชุดนักเรียนรวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ให้ทุกคนและส่งให้เรียนหนังสือในบริเวณวัดคอนจันเด็กที่มีทั้งชาวไทยภูเขาเด็กพื้นราบ ประมาณเกือบ 700 คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวเขาประมาณร้อยละ 90 ซึ่งมาจากเผ่าต่าง ๆ จำนวน 10 เผ่า ทางวัดต้องจัดหางบประมาณสำหรับเลี้ยงดู และส่งให้เรียนหนังสือ ประมาณคนละ 100 บาท ต่อวัน ซึ่งในแต่ละวันจะใช้งบประมาณประมาณวันละ 70,000 บาท หรือประมาณเดือนละ 2 ล้านบาท จากการบริจาคจากผู้ใจบุญ โดยไม่ได้ใช้งบประมาณจากรัฐบาลแม้แต่บาทเดียว นอกจากนั้นท่านยังได้จัดหางบประมาณจัดสร้างโรงเรียนวัดคอนจัน ซึ่งจัดการศึกษาดังแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้ติดต่อประสานงานและจัดหางบประมาณจัดสร้างวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจัน และศูนย์การศึกษาวัดคอนจัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยได้จัดตั้งสถานศึกษาเหล่านี้ขึ้นภายในบริเวณวัดคอนจัน เพื่อรองรับเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาดังแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับปริญญาตรีซึ่งทางวัดได้ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีการศึกษาที่ดี สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัดคอนจั่น หมายถึง วัดที่ตั้งอยู่ ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง หมู่ 4 ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
2. เจ้าอาวาส หมายถึง พระประธานาณัติ เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น
3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจั่น ประกอบด้วย โรงเรียนวัดคอนจั่น, วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจั่น, และศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
4. การจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานหมายถึง การบริหารจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจั่น โดยใช้วัดคอนจั่นเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการศึกษา ร่วมกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา
5. กลยุทธ์ หมายถึง วิธีในการปฏิบัติที่องค์การเลือกใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุยังเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคตจากสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ (สุมาลี จิระจรัส, 2548)
6. กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา หมายถึง แนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของวัดคอนจั่น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา และให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
7. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส หมายถึง บุคคลหรือหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน ได้แก่เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณรวัดคอนจั่น บุคลากรของสถานศึกษาที่ตั้งในบริเวณวัดคอนจั่นผู้ปกครองผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งตัวนักเรียน
8. เด็กด้อยโอกาส หมายถึง กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด ซึ่งอยู่ในความอุปการะ เลี้ยงดู และให้การศึกษาโดยวัดคอนจั่นจังหวัดเชียงใหม่
9. ประเภทเด็กด้อยโอกาส เด็กด้อยโอกาส มี 10 ประเภท ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ประกอบด้วย (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)
 - ประเภทที่ 1 เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี) ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบากรวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือ

บุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลขาดโอกาสที่ได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

ประเภทที่ 2 เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำให้ประพฤตินั้นไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิชชันนารีผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

ประเภทที่ 3 เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งให้มีชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่นตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ

ประเภทที่ 4 เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายทางเพศหรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัวเนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

ประเภทที่ 5 เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก โรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์เป็นเด็กที่มีจะถูกมองอย่างรังเกียจ ไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

ประเภทที่ 6 เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึงเด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยจนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย

ประเภทที่ 7 เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอนดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

ประเภทที่ 8 เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควรถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสม

ประเภทที่ 9 เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

ประเภทที่ 10 เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิด และถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายตลอดถึงเด็กที่ตั้งครรภ์ นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

10. คุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่นทุกคน ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากวัดดอนจั่นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อุปกรณ์การเรียนทุนการศึกษาและการพัฒนาด้านคุณธรรมคุณนิสัย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์และการดำเนินชีวิต ของปัจเจกบุคคลในสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วัดนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตมีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และได้รับการบริการทางการศึกษาจากสถานศึกษาในวัดดอนจั่น ตามระบบการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลจากวรรณกรรม และงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ แบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. พระพุทธศาสนากับคนไทย
2. วัดกับคนไทย
3. วัดกับการจัดการศึกษาสถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา
4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กด้อยโอกาส
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
6. คุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา
7. การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป
8. การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยวัด
9. องค์ประกอบการจัดการเชิงกลยุทธ์
10. กลยุทธ์การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
11. กลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
12. แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระพุทธศาสนากับคนไทย

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวพุทธไทยในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทยที่มีความสำคัญให้ความหมายและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติไทยเป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเปรียบเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทย ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรมและการเมืองกล่าวโดยสรุปแล้วพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยดังต่อไปนี้ (สุพัศรา สุภาพ, 2536)

1. พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดสำคัญประการหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีกฎเกณฑ์ กฎหมายค่านิยมวิถีชีวิตของคนไทย

2. พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันสำคัญที่ช่วยให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น เป็นเสมือนพลังผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกันให้ดำรงชีวิตด้วยกัน โดยมีความขัดแย้งน้อยที่สุดและเป็นกลไกที่ช่วยขจัดปิดเป่าความขัดแย้งและสร้างความสงบในสังคม

3. สังคมไทยมีความสามารถที่จะนำเอาพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชีวิตและหล่อเลี้ยงบำรุงพุทธศาสนาให้มั่นคงอยู่ได้ทั้งในด้านการนำเอาธรรมวินัยไปปฏิบัติการเสริมสร้างสถาบันสงฆ์ให้ถึงพร้อมทั้งในด้านองค์การและการปฏิบัติสืบทอดพระศาสนาตลอดจนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ของสถาบันทางพุทธศาสนาเข้ากับชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านหรือพระสงฆ์กับคนไทย

4. สังคมไทยสามารถนำเอาสิ่งที่มีคุณค่าจากศาสนาอื่นมาผสมผสานให้เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างไม่ขัดเงินเช่นพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์และศาสนาขงจื้อเป็นต้น

5. สังคมไทยพร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของศาสนาอื่น ๆ โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาปหรือเป็นปมด้อยแต่อย่างใดและยอมรับการแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้นับว่าเป็น ความใจกว้างของสมาชิกในสังคมไทยทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ

ยิ่งไปกว่านั้นแล้วคำสอนทางพระพุทธศาสนายังเป็นคุณูปการต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในด้านอุดมคติที่สันทัดเป็นต้นล้วนแต่มีรากฐานมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นและ พระพุทธศาสนาจึงเป็นที่เชื่อได้ว่าได้มอบสิ่งที่ดีงามเกือบทุกอย่างให้แก่คนไทยเช่น

(พระราชธรรมนิเทศ, 2533)

- พุทธศาสนาสอนให้คนไทยเป็นตัวของตัวเองรู้จักช่วยตนเองไม่ยอมขอความช่วยเหลือจากคนอื่นในเรื่องที่ตนยังไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งสอนให้รู้จักเตือนตนด้วยคนและสอน ให้พิจารณาตนด้วยคนเป็นต้นเหล่านี้เราจะพบคำสอนหลายเรื่องของพระพุทธศาสนาในรูปของ ชาดกบ้างพุทธภาษิตบ้างตลอดถึงพระสูตรต่าง ๆ

- พุทธศาสนาสร้างอริยาศัยคนไทยให้เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งนี้โดยอาศัยคำสอน ที่เกี่ยวกับทานบ้างความพึงใจเรื่องพระเวสสันดรบ้างรวมถึงเรื่องกฎแห่งกรรมที่สอนไว้ว่าคนเรา ทำกรรมอันใดไว้ดีหรือชั่วก็ตามเขาจะต้องเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้นและทุกคนที่ให้ทานในชาติ ปัจจุบันตายไปเกิดในชาติหน้าจะไม่เป็นคนขัดสนเป็นต้น

- พระพุทธศาสนาสร้างคนไทยให้เป็นคนช่วยเหลือกันและกันเป็นสังคมของญาติมิตร โดยแท้จริงเช่นมีการช่วยกันลงแขกคราวเกี่ยวข้าวช่วยในการสร้างบ้านที่อยู่อาศัยและช่วยเหลือกัน ในงานอย่างอื่นเพราะถือว่านอกจากจะเป็นคุณแล้วยังเป็นบุญอีกด้วยเราจะพบหน้าบ้านของคนไทย

ชาวชนบทนิยมมีภาชนะน้ำวางไว้หน้าบ้านเพื่อให้คนเดินทางได้ดื่มนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากคำสอนเรื่องทาน

- พุทธศาสนาสอนให้คนไทยอ่อนน้อมถ่อมคนต่อบุคคลที่สูงด้วยอายุความรู้และชาติกำเนิด

- พุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีเมตตากรุณาต่อกันทำให้คนไทยชอบช่วยเหลือคนอื่นและเป็นมิตรกับคนที่มาจากแดนไกลทั้งนี้เพราะอาศัยหลักพรหมวิหาร 4 ประการนั่นเอง

- ในด้านของความคิดคำนึงหรือทัศนคติเกี่ยวกับ โลกและชีวิตพุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีหลักมโนธรรมคือศีล 5 ประการบ้างธรรมคุ้มครองโลก 2 อย่างบ้างไตรลักษณ์ 3 ประการบ้าง

- ในด้านเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ คนไทยที่เข้าใจและสนใจพุทธศาสนาดีพอสมควรจะอาศัยแนวของอริยสัจ 4 ประการคือทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

จากที่กล่าวมาจะพบว่าวิถีชีวิตของชาวไทยจะผูกพันอย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมผสมผสานอยู่ในแนวความคิดจิตใจและกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตชาวพุทธตลอดมาส่งผลดีทางด้านจิตใจของชาวไทยเป็นอย่างดีเท่ากับว่าพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนไทยทั้งพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนา และพฤติกรรมโดยทั่วไปหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยให้เป็นคนที่มีจิตใจกว้างขวางและร่าเริงแจ่มใสชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แสดงความเป็นมิตรเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายยินดีในการให้และแบ่งปันพร้อมที่จะบริจาคและให้ความช่วยเหลือที่เรียกกันว่าเป็นคนมีน้ำใจอันเป็นลักษณะเด่นที่ชาวต่างชาติสังเกตเห็นและประทับใจจนให้สมัญญาเมืองไทยว่าเป็นดินแดนแห่งความยิ้มแย้มหรือสยามเมืองยิ้มนั่นเอง

วัดกับคนไทย

จากความผูกพันของคนไทยกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชนที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันปราณสุวีร์ อวอร่วมรัศมี (2553) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับ “วัดกับชุมชนหน้าต่างศาสนา” ไว้ที่น่าสนใจดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาได้สรุปบทบาทวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนไว้ที่น่าสนใจ แม้จะเป็นกิจกรรมที่หลายคนอาจมองว่า “ธรรมดา ๆ” แต่หากทำได้เชื่อว่ายอดเยี่ยมทีเดียวการที่จะให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นในอดีตจำเป็นต้องพัฒนาวัดทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม เช่น

กิจกรรมด้านศาสนบริการ คือการให้บริการภายในวัดซึ่งได้แก่กิจกรรมในด้านการบำรุงรักษา วัด มีแบบแปลนแผนผัง รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ร่มรื่นและมีบรรยากาศสงบ

จัดการสิ่งแวดล้อมให้ดี เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้เข้าวัดกิจกรรมด้านการปกครอง ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัด เช่น การทำวัตรสวดมนต์การสมาทานศีล การฝึกอบรมต่าง ๆ

กิจกรรมด้านให้การศึกษาหรือสนับสนุนผู้ที่อยู่ในวัดให้ได้รับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม การปฏิบัติธรรมตลอดจนถึงวิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อความรู้ กิจกรรมด้านสาธารณบริการ ในวัดการจัดสถานที่ฝึกสมาธิวิปัสสนา ที่พักอาศัยคนตุงกะ เมรุ ที่เก็บพัสดุภัณฑ์ศูนย์อบรมศีลธรรม หรือ โรงเรียนพุทธศาสนาวินยาธิการ

กิจกรรมด้านชุมชนบริการการจัดให้มีธรรมศาลาเปิดบริการทุกวันพระและวันอาทิตย์ ให้ประชาชนได้ฟังธรรมปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาให้คำปรึกษาแก่ผู้มีทุกข์จัดอุปสมบทหรือบรรพชาสามเณรในภาคฤดูร้อนหรือเทศกาลเข้าพรรษาตั้งศูนย์อบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนทั่วไป จัดฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย

สำหรับกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในชนบทได้แก่กิจกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาของชนบท ความยากจน ความเจ็บไข้วัดช่วยได้โดยจัดกิจกรรมด้านการศึกษาส่งเสริมวิชาชีพ การสนับสนุนตั้งสหกรณ์ต่าง ๆ จัดสาธารณสุขมูลฐาน อบรมจิตใจให้มีคุณธรรมให้วัดเป็นแหล่งกระจายข่าวให้ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชนและเป็นผู้ช่วยในการตัดสินใจเป็นที่ปรึกษา กิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรมของวัดจะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนด้านการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่การให้ความร่วมมือกับทางราชการ ในการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเบื้องต้น ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งระหว่างชาวบ้านรอบ ๆ วัด ให้คำปรึกษาและแนะนำการทำงานของกลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มแม่บ้านจัดให้วัดเป็นสถานที่ประชุมและอบรมทางวิชาชีพ พร้อมทั้งจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้

กิจกรรมด้านการจัดสวัสดิการการควบคุมดูแลและรักษาศาสนสมบัติศาสนบุคคล ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำดื่มใช้ในบริเวณวัดบริการให้สะอาดแก่ประชาชนผู้มาติดต่อหรือให้บริการต่าง ๆ ของวัดให้มีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางพระธรรมวินัย

กิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ จัดศาสนพิธีให้ประหยัดและเรียบง่าย ดูแลอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์ จิตรกรรมประติมากรรม ตลอดจนโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจัดให้มีนิทรรศการขึ้นในวัดเท่าที่โอกาสจะอำนวย

กิจกรรมด้านการบริหารกิจการจากพระศาสนาภายในวัด ได้แก่ การจัดทำแผนผังแยกอาคารเสนาสนะ สิ่งก่อสร้างภายในวัดเป็นเขต เช่น เขตพุทธาวาสสังฆาวาส และเขตสาธารณสงเคราะห์ การประชุมพระภิกษุสามเณรในวัด เพื่อชี้แจงนโยบายคำสั่ง ตลอดจนความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นประจำ

กิจกรรมด้านศาสนศึกษาเพื่อประชาชนได้แก่การจัดหน่วยพุทธมาฆะผู้เยาว์ขึ้นในวัด การเปิดสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชนผู้สนใจกิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ได้แก่ การร่วมมือกับหน่วยราชการในการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุข สถานือนามัย หรือสหกรณ์ยาเพื่อรักษา โรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชนร่วมมือกับทางราชการในการแนะนำให้ประชาชนมีความรู้ ทางโภชนาการรักษาสภาพอนามัยการป้องกันรักษาโรค

กิจกรรมด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรมได้แก่การจัดให้มีการเผยแพร่ธรรมะทางสื่อมวลชน เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์จัดให้พระภิกษุและสามเณรออกเยี่ยมและเผยแผ่ธรรมะให้แก่ ประชาชนตามหมู่บ้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งทางคณะสงฆ์รัฐบาล เรียกว่า ฝ่ายรัฐ ฝ่ายวัด และชุมชน หรือฝ่ายประชาชนด้วยความตระหนักถึง ความสำคัญในการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้ขับเคลื่อน เรื่องนี้ตามนโยบายรัฐบาลและคณะสงฆ์อย่างจริงจัง โดยเร็ว ๆ นี้จะเปิดตัวโครงการ ณ วัดทุ่งบ่อเป็น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มุ่งสู่เป้าหมายคือ ทำวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัดกับการจัดการศึกษาสถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา

จากบทบาทของพระพุทธศาสนา ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า บทบาททางด้านกิจกรรมการ ให้การศึกษาหรือสนับสนุนการศึกษา เป็นบทบาทที่สำคัญ เนื่องจากยังมีคนที่ขาดโอกาสหรือ ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากหรือพระภิกษุสามเณร ที่ไม่สามารถเรียนร่วมกับ ฆราวาส บุคคลเหล่านั้นก็อยากได้รับการศึกษาที่ดี มีที่สำหรับเรียน ปัจจุบันนอกจากจะมี สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันหลักในการจัดการศึกษาแล้ว ยังมีสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น สถาบันหลักของชาติ ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และช่วยเหลือสังคมให้พบ กับความสงบร่มเย็น ก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดย ได้จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สงฆ์ รวมถึงฆราวาส ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา รวมถึงการสงเคราะห์และจัด การศึกษาให้กับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ตามวัดต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงได้กำหนดบทบาทของ สถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษาไว้ดังนี้ (พระมหาจรรยาสุทธิญา โณ, 2546)

สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนในชาติให้มี ความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น อย่างสงบสุขมาช้านานอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนบทบาทดังกล่าวมีทั้งบทบาทนำบทบาทตามและ สนับสนุนส่งเสริมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่ดำรงอยู่และเป็น ไปตามหลักไตรลักษณ์ที่มีหัวใจสำคัญ ว่าสรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง

ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยจัดให้มีการศึกษาแบบสมัยใหม่วัดหรือสถานโบราณรับหน้าที่จัดการศึกษาสนองพระราชดำริทั้งในกรุงเทพมหานครและหัวเมืองต่าง ๆ องค์กรที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่พลเมืองจึงได้แก่วัดและวัง วัดจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป ในขณะที่วังจัดการศึกษาเพื่อบุตรหลานข้าราชการและเจ้าชาย การศึกษาที่จัดมาแต่เดิมวัดก็ยังดำเนินการต่อไป แต่เมื่อรัฐได้จัดวางหลักสูตรใหม่เพื่อให้พลเมืองไทยอ่านออกเขียนได้คิดเลขเป็นวัดก็รับจัดการศึกษาให้โดยพระภิกษุที่มีความรู้อยู่แต่เดิมเป็นจำนวนมากเข้ามาทำหน้าที่เป็นครูสอน วัดจัดสถานที่ให้เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนส่วนมากก็เป็นศาลาวัด บางวัดที่มีรายได้อุปาสถกอุบาสิกามีสภาพเศรษฐกิจดีก็ร่วมมือกันจัดสร้างโรงเรียนขึ้น แม้ปัจจุบันนี้ก็จะพบว่าโรงเรียนจำนวนมากตั้งอยู่ในเขตวัดหรือที่ดินที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นที่ดินของวัดนั่นคือ ร่องรอยแห่งบทบาทของวัดที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทยนอกจากนี้อุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ วัดก็จัดหาให้โรงเรียนจนสามารถดำเนินการได้ซึ่งเป็นการช่วยเหลือกันอย่างสุดความสามารถ

เมื่อกาลเวลาผ่านไปสังคมเปลี่ยนแปลงไปการจัดการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาที่สถาบันพระพุทธรศาสนา ร่วมกับชุมชนดำเนินการมาก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขณะที่รัฐเข้ามาจัดการศึกษาอย่างเบ็ดเสร็จ แต่ก็ยังมีพลเมืองที่ยากจนและด้อยโอกาสที่หลุดออกนอกระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้อยู่เป็นจำนวนมาก สถาบันพระพุทธรศาสนาจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดการศึกษาให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสจากการศึกษาในระบบที่รัฐจัด เพื่อให้พลเมืองเหล่านี้ได้มีโอกาสพบแสงสว่างแห่งชีวิตหรือเป็นโครงการเจียรไนเพชรจากตมอย่างแท้จริง

การศึกษาในระบบที่วัดจัดให้ผู้ด้อยโอกาสนี้ได้จัดควบคู่กันไปกับการศึกษาพระปริยัติ-ธรรมซึ่งเรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาคือเรียนพระปริยัติธรรมแบบเก่าและเสริมการศึกษาแบบสามัญเข้าไป โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรในพระพุทธรศาสนา มีความรู้กว้างขวางควบคู่กันไปทั้งทางโลกและทางธรรม

ผู้ที่ได้รับการศึกษาเช่นนี้ย่อมมีโอกาสของชีวิตทั้งในการดำรงสมณเพศและออกไปเป็นพลเมืองดีของประเทศ เพราะฉะนั้นในฐานะที่พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ชี้นำสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จะต้องรู้โลกและรู้ธรรมอย่างแจ่มแจ้ง หากมองพระภิกษุและสามเณรอย่างไม่แปลกแยกก็นับได้ว่าสถาบันพระพุทธรศาสนา มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาแก่พลเมืองไทยมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะต้องอยู่ในฐานะที่จะต้องเป็นผู้ตามรัฐก็ตาม

เป็นที่น่ายินดีว่าปัจจุบันนี้สถาบันพระพุทธรศาสนาจัดการศึกษาให้พลเมืองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับอุดมศึกษาซึ่งในระดับอุดมศึกษาจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาเอก จึงอาจกล่าวได้ว่าสถาบันพระพุทธรศาสนาได้มีการปฏิรูปการศึกษาของตนเองอย่างต่อเนื่อง มาโดยตลอดแม้จะมีข้อจำกัดมากมายแต่ก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

ลักษณะเด่นของการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาได้จัดขึ้นก็คือแรงสนับสนุนด้านทุนในการดำเนินการซึ่งส่วนมากเป็นทุนที่ได้รับบริจาคจากพุทธศาสนิกชนแม้ว่าในระยะหลังจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบ้างแต่ก็ไม่เพียงพอกับสภาพการดำเนินการที่เป็นจริง

จึงสรุปได้ว่าการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจะดำเนินไปในทิศทางใดชุมชนหรือประชาชนโดยทั่วไปมีบทบาทเพียงคู่กันตลอดมาการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจึงเป็นการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนจัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาให้แก่ประชาชนในส่วนที่รัฐไม่สามารถดำเนินการได้จึงนับเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นพิเศษสำหรับประชาชนผู้ยากไร้ขาดแคลนแม้ว่าการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจะเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นตามความประสงค์ของรัฐแต่ก็เป็นการจัดการศึกษาที่แก้ปัญหาสังคมได้ก่อนข้างจะตรงประเด็นและประสบผลสำเร็จ

ถึงแม้ว่ารัฐจะสามารถจัดการศึกษาโดยไม่ต้องพึ่งพาสถาบันพระพุทธศาสนาแต่ก็ยังมีครูอาจารย์จำนวนมากมีความเห็นว่าเมื่อการศึกษาถูกดึงออกมาจากสถาบันศาสนาอย่างโดยสิ้นเชิงแล้วมาสอนวิชาสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พบว่าพลเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ดีเยี่ยมแต่ยังขาดความรู้จักตัวเองและชีวิตจึงปรากฏว่าคนมีความรู้ระดับปริญญาตรีแต่ดำรงชีวิตอย่างเร่าร้อนซึ่งก่อนข้างจะแตกต่างจากในอดีตที่พลเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษาแต่ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบเย็น

ดังนั้นนักการศึกษาที่พบปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มมีความคิดว่าการศึกษาที่จัดตามแบบสมัยใหม่เป็นการศึกษาที่ขาดมิติทางชีวิตจิตใจหรือด้านจริยธรรมคุณธรรมจึงได้หวนกลับมาทดลองอาราธนาพระสงฆ์เข้ามาให้การอบรมสั่งสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปเช่นนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรแล้วครูอาจารย์นำนักเรียนไปศึกษาธรรมะที่วัดต่าง ๆ หรือจัดให้มีการปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างจริงจังในรูปแบบค่ายคุณธรรม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้ถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นบทบาทเสริมการศึกษาของรัฐที่พระสงฆ์ไม่มีสิทธิ์หรือมีส่วนใด ๆ เข้าไปจัดการในเชิงนโยบายแค่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่อาศัยจิตสำนึกเป็นหลักกล่าวคือโรงเรียนที่มีความพร้อมก็ดำเนินการได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบทบาทของพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษามีทั้งบทบาทนำบทบาทตามและบทบาทเสริมในการที่สถาบันพระพุทธศาสนาจะมีบทบาทต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างไรก็ตามในอนาคตจะต้องกำหนดประเด็นให้ชัดเจนว่าพระสงฆ์จะเข้ามามีบทบาทนำบทบาทตามหรือบทบาทเสริมสิ่งที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่อย่างไรเพื่อที่จะสามารถกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ได้อย่างชัดเจนเหมาะสมต่อไป

การกำหนดบทบาทของสถาบันศาสนาที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาต้องกำหนดบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริงมากที่สุดกล่าวคือบทบาทดังกล่าวสถาบันพระพุทธศาสนามีความพร้อมที่จะดำเนินการรัฐมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนสถาบันพระพุทธศาสนา ดำเนินการในบทบาทที่เห็นว่าเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแน่นอน

การแสวงหาบทบาทอันเหมาะสมของสถาบันพระพุทธศาสนาเพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนาเข้าไปมีบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพความเป็นจริงมากที่สุดซึ่งหมายถึงเมื่อพระสงฆ์แสดงบทบาทนั้นออกไปแล้วต้องเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดพลเมืองเป็นสำคัญ

หากพยายามที่จะมองบทบาทคร่าว ๆ ที่สถาบันพระพุทธศาสนาควรจะไปมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ควรจะมองว่าการศึกษาที่ผ่านมามีปัญหาไบบ้าง สถาบันพระพุทธศาสนาควรจะไปมีส่วนร่วมแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กด้อยโอกาส

สถานการณ์และสถิติเด็กด้อยโอกาส

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า สถาบันพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันมีความสำคัญต่อการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งนับวันจะเพิ่มปริมาณที่มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สรุปสถานการณ์และสถิติของเด็กด้อยโอกาสไว้ ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ได้สรุปสถานการณ์เด็กเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมจากแผนปฏิบัติการปฏิรูปประเทศไทย เพื่อสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม ด้วยการสร้างอนาคตของชาติด้านการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2554 (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2555)

เนื่องจากการสร้างอนาคตของชาติด้วยการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน โดยการให้โอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยนำไปสู่การพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งพบว่า ยังมีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนจำนวนหนึ่งที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเอง จำแนกออกเป็น 5 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มประชากรที่ต้องการการศึกษาต่อและเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ กลุ่มเด็กในชนบทห่างไกลที่ยังขาดการเข้าถึงทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และกลุ่มเด็ก เยาวชนที่ถูก

ดำเนินคดี อย่างไรก็ตามหากจำแนกประเภทกลุ่มเด็กคือย โอกาสและเด็กนอกระบบการศึกษา อย่างละเอียด จะสามารถจำแนกออกเป็น 11 กลุ่ม โดยพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6,400,000 คน ประกอบด้วย

1. เด็กเร่ร่อนจรจัด มีจำนวน 30,000 คน ซึ่งแหล่งชุมชนแออัดที่มีจำนวนเด็กเร่ร่อนมากที่สุดอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร บริเวณสะพานพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ชุมชนคลองเตย ชุมชนรังสิต และชุมชนธัญบุรี รวมทั้งตามเมืองขนาดใหญ่ อาทิ ด่านแม่สาย จ.เชียงราย, บริเวณโรงเกลือ จ.สระแก้ว บริเวณชุมชนข้างทางรถไฟ สวนรัก หอนาฬิกา จ.นครราชสีมา และบริเวณพญา จ.ชลบุรี ซึ่งส่วนใหญ่ประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก ถูกทารุณกรรม บางส่วนออกมาเร่ร่อนเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว และหนีตามเพื่อนมาเร่ร่อนเด็กกลุ่มนี้กำลังเผชิญความเสี่ยงสูงต่อปัญหาสุขภาพจิต การขาดบริการทางเพศ และอาชญากรรม เนื่องจากถูกทำร้าย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการเจ็บป่วย ซึ่งขณะนี้มืองค์กรของภาครัฐและองค์กรเอกชนเข้าช่วยเหลือได้เพียง 5,000 คน ยังมีเด็กเร่ร่อนนอกระบบจำนวนมากในหลายพื้นที่ที่รอความช่วยเหลือกว่า 15,000-20,000 คน สิ่งที่เด็กในกลุ่มนี้ต้องการคือ การช่วยเหลือต่อเนื่องระยะยาว ซ่อมแซมสภาพพื้นฐานในชีวิต และช่วยเหลือเยียวยาครอบครัว จากนั้นจึงนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2. เด็กไร้สัญชาติ มีจำนวน 200,000-300,000 คน ในจำนวนนี้มีอยู่ 100,000 คน ที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นเด็กจากชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาพักพิงในประเทศไทย มีทั้งที่อยู่มานานเป็นชั่วอายุคน และเพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ จึงยังไม่ถูกรับรองสัญชาติ ทำให้เด็กในกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับบริการเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป โดยขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้รับสิทธิรับทุนแม่เรียนดี เสี่ยงต่อการถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์ ขาดสิทธิทางการรักษาพยาบาล และไม่สามารถเดินทางไกลได้ เพราะไม่ได้รับการรับรองสิทธิการเป็นพลเมืองความต้องการจำเป็นของเด็กกลุ่มนี้คือ การให้สิทธิและโอกาสต่อเด็กไร้สัญชาติ ทั้งทางกฎหมายรับรองและสิทธิการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การดูแลสุขภาพพยาบาล และสิทธิการเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ รวมถึงกลไกการติดตามคุ้มครองเด็กไร้สัญชาติที่มีแนวโน้มสูญหายและเสี่ยงต่อขบวนการค้ามนุษย์

3. ลูกของแรงงานต่างด้าว มีจำนวน 250,000 คน ปัญหาสำคัญของเด็กในกลุ่มนี้คือ ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากต้องอพยพตามผู้ปกครองเข้ามาทำงาน และเป็นกลุ่มที่ต้องเป็นแรงงานเด็ก จึงไม่มีเวลาเรียนในระบบโรงเรียนปกติ ความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ จึงต้องการศึกษารูปแบบพิเศษ บนพื้นฐานของความต้องการให้การศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสมกับวิถีชีวิต รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และส่งเสริมยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. เด็กติดเชื้อเอชไอวี มีจำนวน 50,000 คน ซึ่งติดเชื้อเอชไอวีจากพ่อแม่ จึงมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นทั้งเด็กกำพร้าและติดเชื้อเอชไอวี จึงต้องเผชิญกับปัญหาทางสุขภาพ ขาดการยอมรับจากสังคม

ทำให้ผู้ป่วยเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพ การส่งต่อของเด็กระหว่างองค์กรไม่เป็นความลับและเด็กที่ป่วยไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ เด็กในกลุ่มนี้จึงต้องการการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เครือญาติ การดูแลด้านสุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ และได้รับการรักษาพยาบาลตามสิทธิอย่างต่อเนื่อง ระบบสวัสดิการดูแล การเข้าใจและยอมรับจากสังคม และโอกาสในการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ

5. เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง มีจำนวน 88,730 คน ซึ่งถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กและที่สาธารณะ โดยมีสาเหตุจากแม่ที่อยู่ในวัยเรียน และแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ เด็กในกลุ่มนี้นอกจากต้องการ โอกาสทางการศึกษาเหมือนเด็กทั่วไปตั้งแต่ปฐมวัยแล้ว ยังต้องการความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวกับสังคมได้

6. เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ถูกบังคับเป็นแรงงานอย่างผิดกฎหมาย มีจำนวน 10,000 คน ซึ่งมีจำนวนมากที่ยังไม่เข้าถึงระบบการคุ้มครองของกฎหมายและบริการทางสังคม เนื่องจากสถานประกอบการมีลักษณะซ่อนเร้น เช่น โรงงานขนาดเล็กตามห้องแถวและชานเมือง ความต้องการของเด็กในกลุ่มนี้คือ ความช่วยเหลือทางสุขภาพ จิตใจ และโอกาสกลับสู่ระบบการศึกษา การมีงานทำที่มั่นคงเพื่อหนีความยากจนในอนาคต

7. เด็กถูกบังคับให้ค้าประเวณี รวมถึงเด็กที่ทำงานในสถานบริการ เช่น สไน้กเกอร์คลับ ผับ คาเฟ่ ฯลฯ โดยพบว่ามียุวกอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่เข้าสู่การค้าประเวณี ไม่ต่ำกว่า 25,000 คน โดยพบว่า ความต้องการของเด็กกลุ่มนี้คือ ความช่วยเหลือทั้งทางสุขภาพ จิตใจ โอกาสทางการศึกษา รวมถึงกลไกทางสังคมและชุมชนในการให้กำลังใจ เพื่อฟื้นฟูจิตใจ ปลูกจิตสำนึกให้รักศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ การฝึกฝนอาชีพให้มีความทำ

8. เด็กติดยา มีจำนวน 10,000 คน โดยกระจายอยู่ในเขตกรุงเทพฯและเมืองใหญ่ รวมถึงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบว่า เด็กกลุ่มนี้มีความต้องการฟื้นฟูสภาพร่างกาย สมองการเยียวยาจิตใจและคืนความมั่นใจในการกลับสู่สังคม/ชุมชน ตลอดจนความต้องการการศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

9. เด็กยากจนพิเศษ หรือเด็กที่ครอบครัวมีรายได้รวมกันไม่เกิน 20,000 บาท/ปี มีจำนวน 2,978,770 คน เด็กในกลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุน โอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพ

10. เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ถิ่นทุรกันดาร มีจำนวน 160,000 คน โดยพบว่า เด็กกลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุน โอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพเช่นกัน

11. เด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น (ADHD) มีจำนวนถึง 2,500,000 คน หรือประมาณ 1 ใน 5 ของเด็กในวัยเรียนในระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยม (3-18 ปี) ซึ่งเด็กในกลุ่มนี้มีทั้งอยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งขาดการส่งเสริมดูแลตามพัฒนาการการเรียนรู้อย่างเข้าใจ เด็กในกลุ่มนี้จึงมีความต้องการเฉพาะทั้งในด้านการเลี้ยงดู ในครอบครัวและการให้การศึกษาของโรงเรียนที่ต้องมีการจัดระบบคัดกรอง วินิจฉัย และดูแลอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ในกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ต้องการเรียนต่อและเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ เนื่องจากขาดความรู้ ทักษะและความชำนาญในการประกอบอาชีพ โดยพบว่าปัจจุบันผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน ถึงร้อยละ 54 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2552 พบว่า ประชากรอายุ 18-24 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือต่ำกว่าประมาณ 4,600,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วน 2 ใน 3 ของประชากรอายุ 18-24 ปีทั้งหมด จึงนับเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตการพัฒนาความรู้ผ่านการให้ การศึกษาต่อและเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ จึงถือเป็นการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในกลุ่มวัยแรงงาน โดยจากการสำรวจประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่ามีประชากร 8,800,000 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ที่มีความต้องการพัฒนาความรู้ และทักษะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการประกอบอาชีพ

สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปสถิติจังหวัดที่มีอัตรา นักเรียนด้อยโอกาสมากที่สุด 10 ลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จังหวัดที่มีอัตรานักเรียนด้อยโอกาสมากที่สุด 10 ลำดับ

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส (คน)	ร้อยละ
1	แม่ฮ่องสอน	47,224	34,098	72.20
2	นครพนม	114,685	81,493	71.06
3	ศรีสะเกษ	213,807	145,285	67.95
4	เชียงราย	152,548	99,885	65.48
5	น่าน	66,317	42,835	64.59
6	ลำปาง	77,338	45,685	59.07
7	ตาก	82,079	48,435	59.01
8	เชียงใหม่	182,721	107,134	58.63
9	นครสวรรค์	114,976	66,287	57.65
10	นราธิวาส	105,854	60,818	57.45

ส่วนจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสจำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส ราชบัณฑิตยสถาน ปีการศึกษา 2554 พบว่า จำนวนเด็กด้อยโอกาส ปีการศึกษา 2554 ระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวน 646,916 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 2,291,179 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,011,012 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 348,894 คน รวมจำนวน นักเรียนด้อยโอกาส ปีการศึกษา 2554 ทั้งสิ้น 4,298,001 คน และจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสจำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส ราชบัณฑิตยสถาน ปีการศึกษา 2555 พบว่า จำนวนเด็กด้อยโอกาส ระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวน 615,621 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 2,306,360 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 997,089 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 404,072 คน รวมจำนวนนักเรียนด้อยโอกาส ปีการศึกษา 2555 ทั้งสิ้น 4,323,142 คน

สรุปได้ว่า จำนวนเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในวัยเรียนทั่วประเทศ ข้อมูลปี พ.ศ. 2554 เทียบปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนเด็กด้อยโอกาสเพิ่มขึ้น จำนวน 25,141 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์เด็กด้อยโอกาส มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

จากสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลสถิติดังกล่าว ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสมาโดยตลอด โดยได้ออกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมากมาย เพื่อหวังให้ปัญหาหมดสิ้นหรือลดน้อยลง ผู้วิจัยได้ศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส สรุปได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสถานะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 52 เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็กเยาวชนสตรีและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุ ดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็กเยาวชนและบุคคลในครอบครัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดู และการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์ สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

เป็นแผนระยะยาวภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลคือรู้จักประมาณอย่างมีเหตุผลมีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนามีวัตถุประสงค์และแนวนโยบายดังนี้

1) พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนามีแนวนโยบาย

(1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา (2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมมีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทยมีระเบียบวินัยมีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง (3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสผู้พิการหรือทุพพลภาพยากจนอยู่ในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดาร (4) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศ (5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก (6) ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดี

2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้มีแนวนโยบาย

(1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาอบรมและเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคมทั้งการศึกษา

ในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมพลศึกษากีฬาก็เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต (3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้มีแนวโน้บบาย (1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนประชาชนประชาสังคมและทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษาและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา (4) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษาตลอดจนบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับกับพลโลกอย่างสันติสุขมีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554)

สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่นชุมชนและประเทศ โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมและบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคมและพัฒนาระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ ศูนย์ภูมิภาคและชุมชนรวมทั้งการปรับปรุงและผลักดันกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตลดจนมาตรการภาษีที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. พัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ สถานศึกษาห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ศูนย์การเรียนรู้ศูนย์กีฬาและนันทนาการรวมทั้งเปิดพื้นที่/เวทีสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิดและนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเยาวชนและประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพมีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

3. พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านและจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชนการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. สร้างโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็กเยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกระบบทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคันเด็กพิการเด็กด้อยโอกาสเพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและตามสภาพแวดล้อมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่นในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบและการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพฟื้นฟูบทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรมและเป็นที่พักใจในวิถีชีวิตโดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแพร่แก่นของศาสนาที่ถูกต้องและจัดพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึงรวมทั้งมีการสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนให้มีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนานโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส (มติคณะรัฐมนตรี, 2547)

คณะรัฐมนตรีพิจารณา นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสตามที่คณะกรรมการระดับกระทรวงศึกษาธิการเสนอแล้วมีมติตามคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอ ดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการรับไปปรับปรุงเอกสารนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสดังกล่าวให้เป็นปัจจุบันตามข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2. ให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงวัฒนธรรม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จัดทำแผนปฏิบัติการตามนโยบายดังกล่าว เพื่อบูรณาการกับการพัฒนาสังคมในภาพรวมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยให้รับประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองไปพิจารณาดำเนินการด้วยดังนี้ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ภายในปีพ.ศ. 2554 ต้องคำนึงถึงการกำหนดระดับความสำเร็จของการดำเนินการกิจตามยุทธศาสตร์ตามนโยบายทั้ง 5 ด้าน ให้เป็นรูปธรรมและกำหนดตัวชี้วัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินการ รวมทั้งกำหนดให้มีกระบวนการติดตามประเมินผล และรายงานเป็นระยะ ๆ 2) ควรจัดแบ่งภารกิจ

ตามแผนปฏิบัติการให้ชัดเจนว่าแต่ละกิจกรรมควรเป็น ภารกิจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เป็นการเฉพาะ หรือเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานมากกว่า 1 หน่วยงานต้องร่วมมือกันดำเนินงาน โดยมีหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลัก ทั้งนี้ เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานอย่างแท้จริง

3) แผนปฏิบัติการดังกล่าวควรมีมาตรการสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน และควรให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานร่วมดำเนินการตามนโยบายด้วย

แผนยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาส ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559)

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

บริบทการจัดการศึกษา

ปัจจุบันมีเด็กด้อยโอกาสอีกเป็นจำนวนมากยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา เป็นผลให้การบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง แม้ว่าจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชนได้พยายามจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ แต่การให้บริการยังไม่ทั่วถึง เป็นธรรม และไม่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริงเด็กด้อยโอกาสนั้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญ เด็กเหล่านี้ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก เสี่ยงต่อการได้รับอันตรายหรือถูกชักจูงเข้าสู่ วงจรปัญหาในสังคม หากไม่ได้รับการพัฒนาหรือดูแลพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองอย่างเหมาะสม เด็กด้อยโอกาสส่วนหนึ่งจะถูกผลักดันและหล่นหลอมให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ถูกลวงลระเมิดสิทธิทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ถูกใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรมหรือตกเป็น เครื่องมือของผู้มีอิทธิพลและมิถิฉาชีพ นำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหา ความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมและปัญหาอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นภาระที่รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างไม่จบสิ้น

เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้มีสิทธิทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิอันพึงมีพึงได้ เพื่อช่วยให้ เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสต้องจัดบริการเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ มีชีวิตความเป็นอยู่ต่างจากกลุ่มเด็กทั่วไป การจัดบริการการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั่วถึง และเป็นธรรม จึงต้องมีรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมและหลากหลายสอดคล้องกับการดำเนิน ชีวิตของเด็ก

กลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่อยู่นอกระบบการศึกษา

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้รายงาน กลุ่มเป้าหมาย เด็กกลุ่มเสี่ยงเด็กนอกระบบและเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบันสามารถจำแนกได้เป็นเด็ก 14 กลุ่มที่ควรเร่งสร้างโอกาสได้แก่

1. เด็กไร้สัญชาติมีจำนวนประมาณ 200,000-300,000 คนในจำนวนนี้มีอยู่ประมาณ 100,000 คนที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาโดยเป็นเด็กจากชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาพักพิงหรือหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยมีทั้งที่อยู่มานานเป็นชั่วอายุคนและเพิ่งอพยพเข้ามาทำให้ไม่มีสิทธิได้รับการรับรองสัญชาติทำให้เด็กกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับสิทธิในการเข้าถึงบริการจากภาครัฐเท่ากับเด็กทั่วไปขาดโอกาสทางการศึกษาไม่ได้รับสิทธิรับทุนแม่เรียนดีเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์ขาดสิทธิทางการรักษาพยาบาลและไม่สามารถเดินทางไกลได้เพราะไม่ได้รับการรับรองสิทธิการเป็นพลเมือง
2. กลุ่มแม่วัยรุ่นมีจำนวนประมาณ 80,000-120,000 คนต่อปีเยาวชนกลุ่มนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดเด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้งและจากปัญหาการท้องก่อนวัยอันควรนี้เองทำให้เด็กกลุ่มนี้ขาดความกล้าหรือได้รับโอกาสให้กับเข้าสู่ระบบการศึกษา
3. เด็กยากจนพิเศษหรือเด็กที่ครอบครัวมีรายได้รวมกันไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี มีจำนวนประมาณ 3,000,000 คน
4. เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลถิ่นทุรกันดารมีจำนวน 160,000 คนจากความห่างไกลนี้เองที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาจำนวนไม่น้อยมีปัญหาความยากจนควบคู่อยู่ด้วย
5. เด็กพิการเด็กออทิสติกเด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น (ADHD) เด็กพิการมีจำนวน 100,000 คนเด็กออทิสติกเด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (LD) เด็กสมาธิสั้น (ADHD) มีจำนวนถึง 1,700,000 คนโดยเด็กในกลุ่มนี้มีทั้งอยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบ การศึกษาแต่ยังขาดกลไกการส่งเสริมดูแลตามพัฒนาการการเรียนรู้อย่างเข้าใจ
6. เด็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเป็นเด็กนอกระบบประมาณ 40,000 คนและอีก 10,000 คนเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงรวมประมาณ 50,000 คน
7. เด็กเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในสถานพินิจจำนวนประมาณ 50,000 คนจากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้เข้าถึงการศึกษาได้ยากลำบากยิ่งขึ้น
8. เด็กเร่ร่อนจำนวนประมาณ 30,000 คนเยาวชนกลุ่มนี้เป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงซึ่งขาดกลไกควบคุมดูแลทั่วถึงทำให้อาจถูกละเมิดล่อลวงค้ามนุษย์หรือกระทำความผิดได้
9. เด็กติดเชื้อ HIV มีจำนวนประมาณ 50,000 คนจากสภาพร่างกายที่ไม่พร้อมและสังคมที่ไม่เปิดโอกาสส่งผลให้เด็กเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามช่วงวัย
10. เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งมีจำนวนประมาณ 90,000 คนเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาจากการที่ขาดพ่อแม่และผู้อุปการะดูแลเด็กจำนวนหนึ่งอาจอยู่ในความดูแลของภาครัฐหรือเอกชนแต่ส่วนใหญ่ถูกปล่อยให้อยู่ในสังคมโดยขาดการดูแลส่งผลให้เด็กจำนวนไม่น้อยถูกบังคับถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์หรือตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมได้

11. เด็กติดยาเสพติดมีจำนวนประมาณ 10,000 คนเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาอื่น ๆ ประกอบเมื่อขาดกลไกดูแลต้องตกอยู่ในภาวะที่อับจนหนทางหรือภาวะแวดล้อมรุมเร้าเด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยจึงเลือกที่จะใช้ยาเสพติดเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาทำให้เด็กจำนวนมากไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาทั่วไปได้

12. เด็กถูกบังคับใช้แรงงานมีจำนวนประมาณ 10,000 คน

13. เด็กถูกบังคับให้ค้าประเวณีมีจำนวนประมาณ 40,000-50,000 คน

14. เด็กถูกรังแกมีจำนวนมากแต่ในปัจจุบันยังไม่มีมีหน่วยงานใดทำการเก็บข้อมูล

ดังกล่าว (สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2554)

กลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่เข้าสู่ระบบการศึกษา

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รายงานผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2545-2549 ปรากฏผลเด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนา จำนวน 106,165 คน โดยในจำนวนนี้ได้รับทุนในพระราชานุเคราะห์ จำนวน 1,544 คน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานหลักจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดบริการการศึกษาเด็กด้อยโอกาส ในปีการศึกษา 2552 ทั้งในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนปกติ จำนวนทั้งสิ้น 3,183,001 คน โดยนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนปกติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้แบบ “ไร้ความหมาย” และมีแนวโน้มออกกลางคันที่สูงมากการศึกษาความต้องการกลุ่มเด็กด้อยโอกาส

จากข้อมูลการศึกษาภาคสนามของกรมการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส วุฒิสภา และรายงานผลการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา พบว่า เด็กด้อยโอกาสและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย มีความต้องการเข้าถึงสิทธิและโอกาสการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ

ต้องการปัจจัยพื้นฐาน เพื่อขจัดเงื่อนไขอุปสรรคการเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากมีฐานะยากจน ขาดปัจจัยพื้นฐาน

2. มิติด้านสังคม

ต้องการการยอมรับการปฏิบัติที่ทำเทียมบนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยธรรมจากสังคม

3. มิติด้านการศึกษา

ต้องการรูปแบบการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เอื้อต่อการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและอัตลักษณ์แห่งตน

ทิศทางการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอาชีพเลี้ยงตนเองและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดให้มีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดมรรคผลอย่างจริงจัง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญ จำเป็นต่อการผลักดันการสร้างโอกาสการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งถึงและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง ที่มุ่งเน้น “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” เพื่อเป็นกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาส ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ดังนี้

ตารางที่ 2 เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ตัวชี้วัดความสำเร็จ และยุทธศาสตร์

เจตนารมณ์ เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ยุทธศาสตร์
เจตนารมณ์ เด็กด้อยโอกาสในสังคมต้อง ได้รับการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ์ และหลักประกันพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่สมควรรอบด้าน	1. ผู้เรียนได้รับโอกาส ทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพียงพอ ทัวถึง เหมาะสม กับอัตลักษณ์ทุกคน	<u>ยุทธศาสตร์ที่ 1</u> “เร่งจัดระบบ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (Student smartcard) และคลังข้อมูล (Data warehouse) โดยสำมะโน ประชากรจัดทำฐานข้อมูล สภาพและความต้องการจำเป็น ของเด็กด้อยโอกาสทุกประเภท ในทุกพื้นที่ ให้มีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นปัจจุบันและ เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูล สำนักทะเบียนกลาง (ID.People) จ.ปฐ. และฐานข้อมูลอื่น ที่เกี่ยวข้อง”
วิสัยทัศน์ เด็กด้อยโอกาสทุกคนเข้าถึง โอกาสการเรียนรู้แบบ องค์รวมเชิงบูรณาการปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงที่มี คุณภาพและสอดคล้องกับ อัตลักษณ์แห่งตน	2. ผู้เรียนได้รับการศึกษา ที่มีคุณภาพและมีวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงทุกคน	<u>ยุทธศาสตร์ที่ 2</u> “ขยายบริการการศึกษาที่เสมอ ภาคและทั่วถึง ทั้งการศึกษาใน ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นเหมาะสม กับอัตลักษณ์และสภาพแวดล้อม ทางสังคมของเด็ก โดยคำนึงถึง หลักการ สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”
พันธกิจ พันธกิจที่ 1 ประกันโอกาส การศึกษา “จัดบริการการศึกษา อย่างกว้างขวาง เพียงพอ ทั่วถึง และเหมาะสมกับ อัตลักษณ์”	3. ทุกภาคส่วนเป็นเครือข่าย การจัดการศึกษาสำหรับ เด็กด้อยโอกาสแบบ A-F-P-P ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา	
พันธกิจที่ 2 ประกันคุณภาพ การศึกษา “พัฒนาคุณภาพการจัดการ เรียนรู้เชิงบูรณาการของ เศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ”		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ยุทธศาสตร์
<p>พันธกิจที่ 3 ประกัน ประสิทธิภาพการศึกษา “พัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการศึกษา แบบองค์รวมเชิงบูรณาการ ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป้าประสงค์</p> <p>เด็กด้อยโอกาสทุกคน ได้รับโอกาสการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะ สังคม และทักษะวิชาชีพ มีศักยภาพพึ่งพาตนเอง มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่าวิถี วัฒนธรรมไทยและอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ มีส่วนร่วมกระบวนการพัฒนา ชุมชนและสังคม</p>		<p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 3</u> “สร้างระบบเฝ้าระวังสถิติ และโอกาสทางการศึกษา ที่มีศักยภาพสนับสนุนข้อมูล การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ เตือนภัยทางการบริหาร และ รายงานผลสถานะปัจจุบัน”</p> <p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 4</u> “ส่งเสริมการจัดการศึกษา อย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนา รูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ อัตลักษณ์ และมีมาตรฐาน คุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาสำหรับ เด็กด้อยโอกาส”</p> <p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 5</u> “พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะสังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง”</p> <p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 6</u> “ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รูปแบบการจัดการเรียนรู้และ</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ยุทธศาสตร์
		<p>การบริหารจัดการศึกษา เพื่อพิทักษ์คุ้มครองและ สร้างหลักประกันพื้นฐานสำหรับ เด็กด้อยโอกาส”</p>
		<p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 7</u> “สร้างและพัฒนาหน่วยงานและ ภาคีเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทุกระดับ ให้มีความพร้อมในการจัด การศึกษา และสามารถให้ การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ในทุกด้านได้อย่างมี ประสิทธิภาพและทันการณ์”</p>
		<p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 8</u> “สร้างซีพอร์การศึกษา โดยกระตุ้นความ ตระหนักของ สังคมและกลไกสาธารณะ เพื่อการมีส่วนร่วมจัดพัฒนาและ ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตเด็กด้อยโอกาส”</p>
		<p><u>ยุทธศาสตร์ที่ 9</u> “ปรับรื้อระบบการเงิน การคลัง การงบประมาณและการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ความเสมอภาคและความเป็น ธรรมในการเข้าถึงการศึกษาและ เรียนรู้ที่มีคุณภาพ”</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เจตนารมณ์ วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ยุทธศาสตร์
		<u>ยุทธศาสตร์ที่ 10</u> “ผลิตและพัฒนาครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ เด็กด้อยโอกาสให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ที่เพียงพอและมีคุณภาพ”
		<u>ยุทธศาสตร์ที่ 11</u> “ปรับระบบบริหารจัดการให้ เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กด้อยโอกาส”

การดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส

นอกจากรัฐบาลจะให้ความสำคัญกับเด็กด้อยโอกาส โดยการออกกฎหมายและกำหนดนโยบาย ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติแล้ว ยังมีนักวิชาการอิสระ สื่อมวลชน ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือโดยนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ กล่าวว่า “เด็กด้อยโอกาส” หรือ “เด็กในสภาวะยากลำบาก” ล้วนแต่เป็นถ้อยคำที่บอกให้รู้ถึง “เด็กของเรา” กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มหนึ่ง ที่ขาดโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาจนอย่างสมวัย ซ้ำจำนวนไม่น้อยยังคงอยู่ในภาวะของการถูกทำร้ายด้วยการใช้แรงงานอย่างหนักเกินวัย ให้ประกอบอาชีพที่ไม่พึงประสงค์ ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพกายและจิต (วัลลภ ตังคณานุรักษ์, 2553) “เด็กด้อยโอกาส” หรือ “เด็กในสภาวะยากลำบาก” จึงมีความหมายครอบคลุมถึงเด็กใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. เด็กที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำให้ด้อยโอกาส ได้แก่เด็กในสลัม เด็กในแหล่งก่อสร้าง เด็กชนบทห่างไกล เด็กในเขตชายแดน เด็กตามเกาะแก่งห่างไกล
2. เด็กที่อยู่ในสถานการณ์นำห่วงใย ได้แก่เด็กในสถานค้าประเวณี เด็กในโรงงาน เด็กข้างถนนที่ขายพวงมาลัย ขายหนังสือพิมพ์ เร่ร่อน เด็กพิการในลักษณะต่าง ๆ และเด็กถูกทารุณ ถูกข่มขืน

3. เด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์และสถานพินิจ สถานสงเคราะห์หมายถึงที่ที่让孩子เข้ารับ การสงเคราะห์อยู่อาศัยและให้การดูแลในด้านต่าง ๆ ปัจจุบันมีทั้งภาครัฐและเอกชนที่เปิดสถาน สงเคราะห์รองรับเด็ก ๆ ไว้ ส่วนสถานพินิจหมายถึงที่ที่รองรับเด็กซึ่งถูกพิพากษาจากศาลคดีเด็ก และเยาวชน ให้กักตัวไว้เพื่อแก้ไขให้มีพฤติกรรมดีขึ้น

“เด็กด้อยโอกาส” ในความหมาย 3 ลักษณะข้างต้นนี้ ล้วนแต่คือกลุ่มเป้าหมายที่จะต้อง ให้ความสนใจและดูแลให้การพัฒนาโดยเร็ว ก่อนที่อะไร ๆ จะสายเกินไปกว่านี้หรือเลวร้ายจนหลายคน “ช่วยพัฒนาไม่ทันการณ์”

“การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส” จึงเป็นรูปธรรมหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการช่วยเหลือ ใ้เด็ก ๆ ที่ด้อยโอกาส พ้นจากภาวะลำบากของชีวิตต่อไปได้ ตลอดจนสามารถจะยืนหยัดขึ้นมา อย่างมั่นใจ พึ่งพาตนเองได้อย่างมีคุณค่าอยู่ในสังคม

“การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส” จึงต้องเริ่มต้นด้วยการเปิดมิติใหม่ของ “โรงเรียน และสถานศึกษา” โดยมีข้อควรตระหนักถึงดังนี้

1. บทบาทการปกป้องเด็ก เป็นบทบาทที่สำคัญในภาวะปัจจุบัน ที่โรงเรียนจะต้องตระหนัก เสมอว่ามีหน้าที่ในการ “ปกป้องเด็ก” ไม่ให้หลุดไปจากระบบโรงเรียนเร็วเกินไป ซึ่งการที่จะ “ปกป้องเด็ก” ไว้ได้นั้น จะหนีไม่พ้นเรื่องของ “ข้อมูลเด็กและครอบครัว” ที่แต่ละโรงเรียนจะต้องมีไว้อย่างละเอียด และเป็นข้อมูลที่ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอให้ทันสถานการณ์ เพื่อจะทำให้รู้ว่าขณะนี้ครอบครัวของเด็กคนใด กำลังจะย้ายถิ่น กำลังจะให้ลูกออกจากโรงเรียนไปทำงานในลักษณะต่าง ๆ หรือกำลังประสบปัญหา อะไร การติดตามข้อมูลสถานการณ์เหล่านี้ จะช่วยให้ครูรู้เท่าทันและหาทางประสานช่วยใน ลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ครอบครัวเข้าใจและยินยอมให้เด็ก ๆ ได้เล่าเรียนศึกษาต่อไป

2. บทบาทการคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยเฉพาะ “สิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งระบบการศึกษาจะต้องแก้ไขอุปสรรคที่ขัดขวางสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะ กฎระเบียบที่กระทรวงกำหนดไว้นานแล้วและกีดกันเด็กเป็นจำนวนมากไม่ให้ได้รับการศึกษา อาทิ

2.1 การต้องมีหลักฐานใบเกิด-ทะเบียนบ้าน เพื่อสมัครเข้าโรงเรียน แม้ปัจจุบันจะ ยกเลิกระบบนี้แล้วก็ตาม แต่หากเด็กเรียนจบระดับประถมปีที่ 6 แล้ว การไม่มีหลักฐานถูกต้อง มักเป็นอุปสรรคที่เด็กจะก้าวไปเรียนต่อในระดับสูง ๆ ต่อไป

2.2 ระเบียบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ยังมีรอบและมีรุ่นตามปกติ ทำให้ ช่วงเวลาที่เด็กด้อยโอกาสจะเข้าเรียนนั้น ต้องรอคอยจนกว่าจะถึงรอบรับสมัคร หลายกรณีใช้เวลา รอานหลายเดือน ดังนั้นการแก้ไขให้สมัครเรียน ได้ตลอดเวลา ใช้หลักเข้าช้าก็จบช้า จะช่วย กลุ่มเด็กด้อยโอกาสได้มาก

2.3 ระเบียบการสมัครเข้าศึกษาวิชาชีพ “กรุงเทพมหานคร” และ “กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน” ที่ระบุให้เด็กที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป และเด็กที่จบระดับประถม 6 แล้วเท่านั้น ที่สามารถสมัครเข้าเรียนได้ เด็กด้อยโอกาสจำนวนไม่น้อยที่อายุไม่ถึง แต่จำเป็นต้องฝึกงานและทำงานควบคู่ไปด้วยจึงหมดสิทธิ์ลง

ตัวอย่างของกฎระเบียบเหล่านี้เป็นเรื่องน่าปวดร้าวใจยิ่ง เพราะเป็นระเบียบที่มาจากหน่วยงานทางการศึกษาและฝึกวิชาชีพ ที่มีหน้าที่ให้การพัฒนาเด็กโดยตรง กลับมีระเบียบที่มากจนกลายเป็นการกีดกันเด็กเสียเอง

3. การขยายบทบาทของกลไกเดิมที่ได้อยู่แล้วให้กว้างขวางขึ้น หน่วยงานทางการศึกษามีกลไกสำคัญกลไกหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กด้อยโอกาสยิ่ง นั่นคือ “โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์” และ “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” กระจายอยู่เกือบครบทุกจังหวัด แต่ถึงจะมากเช่นปัจจุบันก็ยังไม่เพียงพอสำหรับเด็กด้อยโอกาสอีกมากที่ต้องการเข้าไปอยู่อาศัยและเรียนรู้รับการศึกษาที่นั่น จึงควรเพิ่มจำนวนให้มากขึ้นครบทุกจังหวัดจะดีมาก

4. เปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่น ๆ ได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น จุดนี้ต้องเริ่มด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของหน่วยงานอื่น เชื่อมั่นในความปรารถนาดีและความทุ่มเทเอาใจใส่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะรูปแบบโฮมสกูลและรูปแบบการศึกษาทางเลือก ที่รัฐต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อความเชื่อมั่นเกิดขึ้นกับผู้รับผิดชอบในกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ก็จะมีช่องทางมากมายรวมทั้งความร่วมมืออีกมากประสานเข้ามาช่วยจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสในหลาย ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับเตรียมความพร้อม จนถึงระดับจบขั้นพื้นฐาน 15 ปี

สภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยการประมวลภาพที่หน่วยงานต่าง ๆ และส่วนต่าง ๆ ดำเนินการอยู่แล้วทางสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานเหล่านั้นดำเนินการไปได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่ผ่านเกณฑ์การประเมินอย่างเป็นวิชาการ

ดังนั้น เด็กด้อยโอกาสทุกคนสมควรที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ เพื่อพัฒนาให้มีปัญญา มีคุณธรรมตามหลักศาสนา มีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เด็กต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่จะใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เป็นคนดีในสังคมไทย มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและรู้จักอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

ส่วนหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ได้เสนอบทความ “วอนรัฐใส่ใจปัญหาเด็กด้อยโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำก่อนลูกถาม” ความว่า

จากการเสวนาวิชาการเวทีปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั้งมวล ครั้งที่ 9 ในประเด็น เรื่องการดูแลเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทย สู่การจัดการเชิงระบบที่ยั่งยืน จัดโดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ร่วมกับสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว สสค. เมื่อเร็ว ๆ นี้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ประธานการเสวนากล่าวว่า ขณะนี้ทุกคนมองว่า คุณภาพเด็กและเยาวชนของประเทศเป็นเรื่องใหญ่ แต่ความจริงเรื่องของเด็กด้อยโอกาสก็เป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงเช่นกัน เพราะจากข้อมูลจะพบว่าประเทศไทยมีเด็กด้อยโอกาสอยู่นับหลายล้านคน ดังนั้นการพูดถึงการศึกษาและการพัฒนา จะพูดแต่เรื่องการเรียนรู้อย่างเดียวคงไม่ได้ เพราะการที่ พ่อ แม่ ครอบครัวมีฐานะยากจน รวมถึงความอยู่ดีมีสุขในสังคม ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่และเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กด้อยโอกาส

“จากผลการวิจัยในต่างประเทศ พบข้อมูลว่า เรื่องความเหลื่อมล้ำของรายได้ ปัญหาสุขภาพ การพัฒนาสังคม มีความสัมพันธ์กันเกือบเป็นเส้นตรง โดยสหรัฐอเมริกามีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด ส่วนญี่ปุ่น สแกนดิเนเวีย เหลื่อมล้ำน้อยที่สุด ส่วนการแก้ปัญหาความด้อยโอกาสของเด็กและเยาวชนนั้น งานวิจัยบอกว่าต้องนึกถึงการสร้างความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้นจึงอยากเสนอให้มหาวิทยาลัยในประเทศไทยหันมาทำเรื่องความเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่นโยบายสาธารณะ เพราะวันนี้เรื่องเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทยเป็นเรื่องเร่งด่วน ซึ่งต้องดูเชิงระบบว่าจะทำอะไรได้บ้าง” ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าว

ไกรยศ ภัทรราช นักระงษศาสตร สสค. กล่าวว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำกำลังเป็นมะเร็งของสังคมที่ต้องการการแก้ไข มีคำถามเกิดขึ้นว่าทำไมสังคมสร้างยาแก้ไขออกมามีได้หลายโรค แต่ยังไม่มียารักษาโรคของความเหลื่อมล้ำได้ การแก้ปัญหาด้วยการย้ายทรัพยากรที่ปลายทางกับงบประมาณมหาศาลไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง หากปล่อยไว้ก็จะกลายเป็นมะเร็งที่ลุกลาม จึงอยากให้รัฐบาลมีนโยบายและสนับสนุนงบประมาณมาแก้ไข รวมถึงลงทุนในมนุษย์สังคมให้มากขึ้น อย่าปล่อยให้ลุกลามแล้วมาแก้ด้วยงบประมาณที่มากมายมหาศาล

ด้าน อมรวิรัช นาคทรพร ที่ปรึกษาด้านวิชาการ สสค. กล่าวว่า ข้อมูลเด็กด้อยโอกาสที่พบในประเทศไทยมีกว่า 5,000,000 คน หรือประมาณ 30% ของเด็กทั่วประเทศ เฉลี่ย 50,000-70,000 คนต่อจังหวัด หรือราว 400-500 คนต่อตำบล โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ 1. กลุ่มเด็กที่ต้องการดูแลมิติเรื่องการแพทย์ สุขอนามัย รวมถึงการออกแบบการเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กพิการ บกพร่องทางการเรียนรู้ (LD/ สมาธิสั้นออทิสติก) 2. ภาวะด้อยโอกาสเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ 3. ภาวะด้อยโอกาสจากปัญหาสังคม ประกอบด้วยกลุ่มแม่วัยรุ่น โดยจากข้อมูลตัวเลขของกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) และ 4. กลุ่มเด็กที่มีปัญหาเฉพาะ เช่น กลุ่มที่ถูกใช้แรงงานต่างด้าว เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี เป็นต้น ซึ่งหากครอบครัว โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการเข้าไปร่วมกันดูแลก็จะกลายเป็นความสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจนับสิบล้านบาทต่อตำบลและนับพันล้านบาทต่อจังหวัดต่อปี ยังไม่รวมถึงความสูญเสียทางสังคมอีกมหาศาล

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

จากกฎหมาย นโยบาย สถานการณ์และสถิติเด็กด้อยโอกาส ดังกล่าวข้างต้น รวมถึงบทวิเคราะห์ของนักวิชาการอิสระและสื่อมวลชน ซึ่งให้เห็นว่า รัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของเด็กด้อยโอกาส ได้ร่วมกันหาแนวทางช่วยเหลือให้เด็กด้อยโอกาส ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ไม่ทำให้เป็นภาระหรือปัญหาของสังคม และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีของคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญคู่กับเด็กด้อยโอกาส เนื่องจากหากเด็กด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข ดังเช่น กุหลาบ รัตนสังขธรรม (2535) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ คือ สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านร่างกายคือ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ

สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์คือ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยม ชมชอบในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพคือ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด และเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก

สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้และทางสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ความเป็นระเบียบมีวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านความคิดคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชน การศึกษา วิชาอาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน การเป็นที่ยอมรับของชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายชีวิตที่เหมาะสม

สิ่งซึ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านจิตใจคือ การมีคุณธรรมในส่วนตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข

Cummins (1998) ได้พยายามที่จะเสนอนิยามล่าสุดของคำว่าคุณภาพชีวิตโดยอธิบายคุณภาพชีวิตจากสิ่งหลากหลายมิติที่แยกกันอยู่มาเป็นมิติในเชิงภาวะวิสัยเช่นความร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองการมีสุขภาพดีความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นต้นและมิติในเชิงอัตวิสัยเช่นความรู้สึกความพึงพอใจหรือความสุขเป็นต้นนอกจากนี้ยังอธิบายว่าบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมมีผลต่อความผาสุกและบุคคลต่าง ๆ ย่อมประเมินชีวิตของตนเองแตกต่างกันออกไป

ส่วน สุภาส เครือเนตร (2541) ได้กล่าวถึง แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า คนเราตั้งแต่กำเนิดเกิดมา ต่างก็ปรารถนาจะให้ตนได้พบกับความสำเร็จในชีวิตด้วยกันทุกคน เพื่อหวังจะให้ชีวิตได้มีความสุขบนความสำเร็จนั้น จึงเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความหวัง หวังว่าวันหน้า เดือนหน้าปีหน้าชีวิตคงดีขึ้น หวังอยากจะมีทรัพย์สิน ชื่อเสียง เกียรติยศ มีความรักที่อบอุ่นและมั่นคง ถ้าหากสามารถสร้างความหวังให้เป็นความจริงในชีวิตนี้ได้ คือความสำเร็จของชีวิต ชีวิตคงพบกับความสุขแต่การจะจัดการให้ชีวิตดำเนินไปสู่จุดนั้นได้ ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ดังที่เคยคิดเพื่อฝันวาดหวังเอาไว้ แท้จริงชีวิตเรา จัดการได้ยากลำบากกว่าการจัดการใด ๆ ทั้งสิ้น แม้แต่การจัดการธุรกิจที่ว่ายากยิ่งก็ยังไม่ลำบากเท่าการจัดการกับชีวิตเราและธุรกิจเหล่านั้นก็เป็นการจัดการเพื่อตัวเรา ดังนั้น ชีวิตเราดีที่สุด ต้องรับผิดชอบจัดการด้วยตนเองมิฉะนั้นจะถูกสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นเข้ามาควบคุมบงการทำให้ลำบากใจต่อการดำรงชีวิตปัญหามีอยู่ว่า เราจะจัดการให้ชีวิตดำเนินไปสู่ความหวังความสำเร็จนั้นด้วยวิธีใดดี

คำตอบที่ว่าดีที่สุดวิธีการหนึ่ง ที่จะต้องลงมือกระทำปฏิบัติก่อนสิ่งอื่นใด คือ การศึกษาชีวิตคน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะผู้ที่สร้างชีวิตให้มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตตนได้

คำตอบนี้ดูเหมือนว่า เป็นความรู้สึกสำนึกปรกติธรรมดาของทุกคนอยู่แล้ว แต่ถ้าพิจารณาอย่างละเอียดจริง ๆ การจัดการชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยอยู่สุขสบายไม่ใช่เรื่องธรรมดา เพราะชีวิตเป็นทั้งภาระและเป็นทั้งหน้าที่ที่หนักยิ่ง คือ ภาระในการหาเลี้ยงชีวิตตนจนถึงวันสิ้นสุด และภาระในการจัดการให้ชีวิตดำเนินไปด้วยดี ซึ่งภาระหน้าที่ทั้งสองประการนี้ ต้องรับผิดชอบโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตลอดทั้งภาระที่เกี่ยวข้องกับอื่น ๆ อีกด้วย ต้องจัดการควบคู่กันไป ผู้ที่รู้จักปรับปรุง พัฒนาตนจนมีคุณภาพ เขาจะสามารถจัดการชีวิตได้ดีดังนั้นเราจำเป็นต้องรู้จักชีวิตตนให้ดีเสียก่อนจึงจะรู้จักจุดปรับปรุงพัฒนาและเป็นการรู้เราให้กระจ่าง ก่อนที่จะไปรู้เขาคนอื่น คนส่วนมากมักจะรู้จักเรื่องราวของคน เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะที่จะรู้จักตนเองอย่างละเอียดว่ามีสิ่งใดดีหรือด้อยอยู่ในตัวบ้าง นิสัยลึก ๆ ที่แท้จริงเป็นอย่างไร เพิ่มค่าที่แท้จริงของชีวิตได้อย่างไร คงมีหลายคนเข้าใจว่า ค่าของชีวิตขึ้นอยู่กับชาติตระกูลที่กำเนิด จึงปรารถนาเกิดในชาติกำเนิดที่ดี มีความสมบูรณ์แต่การเกิดเป็นสภาวะธรรมชาติที่ไม่สามารถเลือกเกิดเองได้ ถึงจะเกิดมาแตกต่างกันอย่างไร

ทางสังคมถือว่าทุกชีวิตมีคุณค่าเหมือนกัน จึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แม้ทุกชีวิตจะได้รับความคุ้มครองเท่ากัน แต่ในความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ ค่าของชีวิตไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ได้จำกัดว่าคนจนมีค่าชีวิตต่ำ คนรวยมีค่าชีวิตสูง ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงและพัฒนาชีวิตเป็นสำคัญผู้ที่ปรับปรุงพัฒนาตนจนมีคุณภาพสามารถสร้างประโยชน์ตนและสังคมได้มาก ย่อมมีคุณค่าชีวิตสูงกว่าผู้ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนและสังคม โอกาสในการปรับปรุงพัฒนาชีวิต ทุกคนมีจุดเริ่มต้นที่เท่ากัน โดยเฉพาะทางสังคมได้เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ารับการศึกษาค้นคว้าความรู้ โดยเท่าเทียมกัน เป็นความสำนึกของ ตัวเรา ที่จะฉกฉวยโอกาสนี้รับเอาความรู้มาฝึกฝนและพัฒนาตนได้มากน้อยเพียงใด

มีบางคนเข้าใจผิดคิดว่าชีวิตนี้ไร้ค่า จึงไม่ค่อยสนใจที่จะจัดการปรับปรุงพัฒนา กลับปล่อยให้ชีวิตอันมีค่าเป็นไปตามยถากรรม หรือบางครั้งถึงกับกระทำในลักษณะประชดชีวิต มั่วสุมเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นการกระทำที่ซ้ำเติมชีวิตตนให้ลดค่าลง มีหลักความจริงว่าเมื่อพัฒนาสิ่งใด สิ่งนั้นจะมีค่าเพิ่มขึ้นแม้แต่ก้อนกรวด หิน ดิน ทราย เศษไม้ ก็ยังสามารถพัฒนาให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นได้

ทางด้าน มานพ นักการเขียน (2554) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า องค์การอนามัยโลกได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อส่วนบุคคล ต่อมาในค.ศ. 1995 ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้จัดองค์ประกอบใหม่ โดยรวมองค์ประกอบบางด้านเข้าด้วยกันคือ ด้านร่างกายกับด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคลและ ด้านจิตใจกับด้านความเชื่อส่วนบุคคล จึงเหลือเพียง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านร่างกาย (Physical domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งพาอาศัยต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์ อื่น ๆ เป็นต้น

2) ด้านจิตใจ (Psychological domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับ

ความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มี ผลในทางที่ติดต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะ ได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมใน เวลาว่าง เป็นต้น

สำหรับการวัดคุณภาพชีวิต (Haas, 1999) ได้กล่าวไว้ว่าคุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตสังคมและปัญญา นอกจากนี้ เพื่อให้ครอบคลุมคุณภาพชีวิตควรนำการวัดในด้านภาวะวิสัย (Objective) มาใช้ร่วมกันในการวัดคุณภาพชีวิตในกรณีที่การวัดเชิงอัตวิสัยไม่สามารถดำเนินการวัดคุณภาพชีวิตได้อย่างครบถ้วน

คุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

จากแนวคิด ทฤษฎีของคุณภาพชีวิต ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คนเราทุกคนต่างก็อยากจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ซึ่งก่อนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องมีการศึกษาเป็นตัวกำหนด หากคนเรามีการศึกษาที่ดี ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่ไม่มีการศึกษา เด็กด้อยโอกาสก็มีความต้องการที่จะมีการศึกษาที่ดีเช่นเดียวกัน ดังนั้นคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหามาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสวุฒิสภา จึงได้นำมาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสเสนอให้ที่ประชุมวุฒิสภา ให้ความเห็นชอบในการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๒๘ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษเมื่อวันอังคารที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546)

1. ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการรับเด็กด้อยโอกาสเข้าศึกษาอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มประเภทและทุกพื้นที่พร้อมทั้งกำกับติดตามให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรุดช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

2. พัฒนาระบบการส่งต่อเด็กให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ระบบฐานข้อมูลบุคคลซึ่งรัฐกำลังจัดระบบภายใต้โครงการ อี - ซิตีเซ่นและมีระบบข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกต้อง ชัดเจน มีเอกสารการศึกษาเดิมครบถ้วนสามารถเทียบโอนการเรียนรู้ได้รวมทั้งต้องมีระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานที่เรียนเพื่อให้เด็กค่อย โอกาสสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความเหมาะสม

3. การจัดการศึกษานอกระบบต้องมีความยืดหยุ่นเปิด โอกาสให้เด็กค่อย โอกาสทุกกลุ่มได้เข้ารับการศึกษอย่างสะดวกทั่วถึงทุกเวลาในลักษณะไม่มีรอบ ไม่มีรุ่นและมีรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับลักษณะของเด็กค่อยโอกาสแต่ละประเภท

4. หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาต้องสำรวจและจัดทำข้อมูลเด็กค่อยโอกาสอย่างชัดเจนเข้าถึงเด็กได้ครบถ้วน และสามารถให้บริการแก่เด็กในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

5. มีรูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มสำหรับเด็กแต่ละประเภท เช่น เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กในสถานพินิจ เด็กที่ถูกใช้แรงงาน โดยมีหลักสูตรทั้งระยะสั้นและระยะยาว สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของเด็ก

6. พัฒนาครูและบุคลากรซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเด็กค่อยโอกาสให้มีคุณภาพและเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการดูแลด้านพฤติกรรมและจิตใจ

7. ปรับปรุงระบบงบประมาณให้สามารถพัฒนาเด็กได้โดยสะดวกและเพียงพอต่อลักษณะความจำเป็นของเด็กแต่ละประเภทและแต่ละพื้นที่

8. มีระบบเครือข่ายการทำงานและแลกเปลี่ยนบุคลากรในลักษณะของการประสานงานร่วมเพื่อให้การทำงานมีเอกภาพและสามารถช่วยเหลือเด็กค่อยโอกาสอย่างทั่วถึง

และคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกถนกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 4.1 (ฝ่ายการศึกษา) (เดิม) ที่มีมติเห็นชอบในหลักการตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาสโดยมีนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาส รวม 5 ด้านได้แก่ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2547)

1. การให้บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงเพื่อให้เด็กค่อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กค่อยโอกาส

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพของเด็กค่อยโอกาสในแต่ละประเภท

4. จัดระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพและ

5. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาและสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์

โดยให้กระทรวงศึกษาธิการปรับปรุงเอกสารนโยบายดังกล่าวให้เป็นปัจจุบันตามข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการตามนโยบายดังกล่าวเพื่อบูรณาการกับการพัฒนาสังคมในภาพรวมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยให้รับประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกถนกรอง ฯ เกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติการต้องคำนึงถึงการกำหนดระดับความสำเร็จของการดำเนินการกิจตามยุทธศาสตร์ตามนโยบายทั้ง 5 ด้าน ให้เป็นรูปธรรม กำหนดตัวชี้วัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินการและกำหนดให้มีกระบวนการติดตามประเมินผลและรายงานเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ควรจัดแบ่งภารกิจตามแผนปฏิบัติการให้ชัดเจนว่าแต่ละกิจกรรมควรเป็นภารกิจของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเป็นการเฉพาะหรือเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานมากกว่า 1 หน่วยงานต้องร่วมมือกัน ดำเนินงาน โดยมีหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักเพื่อให้มีผู้รับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานอย่างแท้จริงและควรมีมาตรการสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนและให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานร่วมดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวไปพิจารณา ดำเนินการด้วย ทั้งนี้ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพหลักและเร่งดำเนินการต่าง ๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์แก่เด็กด้อยโอกาส โดยเร็วต่อไป

การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป

จากการที่วุฒิสภาผ่านความเห็นชอบมาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดวิธีให้การศึกษานี้ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสมีโอกาสเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไปการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสจึงต้องมีรูปแบบและวิธีจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพชีวิตและความต้องการของเด็กทั้งที่เป็นการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

1. การจัดการศึกษาในระบบ

การจัดการศึกษาในระบบเป็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสที่มีปัญหาชีวิตที่ไม่รุนแรงมากนักหากได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานบางส่วนจะแก้ปัญหา

การเข้ารับบริการการศึกษาของเด็กได้เป็นรูปแบบที่มุ่งจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1.1 รูปแบบการเรียนร่วมเป็นการจัดการเรียนร่วมที่เด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนร่วมชั้นเรียนเดียวกันและมีมาตรฐานการเรียนแบบเดียวกันกับเด็กปกติซึ่งรูปแบบนี้เน้นให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดบริการเสริมแก่เด็กด้อยโอกาสโดยจัดทำโครงการที่มุ่งบริการเสริมแก่เด็กด้อยโอกาสเป็นการเฉพาะเช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อการมีรายได้ ระหว่างเรียน โครงการขอสนับสนุนเงินทุนและทรัพยากรจากชุมชนหรือโครงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสได้รับบริการเป็นกรณีพิเศษเป็นต้นทั้งนี้เพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้อย่างต่อเนื่องและสามารถเรียนจนจบหลักสูตรได้อย่างราบรื่น

1.2 รูปแบบโรงเรียนเฉพาะหรือการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้การช่วยเหลือเฉพาะเด็กด้อยโอกาสโดยรัฐจัดการศึกษาแบบให้เปล่าตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในลักษณะอยู่ประจำและไป-กลับใช้หลักสูตรปกติของกระทรวงศึกษาธิการการศึกษาสงเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เน้นให้บริการและการเลี้ยงดูการพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองเด็กด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาและดูแลให้พ้นจากวงจรของปัญหา ลดความเสี่ยงต่อการออกกลางคันหรือหลุดจากระบบการศึกษาช่วยให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการบริการทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่การจัดในรูปแบบนี้ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก

2. การจัดการศึกษานอกระบบเป็นการจัดบริการการศึกษาในลักษณะที่เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นทั้งในเรื่องคุณสมบัติของผู้เรียนสถานที่เรียนวิธีการเรียนรวมทั้งการวัดผลและวัดผลการเรียน โดยส่งเสริมการรู้หนังสือ การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งสายสามัญและสายอาชีพดังนี้

2.1 การจัดหลักสูตรวิชาสามัญเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เด็กด้อยโอกาสมีโอกาสเข้ารับการศึกษาลักษณะการจัดมีความยืดหยุ่นในวิธีการเรียนสถานที่เรียนและเวลาเรียน เพื่อเอื้อต่อสภาพปัญหาและความพร้อมของผู้เรียนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่มีความต้องการจะศึกษาในวิชาสามัญเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับสูงขึ้น

2.2 การจัดหลักสูตรวิชาชีพเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กด้อยโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบวิชาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว รูปแบบนี้เหมาะสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ต้องการความรู้เพื่อประกอบอาชีพหารายได้โดยไม่ต้องใช้เวลาในการศึกษามากนัก

2.3 การจัดหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาชีพเพื่อผู้ด้อยโอกาสชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนจะเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดหลักสูตรดังกล่าว เพื่อสนองความต้องการผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้ตามความจำเป็น

2.4 การจัดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดสาระการเรียนรู้เฉพาะให้มีความสอดคล้องกับผู้ด้อยโอกาสบางประเภทเช่นกลุ่มเด็กเร่ร่อนเด็กถูกรกรรกรก่อสร้างเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กในชุมชนแออัดเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นต้นลักษณะการจัดมุ่งเน้นการจัดการเรียนแบบบูรณาการผสมผสานเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การจัดการศึกษาตามอัชฌาศัยเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ทั่วไป โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงเช่นการเรียนรู้จากป้ายโฆษณาวิทยุโทรทัศน์ภาพยนตร์ พิพิธภัณฑสถานแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ ดังตัวอย่างรูปแบบการจัดการศึกษาในเชิงรุกที่ใช้วิธีการผสมผสาน

3.1 การจัดครูข้างถนนเป็นรูปแบบการนำการศึกษาสู่กลุ่มเป้าหมายและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้ได้เรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสส่วนใหญ่เป็นเด็กเร่ร่อน มีที่อยู่อาศัยไม่แน่นอนจะเร่ร่อนในสถานที่ต่าง เช่นสวนสาธารณะใต้สะพานลอยท่ารถสถานีรถไฟ เป็นต้นซึ่งเด็กเหล่านี้จะหนีออกจากบ้านและไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือครูข้างถนนจะเข้าไปดูแลให้ความช่วยเหลือและจัดการศึกษาให้ตามความเหมาะสมโดยเลือกให้กับเด็กเช่นไปเรียนหนังสือไปทำงานกลับบ้านตนเองหรือจะเข้าบ้านขององค์กรพัฒนาเอกชนหรือรัฐเป็นต้นในกรณีของเด็กมีความสนใจและต้องการที่จะเรียนหนังสือครูข้างถนนจะเลือกใช้สถานทีในแหล่งที่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสชอบไปสำหรับเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนจะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์

3.2 การจัดครูเดินสอนเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงรุกเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสบางกลุ่มบางประเภทที่ไม่สามารถเดินทางไปเข้ารับการบริการการศึกษาในสถานศึกษาปกติทั่วไปได้หรือกลุ่มที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้ารับการบริการการศึกษาในรูปแบบใด ๆ เช่นผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารห่างไกลผู้ด้อยโอกาสในแหล่งเสื่อมโทรมหรือชุมชนแออัดหรือบุตรกรรมกรก่อสร้างที่ติดตามผู้ปกครองไปทำงานเป็นต้นมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจัดส่งครูหรืออาสาสมัครลงพื้นที่จัดกิจกรรมให้ความรู้ให้คำปรึกษาแนะนำรวมทั้งให้แนวทางการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้เข้ารับการบริการการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม

3.3 การจัดบ้านฉุกเฉินเป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาชีวิตอย่างรุนแรงจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วรูปแบบการให้บริการการศึกษาส่วนใหญ่

ไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวแต่ขึ้นกับสภาพหรือระดับความรุนแรงของปัญหาต่าง ๆ บริการที่ได้รับในระหว่างเข้าพักอาศัยในบ้านฉุกเฉินคือบริการด้านการสังคมสงเคราะห์ด้านการศึกษา โดยครูหรือเจ้าหน้าที่ประจำบ้านพักจัดบริการการศึกษาตามความต้องการและความเหมาะสมของผู้ค้อย โอกาสการศึกษาที่จัดอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับทักษะการดำรงชีวิตการฝึกอาชีพให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและวิธีการปกป้องตนเองรวมถึงกิจกรรมบำบัดจิตใจให้อยู่ในสภาพปกติเพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเข้ารับบริการการศึกษาในระบบใดระบบหนึ่งตามความเหมาะสมและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องต่อไป

3.4 การจัดการศึกษาทางเลือกเป็นการจัดการศึกษาที่จัดตามความต้องการของผู้เรียน โดยใช้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมที่มีอยู่เป็นห้องเรียนนักเรียนได้สัมผัสกับสภาพจริงที่อยู่รอบตัวตัวอย่างเช่นชั้นเรียนในสวนสัตว์พิพิธภัณฑ์เป็นต้นการจัดการเรียนการสอนการศึกษาทางเลือกไม่ยึดห้องเรียนเป็นหลักจะใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและวัดผลการศึกษาของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงานแทนการใช้แบบสอบถาม การจัดการศึกษารูปแบบนี้เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเด็กค้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ โดยเน้นความยืดหยุ่นของหลักสูตรและวิธีการเรียนรู้การจัดการหลักสูตรมีความหลากหลายสามารถนำไปใช้กับเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านศักยภาพ

3.5 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home school) นอกเหนือจากรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาแล้วครอบครัวมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างหลากหลายมีความยืดหยุ่นเป็นอิสระมากกว่าการศึกษาในแบบแผนเดิม ซึ่งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะแตกต่างกันไปตามปรัชญาทัศนคติความเชื่อความสนใจความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้โดยมีการเทียบโอนความรู้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงกำหนดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กพิการ เนื่องจากผู้ปกครองมีความใกล้ชิดและเข้าใจปัญหา รวมทั้งความต้องการของเด็กได้เป็นอย่างดี

3.6 การจัดการศึกษาของสถานประกอบการเป็นการยกระดับความรู้ให้กับบุคลากรในสถานประกอบการและ/หรือประชาชนทั่วไปการจัดการศึกษาของสถานประกอบการเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้หรือกลุ่มการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรืออาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสองรูปแบบทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นคล่องตัวสนองตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยวัด

จากแนวคำเนิการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไปดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นหลักในการจัดการศึกษา ปัจจุบันนอกจากจะมีสถาบันการศึกษา เป็นสถาบันหลักในการจัดการศึกษาแล้ว ยังมีสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และช่วยเหลือสังคมให้พบกับความสงบร่มเย็น ก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยได้จัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสงฆ์ รวมถึงฆราวาส ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา รวมถึงการสงเคราะห์และจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ตามวัดต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งปัจจุบันจำนวนเด็กด้อยโอกาสมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สถาบันพระพุทธศาสนา ย่อมมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและดูแลเด็กเหล่านี้เป็นเงาตามตัว เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังที่วัดดอนจั่นได้ประสบความสำเร็จ โดยได้ดำเนินการตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้า เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ 9 ชนเผ่าสนองนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโครงการนี้ได้ดำเนินการ มานานถึง 25 ปี โดยรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เข่า อาข่า ลีซอ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ และคนไทย ซึ่งเด็กเหล่านี้จะมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตาก พะเยา เชียงราย ลำปาง แม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เด็กเหล่านี้จะมีปัญหาหลายด้านด้วยกัน เช่น พ่อแม่ตาย พ่อแม่แยกทางกันอยู่ ดิคาเสพติดติดคุก ทำให้ขาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาเล่าเรียน ท่านพระประธานถนุณี จึงจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมารับเด็กดังกล่าวโดยเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูทั้งที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง

จากการดำเนินการมาช้านานปรากฏว่านักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีจึงต้องรับภาระหนักมากมีการจัดสร้างหอพักอาคารนอนสำหรับนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ก่อสร้างอาคารเรียน โรงอาหาร หลายหลัง และรับภาระเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด โดยได้แรงศรัทธาจากประชาชนที่เคารพ เลื่อมใส และเข้าใจในแนวทางการทำงานของท่าน ทำให้โครงการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันนี้โดยรับอุปการะเลี้ยงดูและสนับสนุนด้านการเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับ ปริญญาตรี รวมนักเรียนที่ต้องรับอุปการะทั้งสิ้นประมาณ 660 คนซึ่งการเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากเฉลี่ยค่าใช้จ่าย 1 คน: 100 บาท: 1 วัน ดังนั้นงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายใน 1 ปี ประมาณ 9,478,000 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ได้มาจากแรงศรัทธาและจากการก่อตั้งเป็นกองทุนมูลนิธิช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสของวัดต่อไป

องค์ประกอบการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจะดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการ ซึ่งกลยุทธ์เป็นการปฏิบัติงานด้วยการตัดสินใจที่มีศักยภาพของผู้นำสูงสุดในการบริหารจัดการ และเน้นการมีวัตถุประสงค์ระยะยาวการขับเคลื่อนเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจและองค์กรประสบผลสำเร็จ กลยุทธ์ ไม่ใช่วิธีการธรรมดาที่มีการใช้ความคิดเป็นพิเศษ เพื่อถ่วงถ่วงแนวทางที่ดีที่สุด และสามารถแปรเปลี่ยนสถานการณ์ทุกประเภท ผู้ให้กลับกลายเป็นประโยชน์แก่หน่วยงาน ไม่ว่าจะขณะนั้นองค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ใด ไม่ว่าจะในช่วงได้เปรียบ หรือเสียเปรียบก็ตามเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกลยุทธ์ต่อไป

กลยุทธ์ (Strategy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Strategos โดยความหมายดั้งเดิมเป็นภาษาทางทหาร ที่ใช้อธิบายถึงยุทธวิธีของแม่ทัพในการจัดทัพและเคลื่อนย้ายกำลังพล เพื่อต่อสู้กับกองทัพข้าศึก (Luecke & Collis, 2548 อ้างถึงใน จักร ดิงศภัทย์, 2548, หน้า 5) ได้มีนักวิชาการชาวต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ ไว้หลายท่าน ดังนี้

แซมมวล (Samuel, 1983, p. 137) ให้นิยามว่า กลยุทธ์ หมายถึง ชุดของทางเลือกระยะยาวเกี่ยวกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการและนโยบาย รวมทั้งแผนปฏิบัติการของแผนงานของรัฐบาล ซึ่งองค์กรภาครัฐบาลกำหนด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ จุดประสงค์ของแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของแผนงาน

เซอร์โต้และปีเตอร์ (Certo & Peter, 1991, p. 17) ให้ความหมาย กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ขององค์กร

ไรท์ (Wright, 1992, p. 15) ให้นิยามกลยุทธ์ หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร

ควิน (Quinn, 2001 อ้างถึงใน บุญเลิศ เข็นกงคา 2544, หน้า 17) ให้ความหมายไว้ว่า กลยุทธ์ คือ รูปแบบหรือแผนการที่รวมเอาเป้าประสงค์หลัก นโยบายหลัก และลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานของทั้งองค์การเข้าไว้ด้วยกัน

เฮนรีมินเบิร์ก (Henry Mintzberg 1991 อ้างถึงใน สุพานิ สฤษฏ์วานิช, 2544, หน้า 8) ให้ความหมายกลยุทธ์ว่า กลยุทธ์เป็นรูปแบบของการตัดสินใจต่าง ๆ หรือการดำเนินการ เพื่อให้องค์การบรรลุถึงจุดประสงค์อย่างที่ต้องการ

ไอริแลนด์ และฮอสคิสสัน (Ireland & Hoskisson, 2005, p. 7) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง ชุดของข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติที่ถูกออกแบบขึ้นด้วยการบูรณาการและการประสานจุดเด่นด้านความสามารถหลัก (Core competencies) และข้อได้เปรียบในการแข่งขัน

กรมนักเรียนนายเรืออากาศศึกษาพระองค์ (2556) ได้เสนอความรู้เกี่ยวกับ การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) ไว้ดังนี้

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยชั้นเชิงในการบริหารที่เหนือกว่าคู่แข่ง หรืออาศัยความว่องไวในการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการแข่งขันที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดทิศทางของธุรกิจ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร ช่วยกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติ และควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ ทั้งนี้ ไม่จำกัดเฉพาะแต่องค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนแต่อย่างใด

กลยุทธ์ขององค์กรจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรได้ การทำความเข้าใจและการพยายามศึกษาขององค์กรที่ประสบผลสำเร็จในการใช้กลยุทธ์เพื่อจัดการ จะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงคุณประโยชน์ของกลยุทธ์ ที่จะช่วยสนับสนุนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ และจะต้องมีการพิจารณาเลือกกลยุทธ์และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์กร

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรเป็นส่วนประกอบ และอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน เนื่องจากการบริหารกลยุทธ์เป็นการบริหารองค์กรรวม ผู้นำที่มีความสามารถจะต้องอาศัยกลยุทธ์ในการจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับองค์กรและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงไม่ล้มเหลว เนื่องจากกลยุทธ์ที่ดีแต่ล้มเหลวจะไม่สามารถนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้ ดังนั้นทั้งกลยุทธ์และนักบริหารที่เป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้กลยุทธ์และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

ลักษณะที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือของนักบริหารในการบริหารงาน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเน้นและให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic decision making) ที่ไม่เหมือนกับการตัดสินใจในลักษณะอื่น ๆ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับอนาคตในระยะยาวขององค์กรทั้งหมด ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ

- เป็นกระบวนการของการบริหารองค์กรโดยรวม
- เป็นการบริหารที่เน้นการสร้างกลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรในระยะยาว
- เป็นการตัดสินใจที่อาศัยชั้นเชิง ไม่มีวิธีการที่สำเร็จรูป
- ต้องอาศัยความร่วมมือ พันธะผูกพัน (Commitment) และทรัพยากรในองค์กร

• มีทิศทางที่ชัดเจนต่อทางเลือกต่าง ๆ และแสดงให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจตรงกัน
ความหมายเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นมีความหมายที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนี้

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นศาสตร์ที่มีมานาน โดยคำว่า กลยุทธ์ หรือ Strategic มีที่มาจาก คำว่า Strategia ในภาษากรีกซึ่งหมายความว่า Generalship โดยคำว่ายุทธศาสตร์มักจะถูกนำมาใช้ใน ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร และได้เข้าสู่แวดวงการศึกษาในเวลาต่อมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในธุรกิจ และต้องการให้เกิดการนำไปสู่ การจัดทำนโยบายทางธุรกิจที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานได้ในอนาคต การจัดการ เชิงกลยุทธ์ (Strategic management) โดยทั่วไป หมายถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Goal) ขององค์กรในระยะสั้นและระยะยาว จากนั้น จึงวางแผนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้้องค์กรสามารถดำเนินงานตามพันธกิจอันนำไปสู่การบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจก่อให้เกิดโอกาส หรืออุปสรรคแก่องค์กรได้ องค์กรจึงจำเป็นต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมภายใน ขององค์กร เพื่อหาจุดแข็งหรือจุดอ่อนในการที่จะสามารถหลีกเลี่ยงจากอุปสรรคหรือใช้ประโยชน์ จากโอกาสที่มีอยู่นั้นได้ ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นการบริหาร โดยคำนึงถึง

1. ลักษณะการดำเนินงานขององค์กร
2. ลักษณะธุรกิจในอนาคต
3. สภาพแวดล้อม
4. การจัดสรรทรัพยากร
5. การปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

แนวคิดที่สำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือการกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกิจการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์จะมีผลต่อการดำเนินงานในระยะยาว

ดังนั้นองค์กรจึงต้องมีการวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเป็น อุปสรรคและบดบังโอกาสในการก้าวหน้าขององค์กรได้

ฉะนั้นองค์การจึงต้องพิจารณาถึงจุดแข็งที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์และพิจารณาถึงจุดอ่อนขององค์การ เพื่อหาแนวทางขจัดจุดอ่อนเหล่านั้นเสียในแนวคิดด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นจะมีความแตกต่างไปจากการจัดการโดยทั่วไปซึ่งมักจะศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ตามกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ และเน้นหนักไปที่การจัดการและการบริหารภายในองค์การ แต่การจัดการเชิงกลยุทธ์จะให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกองค์การ หรือสภาวะแวดล้อมภายนอกด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการแข่งขัน คำนี้ถึงการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว และสภาวะการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม การจัดการกลยุทธ์ยังคำนึงถึงความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การ (Stakeholders) และการจัดการเชิงกลยุทธ์ยังทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงประสานหน่วยต่าง ๆ ในองค์การให้สามารถบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกัน

หลักการสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์จะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสของความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์การได้อย่างไรนั้นมีหลักสำคัญดังนี้

1. การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์การธุรกิจอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางขององค์การและช่วยให้นักบริหารปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้นักบริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงได้

2. การจัดการเชิงกลยุทธ์ยังนำไปสู่การจัดการความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการเตรียมรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงไว้แล้ว ทำให้องค์การค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อองค์การ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้

3. การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการนำแนวทางในการดำเนินองค์การที่คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักบริหาร

4. การวางแผนกลยุทธ์เป็นหน้าที่หลักของนักบริหาร เนื่องจากต้องวางแผนประยุกต์ใช้ และกำหนดทิศทางในการดำเนินงานขององค์การ การจัดทำและปฏิบัติให้สอดคล้องตามแผนกลยุทธ์ จึงมีความสำคัญโดยเฉพาะในระยะยาว ดังนั้นความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ของนักบริหาร และ

ความสามารถในการควบคุมให้การปฏิบัติเป็นไปตามกลยุทธ์ที่วางไว้ได้ จะเป็นสิ่งสะท้อนศักยภาพ และสะท้อนของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี

5. การจัดการเชิงกลยุทธ์ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน จะช่วยสร้างประสิทธิภาพ และศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ และเสริมสร้างการพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหาร ของนักบริหาร รวมทั้งช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กร เนื่องจาก การพัฒนาเชิงกลยุทธ์จะต้องมีการสร้างความเข้าใจและแนวทางในการเตรียมพร้อม เพื่อรับมือ กับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นของสภาพแวดล้อมและคู่แข่ง นอกจากนี้แล้วการจัดการเชิงกลยุทธ์ ยังช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรเข้าใจในภาพรวม โดยเฉพาะเป้าหมายในการดำเนินงานทำให้ สามารถจัดลำดับการดำเนินงานตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนได้

6. การจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้การทำงานเกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมีการกำหนดกลยุทธ์ การประยุกต์ใช้ และการตรวจสอบควบคุมไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดความร่วมมือ โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ องค์กร อีกทั้งจะช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ การบริหารองค์กรในส่วนต่าง ๆ

องค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. การกำหนดทิศทาง (Direction setting)
2. การประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อม (Environment scanning)
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation)
4. การดำเนินกลยุทธ์ (Strategy implementation)
5. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and control)

1. กำหนดทิศทาง

ในการกำหนดทิศทางขององค์กรจะประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และ การกำหนดภารกิจ (Mission) หรือ กรอบในการดำเนินงานที่ชัดเจนจะช่วยให้องค์กรสามารถ กำหนดทิศทางในระยะยาว อีกทั้งยังแสดงถึงความตั้งใจในการดำเนินธุรกิจอีกด้วย

ภารกิจ (Mission) ในกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์นั้น ชั้นแรกองค์กรจะต้อง ระบุภารกิจและเป้าหมายหลักที่สำคัญของบริษัท ซึ่งภารกิจ หมายถึง ประกาศหรือข้อความของ บริษัทที่พยายามกำหนดว่าจะทำอะไรในปัจจุบัน และกำลังจะทำอะไรในอนาคตและองค์กรเป็น องค์กรแบบใด และจะก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแบบใดทั้งนี้เพื่อบรรลุสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วข้อความเรื่องภารกิจขององค์กรจะประกอบไปด้วย ข้อความที่บ่งบอกถึง

คุณค่าทางปรัชญาสำคัญที่ผู้บริหารตัดสินใจกระทำ ซึ่งแสดงถึงพันธะของบริษัทที่มีต่อเป้าหมาย และสอดคล้องกับคุณค่าของผู้บริหาร นอกจากนี้แล้วภารกิจยังจะสร้างสภาพแวดล้อมในการกำหนดกลยุทธ์อีกด้วย

เป้าหมาย (Goad) คือการบอกถึงสิ่งที่ต้องการปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคตและพยายามบรรลุ โดยมีการกำหนดให้ชัดเจน กระชับ ตรงจุด และสามารถวัดได้ ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมาย จะมีการกำหนดให้ชัดเจนขึ้นกว่าการกำหนดภารกิจว่าจะต้องทำอะไร

2. การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment scanning)

ในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้นจะประกอบไปด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคหรือโดยทั่วไปจะเรียกว่าการวิเคราะห์ตามตัวแบบสว็อท (SWOT Analysis) ได้แก่

- การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength-S)
- การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness-W)
- การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity-O)
- การวิเคราะห์ภาวะคุกคาม (Threat-T)

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร (Internal analysis)

การวิเคราะห์ภายในขององค์กรนั้น จะทำให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร ช่วยให้ประเมินอดีตและแนวโน้มในปัจจุบัน การวิเคราะห์ภายในสามารถทำได้ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Critical success factor) การวิเคราะห์ (Value chain) และวิเคราะห์กระบวนการหลัก (Core business process) ซึ่งจะทำให้องค์กรมีความสามารถหลักที่โดดเด่น (Core competency)

- การวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Critical success factor) สามารถทำได้ โดยการวิเคราะห์ลักษณะของกิจการ ตำแหน่งทางการแข่งขัน สภาพแวดล้อมทั่วไปและการพัฒนาองค์กร

- การวิเคราะห์ห่วงโซ่ค่านิยม (Value chain) เป็นการพยายามเชื่อมโยงกิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อยขององค์กร โดยการพยายามจัดกิจกรรมย่อยให้สนับสนุนกิจกรรมหลัก เพื่อจะสร้างคุณค่าที่สนองตอบกับค่านิยมของลูกค้า โดยสายงานหลักจะทำหน้าที่ในการผลิตกิจกรรมพื้นฐาน ประกอบไปด้วย การนำเข้าวัตถุดิบ การผลิตสินค้าและบริการ การตลาด และการให้บริการลูกค้า ส่วนสายงานสนับสนุนจะทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยี การการจัดซื้อวัตถุดิบ เนื่องจากการวิเคราะห์ห่วงโซ่ค่านิยม จะทำให้องค์กรได้รับรู้

ถึงค่านิยมของลูกค้าได้อย่างชัดเจนทำให้สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงค่านิยมของลูกค้า เข้าสู่กิจกรรมทุกกิจกรรมขององค์กร

- การวิเคราะห์กระบวนการหลัก (Core business process) และระบบการดำเนินงาน เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้จัดหาวัตถุดิบ องค์กรและลูกค้าเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการหลักขององค์กร เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการ และเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายในนี้จะทำให้ทราบถึงจุดแข็งหรือจุดอ่อนทางธุรกิจขององค์กร

จุดแข็ง: ลักษณะหรือองค์ประกอบขององค์กรที่มีสมรรถนะเหนือกว่า

จุดอ่อน: ลักษณะหรือองค์ประกอบขององค์กรที่มีสมรรถนะด้อยกว่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง

2.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External analysis)

สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานสภาพแวดล้อมทั่วไป (General environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญแต่อาจจะไม่ใช่สิ่งแวดลอมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กร โดยตรงแต่เป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป มีตัวแบบในการพิจารณา คือ PEST Environment ได้แก่

สภาพแวดล้อมด้านการเมือง (Political environment-P)

สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ (Economic environment-E)

สภาพแวดล้อมด้านสังคม (Sociological environment-S)

สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี (Technology environment-T)

สภาพแวดล้อมทั่วไปสามารถส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ ยกตัวอย่างเช่น หากรัฐออกกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ก็จะส่งผลดีต่อโอกาสในการดำเนินงานขององค์กร หรือ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วอาจส่งผลให้สินค้ามีความล้าสมัยอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

- สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน (Task environment) ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Michael E.Poter) ได้เสนอตัวแบบการวิเคราะห์สภาพการแข่งขัน โดยใช้ตัวแบบที่ชื่อ The five competitive force ซึ่งจะช่วยให้เราทราบถึงสมรรถภาพคู่แข่งที่เข้ามาใหม่ ทราบความต้องการของลูกค้าสามารถสร้างความร่วมมือกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การระมัดระวังไม่ให้ลูกค้าหันไปให้ความสนใจสินค้าทดแทนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นตัวแบบที่ช่วยในการวิเคราะห์คู่แข่งได้เป็นอย่างดี

- การวิเคราะห์คู่แข่งที่เข้ามาใหม่ (New entrance) ผู้ที่เข้ามาใหม่มีความมุ่งหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วม หรือมีส่วนแบ่งทางการตลาด ดังนั้นจึงเป็นภาวะที่คุกคาม ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอุปสรรคที่เข้ามาและภาวะการตอบโต้ขององค์กร โดยสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ที่เข้ามาใหม่ ได้แก่

Economies of Scale ความประหยัดที่เกิดจากการผลิตจำนวนมาก (Economies of scale) ทำให้คู่แข่งต้องมีการผลิตที่มีขนาดใหญ่พอ จึงจะสามารถต่อสู้กับกิจการเดิมได้

ความแตกต่างของสินค้า Differentiation หรือ ขนาดของทุน Capital Requirement เนื่องจากผู้ที่เข้ามาใหม่จะต้องแบกรับต้นทุนที่สูงมากในด้านต่าง ๆ เป็นต้น เหล่านี้เป็นตัวอย่างของอุปสรรคสำหรับผู้ที่จะเข้ามาใหม่ ซึ่งนักบริหารจะต้องสร้างภาวะการตอบโต้ โดยอาศัยความได้เปรียบด้านอุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่ในด้านต่าง ๆ

- การวิเคราะห์ผู้ซื้อ (Buyer) ผู้บริหารในองค์การภาครัฐ และภาคเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับลูกค้า เนื่องจากองค์การจะต้องเผชิญกับอำนาจการต่อรองของลูกค้าในเรื่องของปริมาณ คุณภาพ และราคา

- การวิเคราะห์ผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ผู้จัดส่งวัตถุดิบจะมีความสำคัญเนื่องจากองค์การจะต้องเผชิญกับพลังการต่อรองของผู้จัดส่งวัตถุดิบเช่นเดียวกับลูกค้า ดังนั้นผู้บริหารทั้งองค์การภาครัฐ และองค์การภาคเอกชน จะต้องปรับกลยุทธ์เพื่อรับกับพลังการต่อรองนั้น

- การวิเคราะห์สินค้าทดแทน (Substitute) การมีสินค้าหรือบริการทดแทนทำให้องค์การต่าง ๆ จะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า ราคา และบริการที่นำเสนอให้กับลูกค้าเนื่องจากการละเลยความสำคัญดังกล่าวจะทำให้้องค์การเสียเปรียบต่อคู่แข่งได้

- การวิเคราะห์คู่แข่ง (Rival) คู่แข่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักบริหารจะต้องคำนึงถึง เนื่องจากนักบริหารจะต้องใช้กลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง การละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับคู่แข่งจะหมายถึงความพ่ายแพ้

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอกนี้จะทำให้ทราบถึงโอกาสหรืออุปสรรคทางธุรกิจขององค์การ

โอกาส: การผสมผสานระหว่างเหตุการณ์ เวลา สถานที่ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ มาทำให้องค์การมีสมรรถนะที่จะดำเนินการบางอย่างที่เหนือกว่าคู่แข่ง

อุปสรรค: เหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และถ้าเกิดขึ้นก็จะทำความเสียหายให้แก่้องค์การ

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation)

การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดย้องค์การจะต้องกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับ้องค์การที่สุด

ผู้บริหารต้องพยายามตอบคำถามว่าทำอย่างไร้องค์การจึงจะไปถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ได้

โดยใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันของ้องค์การกำหนดเป็นกลยุทธ์ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงระดับที่แตกต่างกันของกลยุทธ์ด้วย ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ระดับ คือ

กลยุทธ์ระดับองค์การ (Corporate strategy)

เป็นกลยุทธ์ที่ครอบคลุมและบ่งบอกถึงกลยุทธ์โดยรวม และทิศทางในการแข่งขันขององค์การว่า องค์การจะมีการพัฒนาไปสู่ทิศทางใด จะดำเนินงานอย่างไร และจะจัดสรรทรัพยากรไปยังแต่ละหน่วยขององค์การอย่างไร เช่น การดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร การขยายตัวไปในธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกันเลย เป็นต้น ตัวอย่างเครื่องมือ (Tools) ที่ช่วยในการกำหนดกลยุทธ์ในระดับองค์การ เช่น Boston Consulting Group Matrix, McKinsey 7-S Framework เป็นต้น

กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business strategy)

เป็นการกำหนดกลยุทธ์ในระดับที่ย่อลงไป จะมุ่งปรับปรุงฐานะการแข่งขันขององค์การกับคู่แข่ง และระบุถึงวิธีการที่องค์การจะใช้ในการแข่งขัน มุ่งปรับปรุงฐานะการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น โดยอาจรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกันได้ด้วยกัน ภายในหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic business unit-SBU) เดียวกัน กลยุทธ์ระดับธุรกิจของ SBU นี้จะมุ่งการเพิ่มกำไร (Improving profitability) และขยายการเติบโต (Growth) ให้มากขึ้น บางครั้งจึงเรียกกลยุทธ์ในระดับนี้ว่ากลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive strategy) ซึ่งโดยทั่วไปจะมีอยู่ 3 กลยุทธ์ คือ การเป็นผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost leadership) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และการจำกัดขอบเขตหรือการมุ่งเน้นหรือการรวมศูนย์ (Focus strategy)

กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operational strategy)

เป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่ครอบคลุมวิธีการในการแข่งขัน แก่ผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน (Function) ต่าง ๆ มุ่งเน้นให้แผนงานตามหน้าที่พัฒนากลยุทธ์ขึ้นมา โดยอยู่ภายใต้กรอบของกลยุทธ์ระดับองค์การและกลยุทธ์ระดับธุรกิจ เช่น แผนการผลิต แผนการตลาด แผนการดำเนินงานทั่วไป แผนการด้านทรัพยากรบุคคล แผนการเงิน เป็นต้น Michel Robert ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างกลยุทธ์ไว้ในหนังสือ e-Strategy ที่อาจแตกต่างกันไป จากทั่ว ๆ ไปว่า ขั้นตอนในการสร้างกลยุทธ์จะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่เราทำได้ดีที่สุด What you do best แต่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่คู่แข่งของเราทำอยู่ (Not what the others do) ซึ่งแนวคิดนี้ใช้ได้ทั้งธุรกิจการผลิตและธุรกิจบริการ โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1. ระบุแรงขับเคลื่อน (Driving force) ขององค์การ ที่สามารถช่วยให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดแข็งที่องค์การมีอยู่ เช่น การที่องค์การมีเทคโนโลยีที่แตกต่าง องค์การสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นตัวนำสำคัญในการดำเนินงานได้ เป็นต้น

2. สร้างกรอบแนวคิดทางธุรกิจ (Business concept) อย่างสั้น ๆ เพื่อแสดงว่าจะใช้แรงขับเคลื่อนนั้นอย่างไร เช่น จะใช้เทคโนโลยีนั้นผลิตสินค้าอะไร จะเจาะจงขายยังภูมิภาคใด

3. ระบุความเชี่ยวชาญขององค์กร (Area of excellence) ที่เราต้องการ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนกลยุทธ์ เช่น อาจจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น หรือการสร้างความชำนาญ ในการขายและบริการแก่พนักงานขาย เป็นต้น

4. ระบุประเด็นสำคัญ (Critical issues) หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญที่อาจจะต้องถูกปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เอื้อต่อการนำกลยุทธ์ไปดำเนินการ เช่น โครงสร้าง (Structure) กระบวนการหรือระบบ (Process/ System) ทักษะและความสามารถ (Skills/ Competencies) ระบบการให้ผลตอบแทน (Compensation) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีทฤษฎีที่ว่าด้วยกลยุทธ์ที่สามารถนำมาพิจารณาใช้ได้มากมาย แต่ย่อมไม่มีทฤษฎีหรือแนวทางจัดการใดใช้ได้กับทุกสถานการณ์ ดังนั้นจึงไม่มีสูตรสำเร็จในการกำหนดกลยุทธ์และสร้างกลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่อย่างน้อยในการกำหนด กลยุทธ์นั้นควรจะ ได้พิจารณาเกณฑ์ต่อไปนี้ประกอบด้วย เช่น

1. เป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก
 2. เป็นกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน
 3. เป็นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ในระยะยาว
 4. เป็นกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสม
 5. เป็นกลยุทธ์ที่เป็นไปได้
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation)

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ คือกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบายไปสู่แผนการดำเนินงาน กำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ หรือวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในด้านวัฒนธรรม โครงสร้าง หรือระบบการบริหาร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ขั้นตอนของการกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร (Resources allocation)
2. ขั้นตอนของการปรับ โครงสร้างองค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการใช้กลยุทธ์และการใช้ทรัพยากร เป็นต้น
3. ขั้นตอนของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนของระบบและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เช่น เรื่องระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบบริหารบุคคล (การให้การศึกษา การให้การอบรม การกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรทำงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ) เป็นต้น
4. การกระจายกลยุทธ์ (Strategic deployment) หากองค์กรมีการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างพันธกิจขึ้นมาแล้ว แต่ไม่ได้มีการดำเนินการก็จะทำให้เกิดการสูญเปล่า (Waste) ได้เพราะแม้ว่า

แผนเหล่านั้นจะเป็นแผนงานที่ถูกจัดทำอย่างดี ผ่านการระดมความคิดมาอย่างเข้มข้นเพียงใดก็ตาม หากไม่ลงมือปฏิบัติก็ย่อมไม่เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น

ดังนั้นเพื่อทำให้เกิดผลจึงจำเป็นต้องมีการกระจายแผนไปยังทุก ๆ ส่วนทั่วทั้งองค์กร โดยต้องสอดคล้องประสานกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน และเข้าใจได้ ซึ่งจากเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goals) อาจถูกแปลงเป็นเป้าหมายย่อย (Sub-goals) กำหนดเป็นเป้าหมายประจำปี (Annual goals) จากนั้นจะแตกไปเป็นเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม แต่ละโครงการ เพื่อให้ทราบว่า เป้าหมายของตนเองที่ชัดเจนนั้นคืออะไร และควรจะดำเนินการที่เรื่องใดก่อน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างสุดเข้าใจเป้าหมายที่ไม่คลาดเคลื่อนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อกระบวนการในการวัดผลที่เหมาะสมด้วย ทั้งยังช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมพอดี เพียงเพื่อให้บรรลุผลในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละโครงการ นั่นเอง

ความสำเร็จขององค์กรนั้นเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการนำกลยุทธ์ไปประยุกต์ปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีการมอบหมาย และกำหนดแนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติงาน สิ่งที่สำคัญในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างถ่องแท้

5. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and control)

การควบคุมกลยุทธ์ เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล กลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้นมักจะเกิดข้อผิดพลาดที่ต้องการการปรับปรุง เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามแผนที่ได้ตั้งไว้

การตรวจสอบกลยุทธ์ (Strategic control) จะมีการวัดผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐาน โดยมาตรวัดการดำเนินงานที่เหมาะสมกับแต่ละองค์กร ซึ่งในแต่ละองค์กรจะมาตรฐานและเกณฑ์การดำเนินงานของตนเอง ทั้งนี้การกำหนดมาตรฐานควรมีความระมัดระวังเพื่อให้สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในการติดตาม ควบคุม และประเมินผลนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลแผนกลยุทธ์โดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องมีบุคลากรที่มีความรับผิดชอบเต็มเวลาที่สามารถทุ่มเทให้กับ การติดตามและประเมินผลได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานนี้ควรอยู่กับฝ่ายวางแผนที่มีผู้บริหารในฝ่าย อยู่ในระดับผู้บริหารชั้นสูง อย่างไรก็ตามในการดำเนินกลยุทธ์นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือที่ดี จากทุกฝ่ายตลอดเวลา จึงอาจมีความจำเป็นในการตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล แผนกลยุทธ์ ที่ประกอบด้วยผู้แทนระดับบริหารจากฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นร่วมด้วย

สำหรับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายและขั้นตอน การดำเนินงาน ไว้หลายท่าน ดังนี้

ไรท์ ปริ๊นเกิล และครอล (Wright, Pringle & Kroll) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ไว้ว่า คือ กระบวนการที่จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงบรรลุผลตามภารกิจและเป้าหมายขององค์กร

เดวิด (David) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติการตามกลยุทธ์ และการประเมินผลกลยุทธ์

Thompson Strickland and Gamble ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดทิศทาง (Developing a strategic vision) การตั้งจุดประสงค์ (Setting objectives) กำหนดกลยุทธ์ตามวิสัยทัศน์และจุดประสงค์ (Crafting a strategy to achieve the objectives and vision) การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ (Implementating and executing the strategy) และการกำกับติดตามและประเมินผล (Monitoring developments, evaluating performance and making corrective adjustments)

นอกจากนี้ตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการบริหารเชิงกลยุทธ์ของเดวิด (David) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกลยุทธ์ (Stratigy formulation) ขั้นตอนที่ 2 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Stratigy implementating) และขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ (Stratigy evaluation)

เดส และมินเลอร์ (Dess & Miller, 1993, p. 1) กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) 2) การกำหนดกลยุทธ์ (Stratigy formulation) 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Stratigy implementation) ต่อมา เซอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 1999, p. 164) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ (The strategic management) เป็นขั้นตอนในการกำหนดกลยุทธ์และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ หรือเป็นกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บริหารจากทุกส่วนขององค์กรในการกำหนดกลยุทธ์และปฏิบัติตามกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร นอกจากนั้นในปีเดียวกัน Bateman and Snell (1999, p. 131) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2) การนำไปปฏิบัติ 3) การประเมินผลต่อมา ทอมป์สัน (Thompson, 2001, pp. 24-39) กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิง กลยุทธ์ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic analysis) 2) การสร้างสรรค์กลยุทธ์และการเลือกกลยุทธ์ (Stratigy creation and choice) และ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Stratigy implementation) สำหรับ ทอมป์สัน และสติกแลน (Thompson & Strickland, 2004, p. 7) กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดข้อความวิสัยทัศน์ ข้อความพันธกิจ 2) การกำหนดเป้าประสงค์และจุดประสงค์ 3) การกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ 4) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ 5) การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์

ส่วน แพร์ค และ โรบินสัน (Pearce & Robinson, 2005, pp. 14-16) กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การจัดสร้างกลยุทธ์ (Stratigy formulation) 2) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Stratigy implementation) 3) การควบคุมกลยุทธ์ (Stratigy control) ในช่วงเดียวกัน เดวิสเฟรคอร์ (David, 2005, pp. 13-14) กล่าวว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การสร้างกลยุทธ์ (Stratigy formulation) 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Stratigy implementation) 3) การประเมินกลยุทธ์ (Stratigy evaluation) สำหรับวิลเลน และ ฮังเกอร์ (Wheelen & Hunger, 2006, p. 11) มีแนวคิดที่ว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental scanning) 2) การกำหนดกลยุทธ์ (Stratigy formulation) 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Stratigy implementation) 4) การควบคุมและการประเมินผล (Evaluation and control) นอกจากนี้ เดส (Dess, 2007, pp. 13-18) กล่าวว่ารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic analysis) 2) การกำหนดกลยุทธ์ (Stratigy formulation) 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Stratigy implementation) สำหรับการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ได้มีนักวิชาการ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้หลายท่าน ดังนี้

ทอมป์สัน และ สตรีคแลนด์ (Thompson & Strickland, 2003, pp. 355-450) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การสร้างสมรรถนะความสามารถองค์กร และความเข้มแข็งเพื่อความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 2) การจัดสรรทรัพยากรให้พอเพียงในการดำเนินกิจกรรมตามกลยุทธ์ 3) สร้างกลยุทธ์สนับสนุนนโยบาย 4) การสร้างวิปฏิบัติที่ดีที่สุด และส่งเสริมให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 5) การติดตั้งระบบข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และระบบการปฏิบัติ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ สามารถจะดำเนินการตามกลยุทธ์ของเขาทั้งหลาย ตามความเชี่ยวชาญ 6) การให้รางวัลและสิ่งจูงใจ เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย 7) สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรต้องเหมาะสมสอดคล้องกับกลยุทธ์ 8) การใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ฮับบาร์ด (Hubbard, 2004, pp. 239-315) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ความสามารถองค์กร 2) ระบบที่มีประสิทธิภาพ 3) โครงสร้าง 4) ภาวะผู้นำ 5) ความเหมาะสมของคน 6) กลยุทธ์ 7) วัฒนธรรม 8) สภาพแวดล้อม 9) การบริหารการเปลี่ยนแปลง

ริชาร์ด และ คอลลิส (Richard & Collis, 2005, pp. 111-126) มีแนวคิดที่ว่า จากกลยุทธ์ การปฏิบัติการ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในประเด็นดังนี้ 1) บุคลากรและสิ่งจูงใจ 2) กิจกรรมสนับสนุน 3) โครงสร้างองค์การ 4) วัฒนธรรมและภาวะผู้นำ

แพร์ค และ โรบินสัน (Pearce & Robinson, 2005, pp. 289-383) มีแนวคิดที่ว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จจะทำการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ระยะสั้น 2) กลวิธีระดับหน้าที่ 3) นโยบาย 4) รูปแบบของระบบรางวัลตอบแทน ที่ให้จาก

การปฏิบัติและผลงานที่ปรารถนารางวัล และมีแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ผลกระทบต่อความสำเร็จ ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิผล 2) ภาวะผู้นำ ในองค์กร 3) วัฒนธรรมองค์กร

เฟร็ด (Fred, 2005, pp. 240-303) มีแนวคิดว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จะประกอบไปด้วย 1) วัตถุประสงค์ประจำปี 2) นโยบาย 3) การจัดสรรทรัพยากร 4) การบริหารความขัดแย้ง 5) การจับคู่กลยุทธ์กับโครงสร้างองค์กร 6) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร 7) การริเริ่ม 8) การเชื่อมประสานงานผลงานและค่าตอบแทนเข้ากับกลยุทธ์ 9) การบริหารต่อต้านการเปลี่ยนแปลง 10) การจัดการกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 11) การสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนกลยุทธ์ 12) การคำนึงถึงการผลิตและปฏิบัติการผลิต เมื่อนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 13) การคำนึงถึงการบริหารทรัพยากรบุคคล เมื่อนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

เดส (Dess, 2007, pp. 13-18) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งหน่วยควบคุมกลยุทธ์ 2) การออกแบบโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ 3) การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ จริยธรรม และการเปลี่ยนแปลง 4) การบริหารการประกอบการ และ 5) การกล้าเสี่ยงลงทุนของผู้นำเชิงกลยุทธ์

ทางด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ข้อเสนอแนะเทคนิค การวิเคราะห์ SWOT analysis (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล, 2556) ไว้ดังนี้

การวิเคราะห์ SWOT (Strengths weaknesses opportunities and threats-analysis) หรือ การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ผู้บริหารทุกคนรู้จักในการวิเคราะห์องค์กรเนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้งานได้ง่ายและรวดเร็ว ในการวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ขององค์กร โดยเน้นว่ายุทธศาสตร์จะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและข้อจำกัด) โดยในการวิเคราะห์ SWOT นั้นผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอกก่อให้เกิดโอกาสและข้อจำกัดอย่างไรต่อองค์กรและในขณะเดียวกันก็ต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กรทั้งด้านบุคลากรผู้บริหารกิจกรรมสินค้าและบริการ โครงสร้าง ฯลฯ ปัจจัยประการใดที่เป็นจุดแข็งและปัจจัยใดที่เป็นจุดอ่อน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นจริงในปัจจุบัน (External environment) สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กรแต่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้หรือควบคุมได้ในระยะสั้นจะต้องตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกที่บ่งบอกถึงโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats)

โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

อุปสรรค (Threats) หมายถึง ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นภัยคุกคามหรือข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กรไม่บรรลุเป้าหมาย

ลักษณะของการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน C-PEST ได้แก่

1. ด้านพฤติกรรมของลูกค้า (Customer behaviors: C) ได้แก่ผู้รับผลประโยชน์และผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหน่วยงานท้องถิ่น ฯลฯ

2. ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and legal: P) ได้แก่รัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติ การศึกษา นโยบายรัฐบาลหน่วยงานทางการศึกษาดั้งกติกกฎหมายระเบียบพลงทางการเมือง ฯลฯ

3. ด้านเศรษฐกิจ (Economic factors: E) ได้แก่รายได้ของผู้ปกครองอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภาวะทางการเงิน ฯลฯ

4. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social-cultural: S) ได้แก่จำนวนประชากรระบบการศึกษาค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีคุณภาพชีวิต ฯลฯ

5. ด้านเทคโนโลยี (Technological: T) ได้แก่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิปัญญา ฯลฯ

ขั้นตอนการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก

1. การตรวจสอบ (Scanning) ได้แก่การศึกษาหรือตรวจสอบถึงปัจจัยในด้านต่าง ๆ ของสภาวะแวดล้อมภายนอกรวมทั้งทราบว่าปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่สำคัญมีอะไรบ้างและมีการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้างที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้ทราบถึงข้อมูลในปัจจุบันและในอดีตเท่านั้น

2. การพยากรณ์ (Forecasting) เป็นการนำข้อมูลที่ได้รับจากขั้นแรกอันได้แก่ข้อมูลของสภาวะแวดล้อมภายนอกทั้งในอดีตและปัจจุบันมาคาดการณ์และพยากรณ์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งขั้นตอนการพยากรณ์จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อองค์กรเนื่องจากข้อมูลหรือแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะทำให้องค์กรสามารถจัดหาหรือเตรียมกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

2. การประเมิน (Assessing) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากการนำข้อมูลของสภาวะแวดล้อมภายนอกในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์และประเมินว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมนั้น ๆ จะมีผลอย่างไรต่อองค์กรบ้างทั้งในแง่ของการก่อให้เกิดโอกาสหรือข้อจำกัด

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจริงในปัจจุบัน (Internal Environment)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานขององค์กรและองค์กรสามารถควบคุมปัจจัยดังกล่าวได้ในส่วนที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) หมายถึงปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นข้อดีหรือข้อเด่นที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ และจุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึงปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดด้อยซึ่งส่งผลเสียต่อการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้ 7s ของ Mckinsey's ได้แก่

1. ด้านโครงสร้าง (Structure: S1) การพิจารณาลักษณะของโครงสร้างองค์กรมีประโยชน์ต่อการจัดทำกลยุทธ์ขององค์กรเนื่องจากถ้าโครงสร้างองค์กรมีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อกลยุทธ์ที่เลือกใช้ก็จะเป็นจุดแข็งขององค์กร แต่ถ้าโครงสร้างขององค์กรไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่เลือกใช้ก็จะเป็นจุดอ่อนขององค์กร

2. ด้านกลยุทธ์ขององค์กร (Strategy: S2) กลยุทธ์ขององค์กรได้แก่กิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กรที่ได้ถูกวางแผนขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรกลยุทธ์ขององค์กรจัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่งอื่น ๆ กลยุทธ์ขององค์กรนั้นมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างขององค์กรอย่างใกล้ชิดเนื่องจากการจัดโครงสร้างขององค์กรนั้นจะต้องเป็นไปตามกลยุทธ์ขององค์กรนั้น ๆ (Structure follows strategy)

3. ด้านระบบในการดำเนินงานขององค์กร (Systems: S3) ได้แก่ระบบหรือขั้นตอนการดำเนินงานภายในองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้ เช่นระบบด้านงบประมาณและระบบบัญชีระบบในการสรรหาและคัดเลือกพนักงานระบบในการฝึกอบรมระบบในการติดต่อสื่อสารระบบหรือขั้นตอนการทำงานเหล่านี้จะบ่งบอกถึงวิธีการทำงานต่าง ๆ ขององค์กร

4. ด้านแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารจัดการ (Style: S4) โดยรวมถึงบุคลิกภาพของผู้บริหารระดับสูงด้วยเนื่องจากการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูงจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของพนักงานภายในองค์กรมากกว่าคำพูดของผู้บริหาร

5. ด้านบุคลากร/ สมาชิกในองค์กร (Staff: S5) ประกอบด้วยบุคลากรทุกระดับภายในองค์กรรวมทั้งแบบแผนและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรแสดงและปฏิบัติต่อพนักงานภายในองค์กร เช่นการมอบหมายให้ฝ่ายบุคคลเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับด้านการพนักงานทั้งหมดหรือการที่ผู้บริหารระดับสูงเข้ามาเกี่ยวข้องต่อการจูงใจและพัฒนาพนักงาน

6. ด้านทักษะความรู้ความสามารถขององค์กร (Skills: S6) สิ่งที่องค์กรสามารถทำได้ดีกว่าองค์กรอื่นถือว่าเป็นความรู้ความสามารถของพนักงานเช่นความสามารถและทักษะขององค์กรใน

การให้บริการลูกค้าความสามารถในด้านการวิจัยและพัฒนาความสามารถด้านการตลาด
ความสามารถด้านการเงิน

7. ด้านค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในองค์กร (Shared values: S7) ได้แก่ แนวคิดร่วมกัน
ค่านิยมความคาดหวังขององค์กรซึ่งมักจะไม่ได้เขียนไว้อย่างเป็นทางการเป็นแนวคิดพื้นฐานของ
องค์กรแต่ละแห่งรวมทั้งสิ่งที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นในอนาคตข้างหน้าองค์กรที่มีความเป็นเลิศ
ในการบริหารมักจะมีค่านิยมร่วมกันที่ก่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหาร

ส่วน ดร. สุนทรายุทธ (2554) ได้กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของกลยุทธ์องค์กรว่า
ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ มักเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีวิธีคิดที่แตกต่างและสร้างสรรค์ที่จะ
สนับสนุนกระบวนการจัดการ ให้สามารถบริหารจัดการองค์กร ไปสู่ผลสำเร็จ มักจะมีแนวทาง
การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยแสวงหาแนวทางตามปัจจัยนั้น ๆ ซึ่งได้แก่การเลือกใช้กลยุทธ์
อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมองค์กร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการสร้าง
กลยุทธ์ วิธีการสร้างอย่างไร เลือกรูปแบบใด คลอดจนจะมีวิธีการอย่างไรที่จะควบคุม และประเมินผล
การใช้กลยุทธ์นั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าองค์กรที่ประสบผลสำเร็จได้ จะต้องปรับหรือประยุกต์กลยุทธ์ให้
นั้นคือความสำคัญหรือประ โยชน์ของกลยุทธ์องค์กร ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

- 1) กลยุทธ์สามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ สร้างความได้เปรียบที่ถูกต้องเป็นธรรม
และยั่งยืนในการแข่งขัน
- 2) สามารถกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวทางและเป้าหมายหลัก
รวมทั้งเป็นกรอบ มิให้องค์กรเดินออกนอกวิถีที่ควรจะเป็น
- 3) ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินสภาพแวดล้อม ทางการแข่งขัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
อันจะนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
องค์กร และ
- 4) สามารถนำกลยุทธ์ที่สร้างไว้แล้ว นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย
ตามวัตถุประสงค์

กลยุทธ์การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาเป็นแนวทาง
ในการจัดทำและกำหนดเป็นกลยุทธ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังที่สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ได้กำหนด
กลยุทธ์การจัดการศึกษา เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ในกำกับ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ
จัดการศึกษา ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกลยุทธ์ ประจำปีงบประมาณ 2556 ไว้จำนวน 6 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียน ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาดมแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากกลยุทธ์ดังกล่าว จะเห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียน ได้รับ โอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ซึ่งก็หมายรวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสด้วย

กลยุทธ์การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป

นอกจากกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ข้างต้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ไว้เป็นการเฉพาะ ดังนี้

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไป และมีความเป็นอัตลักษณ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาด้านการเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย จึงได้กำหนด กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียน ได้รับ โอกาสการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เหมาะสมกับอัตลักษณ์

2. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการประกันคุณภาพ

3. ปลุกฝังคุณธรรม จิตสำนึกในความเป็นไทย และทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. สรรหาและพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพ

5. พัฒนาระบบการบริหารและกลไกในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้ทั่วถึงครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เหมาะสมกับอัตลักษณ์

มาตรการ

- 1) พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเด็กด้อยโอกาสให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน
- 2) กำหนด กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ สร้างเครือข่ายการเข้าถึงเด็กด้อยโอกาส
- 3) พัฒนาระบบการรับนักเรียนเชิงรุก
- 4) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการส่งต่อและระบบการสนับสนุน
- 5) เพิ่มสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสตามความจำเป็นและ

สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

6) ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เหมาะสมกับอัตลักษณ์แห่งตน และเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงขึ้นหรืออุดมศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการประกันคุณภาพ

มาตรการ

- 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กำหนดระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเทียบโอน
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำ สื่อ นวัตกรรมการศึกษา
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยทางการศึกษา
- 4) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง
- 5) พัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษา
- 6) ส่งเสริมสนับสนุน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นแกนนำในการจัดการเรียนร่วม
- 7) พัฒนาศักยภาพ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่มีความสามารถพิเศษใน 4 ภูมิภาค

กลยุทธ์ที่ 3 ปลุกฝังคุณธรรม จิตสำนึกในความเป็นไทย และทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรการ

- 1) พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อปลุกฝัง คุณธรรมความเป็นไทยและทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) พัฒนาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ส่งเสริมให้โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จัดกิจกรรม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีความหลากหลาย
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการยกย่อง เชิดชู สถานศึกษา และบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นด้านคุณธรรม และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 4 สรรหาและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โอกาสอย่างมีคุณภาพ

มาตรการ

- 1) กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการสรรหาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาสงเคราะห์
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีครูและบุคลากรทางการศึกษาคามกรอบอัตรากำลัง
- 3) พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาสงเคราะห์
- 4) พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระงาน

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการบริหารและกลไกในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

มาตรการ

- 1) เสนอให้มีกฎหมาย นโยบายระเบียบ และจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์
- 2) จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
- 3) พัฒนากลไกการประสานงานภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษา
- 4) จัดให้มีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
- 5) ส่งเสริมความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 6) พัฒนาศักยภาพในการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน กำกับติดตามประเมินผล
- 7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกับภาคเอกชนและขยายภาคีเครือข่ายการให้ความร่วมมือในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การจัดการเชิงกลยุทธ์จะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ ผู้ตามหรือเพื่อนร่วมงานและทุกภาคส่วน เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ หน่วยงานให้ครบถ้วนในทุกชั้นตอนดังที่ทางวัดคอนจั่นได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการ และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จนสามารถดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสให้มี คุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ที่นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอไว้ ดังนี้

ถวิล มาตรฐาน (2545) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม (Participation) กับการบริหารจัดการ เชิงกลยุทธ์ ไว้ว่า

กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอีกประการหนึ่ง คือ สมาชิกของโรงเรียน (เช่น คณะกรรมการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้นำชุมชน เป็นต้น) จะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมเสนอ ทางเลือก ให้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา/ ความต้องการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมเกิดผลดีและประ โยชน์ต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ หลายประการ คือ

1. การมีส่วนร่วม เป็นการระดมสรรพกำลังจากทรัพยากรมนุษย์ สามารถนำเอา ประสบการณ์ความรู้และทักษะของแต่ละคนมาใช้ในการวางแผน ทำให้ได้แผนงานที่ดีสมบูรณ์ขึ้น และการนำไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จ ได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน
2. การมีส่วนร่วมทำให้คุณภาพการตัดสินใจสูงขึ้น และทำให้ได้ผลงานที่เกิดจาก หลาย ๆ ทักษะ และกลไกหลายผู้ชำนาญการ/ ผู้เชี่ยวชาญ
3. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ทำให้เกิด พันธสัญญา พร้อม ที่จะให้ตรวจสอบ ตลอดจนช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการนำไปปฏิบัติและ ร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์
4. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เป็นมรรควิธีหนึ่งในการพัฒนา หรือเป็น การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในทีมงาน และสร้างความเป็น น้าหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร
5. การมีส่วนร่วมในการบริหาร เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล กลุ่มบุคคล เพิ่มพูน ประสบการณ์ในวิชาชีพ และเสาะแสวงหาแนวทางพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

6. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เป็นการเปิดโอกาสอันยิ่งใหญ่สำหรับโรงเรียนที่จะลดการต่อต้านและปรับเปลี่ยนไปสู่แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

7. การมีส่วนร่วม ถือว่าเป็น “ความชอบธรรม” หรือเป็น “สิทธิ” ของผู้ร่วมงานทุกคน ส่วน จามรี เชียงทอง (2549) ได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (A theory of participation) ไว้ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมทางสังคม เป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย ที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจก” (Individualism) มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเอง เป็นการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่า พวกเขาจำเป็นต้องมารวมกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ คน ภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด ฯลฯ

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ 3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

ทางด้าน ธร สุนทรายุทธ (2554) ได้กล่าวถึง หลักการและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

หลักการสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การสร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ร่วมงาน เกิดความเข้าใจในปัญหาของหน่วยงานสำหรับการเพิ่มค่าจ้างนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งจูงใจให้ทำงานได้เต็มที่ แต่การให้รางวัลด้วยการชมเชย ยกย่อง ให้เกียรติ กลับเป็นแรงกระตุ้นสำคัญ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดพลังต่าง ๆ ในการทำงาน เมื่อประสบความสำเร็จ คนทำงานย่อมมีความภาคภูมิใจ แม้จะไม่ได้เงินหรือค่าจ้างเป็นการตอบแทนก็ตาม จากหลักการดังกล่าว จึงสรุปเป็นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานในบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในกระบวนการบริหาร
2. โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีข้อจำกัดในด้านร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ เสริมสติปัญญา สังคม ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยคน ๆ เดียว จึงต้องมีการร่วมแรงกันแก้ปัญหาในข้อจำกัดดังกล่าว

3. การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความผูกพัน ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมที่มีต่อกิจการนั้น ๆ จึงทำให้การลงทุนมีความเสี่ยงน้อยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การประสานงาน ตลอดจนการประเมินผล ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาด้วยความเสียสละและเต็มใจ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จะช่วยให้การตัดสินใจละเอียดถี่ถ้วน มีโอกาสผิดพลาดน้อย ก่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยงาน ซึ่งถ้าหากประชาชนมีแนวคิดเช่นนี้เป็นส่วนมาก จะทำให้สังคมเข้มแข็ง และจะเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

การศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนและทุกฝ่าย การรวมพลังจากบุคคลต่าง ๆ ในสังคมร่วมแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป สถานศึกษากับชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กันมากตั้งแต่อดีต แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังคงมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะต้องประสานร่วมมือกัน จึงจะทำให้ปรัชญาของการศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งตรงกับหลักการของการบริหารงานที่จะเกิดประสิทธิภาพนั้น จะต้องให้เกิดความร่วมมือแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก็เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้จะทำให้สถานศึกษาทราบถึงความต้องการของท้องถิ่น และจะได้รับการทำงานเข้าหากันอีกด้วย

นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา สาเหตุประการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาก็คือ ระบบการศึกษาของไทย ยังไม่บรรลุเป้าหมายและนโยบาย ดังนั้นการจัดการศึกษาในยุคของการปฏิรูปการศึกษา จึงต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน มีคุณภาพและมีมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ

ประโยชน์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

1. ได้ทราบถึงความต้องการของท้องถิ่น
2. แบ่งเบาภาระหรือรับภาระแทนราชการ ในการจัดการศึกษาได้บางกรณี

3. เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
4. ลดความขัดแย้งในการบริหารงาน
5. เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
6. เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย
7. เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน เพราะทุกคนจะช่วยกันประหยัด

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ได้เขียนบทความ การมีส่วนร่วมของชุมชน: กุญแจสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้น่าสนใจ ดังนี้

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน อาจไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะบริบทของสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ในชุมชนถึงกระนั้นก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วม” (Participation) ได้กลายเป็นวาระใหม่ (New agenda) เมื่อกระบวนการดังกล่าวดำเนินภายใต้บริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่าง “ผู้นำ” และ “ประชาชน” ในด้านการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา โครงการพัฒนาจำนวนหนึ่งได้ริเริ่มนำแนวคิด “การมีส่วนร่วม” มากำหนดเป็นแนวทางหลักในการพัฒนา หรือเป็นกลยุทธ์หลักในการสนับสนุน ให้กระบวนการพัฒนาชุมชน ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติใหม่ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อำนาจ (Power) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Collective thinking) และร่วมกันตัดสินใจ (Collective decision-making) ในเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ตลอดจนร่วมปฏิบัติการ (Collective action) ในการพัฒนาชุมชนในทิศทางที่เหมาะสม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยทั่วไปหมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People participation for development) ได้รับความยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนากระบวนการของการมีส่วนร่วม มิได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่ม หรือการวางแผน โคนรัฐ แต่ความสำเร็จอยู่ที่ประชาชนในชุมชน

ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (จรัญญา วงษ์พรหม, 2536) นอกจากนี้การพัฒนาจำเป็นต้องมีการรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

ส่วนHirsch (1996, pp. 185-186) ได้จำแนกความสำคัญของการมีส่วนร่วมตามลักษณะของจุดเด่นไว้ 3 ด้านคือ

1. ด้านบริบท (Context)

การมีส่วนร่วมเป็นการนำคนไทยในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนอย่างแท้จริงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการปฏิบัติ (Practical)

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนไทยมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถในการร่วมกันทำงานทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชนและต้องการร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนมากกว่าการนำโครงการที่กำหนดทุกอย่างไว้เรียบร้อยแล้วมาใช้ในชุมชนซึ่งจะทำให้คนในชุมชนปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ

3. ด้านจิตใจ (Moral)

การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตน

และจากผลงานการวิจัยของ Epstein (1995, pp. 701-712) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่าโรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาโรงเรียน โดยสนับสนุนให้ผู้ปกครองทำงานอย่างอิสระและเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ โดยเข้ามาร่วมตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กคือย โอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เทียบเคียง และจัดทำงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งได้ค้นคว้างานวิจัยไว้หลายฉบับ และนำเอาผลการศึกษามานำเสนอไว้ ดังนี้

เนาวรัตน์ แสณสุพรรณ (2545) “บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนและศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัดในสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผลการวิจัยพบว่าประการแรก วัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงบทบาทและรูปแบบการให้บริการแก่ชุมชนแตกต่างจากในอดีต แต่เป็นเฉพาะเรื่องปลีกย่อย โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว ยังพยายามยึดแนวปฏิบัติเช่นเดียวกับวัดในอดีตได้กระทำ และไม่ได้มีบทบาทต่อชุมชนอย่างเต็มที่เหมือนกับในอดีต เช่น บทบาทด้านเป็นสถานศึกษาและสังคมสงเคราะห์ ประการที่สอง วัดยังเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณสำหรับประชาชนอยู่แต่ไม่มากเท่าในอดีต ส่วนการอบรมสั่งสอนจริยธรรมประชาชนคิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษามากกว่า ประการสุดท้าย ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านต่าง ๆ ของวัดในปัจจุบันค่อนข้างเป็นไปทางลบ โดยเฉพาะบทบาทด้านการสังคมสงเคราะห์และด้านการเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้วัดในปัจจุบันได้ยึดถือแบบอย่างวัดในอดีตเป็นแนวปฏิบัติแม้ว่าจะไม่มีความสมบูรณ์แบบเท่าวัดในอดีตก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้วัดและชุมชนสร้างความเข้าใจร่วมกันให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งแก่วัดและชุมชน

ประทุม อังกูโรหิต (2553) “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”

ผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากข้อมูลเอกสารพบว่า

1. พระภิกษุสงฆ์นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังไม่ถึง
2. วัดทั้งห้าวัดและเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกันแต่เผชิญปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกันเช่นด้านเงินทุนและบุคลากรขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับที่น่าพึงพอใจชาวบ้านมักมีทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายทำมิใช่ “กิจของสงฆ์”
3. การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชนและใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้นที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการทางานสังคมสงเคราะห์กับการเผยแพร่ธรรมนอกจากนั้นพระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณี ในขณะที่ปฏิบัติภารกิจให้การสงเคราะห์ประชาชน

ในภาพรวมงานวิจัยนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างสำหรับพระสงฆ์และวัดอื่น ๆ ที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้

ประภาพร ชูลีลัง (2547) “วัดกับเยาวชน: บทบาทของวัดในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต”

การวิจัยเรื่อง วัดกับเยาวชน: บทบาทของวัดในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิถีชีวิตของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในวัด ศึกษาวิธีการปกครองศิษย์วัดของพระสงฆ์รูปที่เคยมีศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทของวัดในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต โดยทำการศึกษาวัดในกรุงเทพมหานคร 5 วัด ได้แก่ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร วัดราชาธิวาสวิหาร และวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยวิธีเลือกแบบเจาะจงวัดที่เคยมีศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต เก็บข้อมูลจากเอกสารการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ผลการศึกษาพบว่า

1. วัดมีบทบาทในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยในอดีตวัดเป็นแหล่งให้การศึกษา บิณฑบาตที่ประสงค์จะให้บุตรหลานของตนมีความรู้จะส่งไปอยู่ที่วัด วัดจึงทำหน้าที่ให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยด้วย แต่ปัจจุบันการกระจายการศึกษาออกสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึงทำให้เยาวชนสามารถเข้ารับการศึกษานอกภูมิลำเนาของตนไม่ต้องเดินทางเข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯ ประกอบกับในปัจจุบันมีการขยายตัวของธุรกิจด้านที่พักอาศัย เช่น หอพัก อพาร์ตเมนต์ บ้านเช่า ในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก เยาวชนที่เข้ามาศึกษาต่อ

ในกรุงเทพฯ จึงสามารถหาที่พักอาศัยในบริเวณที่สามารถเดินทางไปสถานศึกษาได้สะดวก จำนวนศิษย์วัดในกรุงเทพฯ จึงมีแนวโน้มลดน้อยลงกว่าในอดีต นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ศิษย์วัดเป็นผู้มีภูมิลำเนาในจังหวัดหรือในภาคเดียวกับพระภิกษุที่มาอาศัยอยู่ด้วย และการที่พระภิกษุจะรับบุคคลเข้าอยู่ในความดูแลนั้น จะต้องเป็นผู้รู้จักคุ้นเคยซึ่งอาจเป็นพระภิกษุหรือเป็นบุคคลในเครือญาตินำมาฝาก เรียกว่า มาตามสาย และเมื่อศิษย์วัดได้เข้าอยู่ในวัดแล้ว จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด และช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุสามเณรในวัด โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรในกุฏิที่ตนอาศัยอยู่ด้วย รวมทั้งช่วยเหลืองานในส่วนรวมของวัด

2. ในด้านการปกครองศิษย์วัดของพระภิกษุที่เคยมีศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ในอดีตผู้ที่มาอยู่วัดจะเป็นผู้ที่มีความตั้งใจมาศึกษาเล่าเรียนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว พระภิกษุจะเป็นผู้คอยชี้แนะในสิ่งที่ถูกที่ควร อบรมศีลธรรม กิริยามารยาท การกราบไหว้ สวดมนต์ นอกจากนี้ยังมี

ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น การที่วัดมีระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้ที่อยู่ในวัดเป็นสิ่งที่กำกับความประพฤติของสมาชิกในวัด มีข้อกำหนดในการลงโทษ ภาระหน้าที่ของศิษย์วัดในการช่วยเหลืองานวัดเป็นสิ่งที่ทำเป็นเวลา เป็นการฝึกให้ศิษย์วัดมีความตรงต่อเวลาและมีเวลาวางนมาใช้ในการศึกษาเล่าเรียน การที่สังคมของวัดเป็นสังคมขนาดเล็ก ผลจากการประพฤติปฏิบัติของศิษย์วัดย่อมเป็นที่รับรู้ของบุคคลในวัดอย่างทั่วถึง เมื่อมีศิษย์วัดประสบความสำเร็จในการศึกษาหรือหน้าที่การงานจึงเป็นแบบอย่างและสร้างแรงจูงใจให้ศิษย์วัดคนอื่น ๆ ปฏิบัติตาม

3. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า วัดมีบทบาทในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนี้

3.1 บทบาทด้านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ศิษย์วัด โดยให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยและปัจจัยจำเป็นอื่น ๆ ในการดำรงชีวิต

3.2 บทบาทด้านการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จากการศึกษาที่ศิษย์วัดได้ใกล้ชิดพระภิกษุ ให้เห็นวัตรปฏิบัติที่ดีงาม และได้รับการอบรมกล่อมเกลาจิตใจจากพระภิกษุทำให้ศิษย์วัดประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีกิริยามารยาทดี มีความขยันอดทน มีระเบียบวินัย มีความมานะพยายาม นอกจากนี้ การอยู่วัดถึงแม้จะเป็นสังคมขนาดเล็ก แต่ศิษย์วัดจะได้มีโอกาสพบปะผู้คนจำนวนมากที่มาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน ทำให้ศิษย์วัดมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ชีวิตในสังคม

3.3 บทบาทด้านการส่งเสริมสถานภาพทางสังคม การที่ศิษย์วัดได้มีโอกาสอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ได้พบเห็นและสัมผัสแต่สิ่งที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกอยากปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีตามแบบอย่างที่ได้พบเห็น ซึ่งนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิต

4. สำหรับการเสริมสร้างศักยภาพแก่ศิษย์วัดสามารถดำเนินการได้โดยจัดการปกครองดูแลศิษย์วัดอย่างเป็นระบบ มีการจัดประชุมอบรมศิษย์วัดอย่างสม่ำเสมอ การหาโอกาสจัดให้ศิษย์วัดฝึกตอบกระทู้ธรรม จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับวัดที่อาศัยอยู่เพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อประชาสัมพันธ์วัดให้ผู้มาวัดได้รับทราบ จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติทั้งของศิษย์วัดและผู้ปกครองในการมาอยู่วัด ให้มีจุดมุ่งหมายในการได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายในการมาอยู่วัดเพื่อเป็นที่พักอาศัยในการศึกษาเล่าเรียน

อ้อมเดือน สดมณี (2551) “ความคิดเห็นของคนไทยปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของ พระสงฆ์ไทย”

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีบทบาทมากในเรื่อง การอบรมสั่งสอนและการให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณร การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การแต่งหนังสือ ตำราทางพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม เช่น เลี้ยงเด็กกำพร้าส่งเสริมอาชีพและ ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น การปลูกเสกวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง การสอนประชาชน ในการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน การอบรมสั่งสอนจริยธรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตที่พึงามถูกต้อง เช่น การเทศน์ การบรรยายธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน การดำรงตน-ทำวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหลัก และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญบ้าน เจริญปาย เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีบทบาทมากที่สุดในเรื่องการอบรมสั่ง สอนและการให้การศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร และยังพบว่าพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทน้อย ที่สุดมากในเรื่องการทำนายโชคชะตา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้ว และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ในลักษณะอื่น ๆ เช่น ตามสะดวก มีความคิดเห็นที่ดีต่อบทบาทพระสงฆ์ไทยมากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า บทบาทพระสงฆ์ที่พึงมี ควรเป็นดังนี้ ตามลำดับ 1) บทบาท ด้านการเผยแผ่ศาสนา เช่น การเทศน์ การบรรยายธรรมะ การสอนวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น 2) บทบาทด้านการศึกษา เช่น การจัดการเรียนการสอน เป็น วิทยากรอบรมจริยธรรมในโรงเรียน เขียนหนังสือ ตำรา หรือเอกสารเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน เป็นต้น 3) บทบาทด้านการพัฒนา เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรม พัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นต้น 4) บทบาท ด้านการสงเคราะห์ เช่น ให้ยืมสิ่งของ เลี้ยงเด็กกำพร้า เป็นต้น 5) บทบาทด้านสุขภาพ อนามัย เช่น รักษาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น 6) บทบาทด้านความเชื่อและพิธีกรรม เช่น ปลูกเสก เครื่องรางของขลัง คูควง ไ้หวย เป็นต้น

ตุลยา โภกอรุ่น (2540) “การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา ระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา”

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริม การศึกษาในด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน หลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแนว ปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานและปัญหาในการปฏิบัติงาน ตัวอย่าง ประชากรคือ พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษา จำนวน 13 รูป เด็กด้อยโอกาส ทางการศึกษา จำนวน 64 คน พระสงฆ์ที่ร่วมงานจำนวน 15 รูป และฆราวาสที่ร่วมงาน จำนวน 4 คน และครูใน โรงเรียนที่เด็กด้อย โอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ จำนวน 62 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ชุดและแบบสังเกต จำนวน 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานส่วนมากปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีความรู้มากขึ้น โดยใช้หลักเมตตาธรรมและหลักสามัคคีธรรมในการปฏิบัติงาน ท่านได้เลี้ยงดูและเอาใจใส่เด็กโดยเน้นทางด้านความรู้และด้านคุณธรรม รวมทั้งมีการฝึกอาชีพให้เด็กด้วย พระสงฆ์ส่วนมากประสบปัญหาด้านเงินทุนและงบประมาณในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีรายได้หลักต้องรอเงินบริจาคอย่างเดียวผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ คือ เด็กได้รับการศึกษามากขึ้นตามกำลังความสามารถได้เรียนรู้ธรรมะและสามารถนำอาชีพที่ฝึกไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

จันทิมา ปัญจวัฒน์ (2543) “การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในวัดสวนแก้ว”

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดสวนแก้ว โดยใช้แบบสอบถามและแบบสังเกต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จำนวน 8 รูป พระวาสาผู้ร่วมงานจำนวน 20 คน และเด็กด้อยโอกาส จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสังเกตในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสจัดแบบเป็นกลุ่มและแบบชั้นเรียนมากที่สุด กิจกรรม ที่จัดมากที่สุดคือ กิจกรรมการเกษตรและกิจกรรมการสอนการดำเนินชีวิต การสอนกิจกรรมเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ผู้สอนกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเหมาะสมและเพียงพอ ด้านปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรมพบว่าเป็นปัญหาในระดับน้อย ปัญหา มี 5 ประเด็น โดยเรียงระดับความเป็นปัญหาจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1. การนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ และวิธีการสอนไม่ค่อยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา 2. ความชำนาญของผู้สอน ความเป็นกันเองและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 3. เด็กด้อยโอกาสรู้สึกมีปมด้อยและไม่มั่นใจในตนเอง 4. วัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนขาดแคลน 5. การประเมินผลไม่คำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์จริง และไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนในการประเมินผล ส่วนประเด็นอื่น ๆ พบว่าไม่เป็นปัญหา

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส (2555) “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาสจากประชาคมอาเซียน”

ผลการศึกษา

1. ผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาสเมื่อเข้าสู่ประชาคม

1.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และสังคม-วัฒนธรรม อาเซียน

ผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาสทั้ง 3 ด้านนั้น ผลกระทบที่เป็นทางบวกมากที่สุด คือผลกระทบ

ด้านเศรษฐกิจ อาทิ ราคาที่ดินจะสูงขึ้น มีแรงงานมากยิ่งขึ้น และมีมาตรการการยกเว้นภาษี ส่วนผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงดูเหมือนจะคาดประมาณไปทางลบ โดยเห็น ได้จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในสังคมของประเทศสมาชิกที่เสียเปรียบทางด้านภาษาอังกฤษ ที่ใช้เป็นภาษาทางธุรกิจมากกว่าภาษาอื่น ๆ การละเมิดสิทธิเด็ก การค้ามนุษย์ และการกีดกันชาติ อย่างไรก็ตามเมื่อให้มีการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน โดยทั่ว ๆ ไป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกประเภทส่วนใหญ่ จะกล่าวถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ได้มากกว่าผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมและความมั่นคง เนื่องจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เป็นผลกระทบที่ใกล้ชิดตัวและสามารถสัมผัสได้ทันที รวมทั้ง ส่งผลกระทบเร็ว แรง และเป็นรูปธรรม โดยในปัจจุบันเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้คนจะกล่าวถึง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเมื่อประเทศไทย จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนกันอย่างกว้างขวาง ตามมาด้วยผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรม และ ความมั่นคงในท้ายที่สุด

1.2 สถานการณ์ผู้ด้อยโอกาสกับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ

1.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส ของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เมื่อประเทศไทย จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ รวมถึงเครือข่ายส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ต้องทำงานหนักเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ผู้ด้อยโอกาสเพิ่มมากยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

1.2.2 ปัญหาการสื่อสารทางด้านภาษาระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้ด้อยโอกาสก็จะมีมากยิ่งขึ้น เพราะจะมีผู้ด้อยโอกาสเพิ่มมากยิ่งขึ้น รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสจากอีกหลากหลายชาติ หลากหลายภาษา และถ้าพวกเขาเหล่านั้น มารับบริการขอความคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ผู้ปฏิบัติทั้งหมด ให้ข้อคิดเห็น ตรงกันว่าจะปฏิเสธไม่ได้ ด้วยหลักมนุษยธรรม ก็ต้องให้ความดูแลอยู่แล้ว ดังนั้น รัฐต้องริบเร่งในการให้ความรู้เกี่ยวกับ “ประชาคมอาเซียน” พัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับภาษาทั้งภาษาอังกฤษและภาษา เพื่อนบ้าน ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและเครือข่ายทุกระดับ

1.2.3 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้ง 5 ประเภท ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิเมื่อประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึง ไม่สนใจเกี่ยวกับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิที่พึงมีพึงได้ เนื่องจากยังไม่มีความรู้ความเข้าใจว่า ประชาคมอาเซียนคืออะไร มีความเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร

1.2.4 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มีภารกิจและบทบาทหนึ่งในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาสที่เป็นประชากรเป้าหมายของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) นับเป็นหน่วยงานหลัก ในการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส เน้นเฉพาะเจาะจงไปที่ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุม

ไปถึงวิถีชีวิตที่หลากหลายของคนในสังคม รวมทั้ง วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ดังนั้น ถ้ากลุ่มคนที่หลากหลายต้องมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน ความรับผิดชอบในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิจึงมีความซับซ้อนและยุ่งยากมากยิ่งขึ้น แม้ว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ยังมีเครือข่ายองค์กรภาครัฐที่สำคัญในการปฏิบัติงานใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชนต่าง ๆ คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ที่ปฏิบัติงานนี้อย่างมีจิตสาธารณะ เข้มแข็ง และมุ่งมั่น อย่างไรก็ตาม ผลจากการจัดประชุมเพื่อค้นหาอนาคตในกลุ่ม อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ที่ตกเป็นตัวอย่างทั้ง 4 ภาค พบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจ แม้แต่จะกำหนดว่า ผู้ด้อยโอกาสจะเป็นผู้ด้อยโอกาสประเภทใด จะได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิแบบใด ในขณะที่ ผู้ด้อยโอกาสทั้งหมด ได้ให้ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เป็นอย่างสูงว่าสามารถทำให้ตนได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิตามสิทธิที่ตนพึงมีพึงได้ได้อย่างแน่นอน จึงทำให้ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เกือบทั้งหมดปฏิบัติงานด้วยความเครียด และความกดดัน เนื่องจาก อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เป็นเพียงผู้ประสานงานและส่งต่อผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิตามการวินิจฉัยของผู้ปฏิบัติงานในลำดับขั้นต่อไปซึ่งอาจเป็นแพทย์หรือ บุคลากรระดับสูงขึ้นไป ที่ให้การวินิจฉัยว่า บุคคลที่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ส่งมานั้น เข้าข่ายเป็นผู้ด้อยโอกาสเพื่อได้รับสิทธิการคุ้มครองในประเภทนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งในบางกรณีที่ละเอียดอ่อน และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) มีข้อมูลประกอบการวินิจฉัยประเภทผู้ด้อยโอกาสที่สมบูรณ์กว่าแต่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ไม่มีอำนาจในการวิเคราะห์และวินิจฉัย รวมถึงไม่มีอำนาจในการตัดสินใจบางประการที่สมควรต้องมี ข้อสำคัญ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ไม่ได้รับการยอมรับในบทบาท จากผู้ปฏิบัติบางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียที่บุคคลจะได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ทำให้การประสานงานไม่เกิดความต่อเนื่อง หยุดชะงัก และเกิดผลกระทบต่อกระบวนการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส หรือทำให้ผู้ด้อยโอกาสเสียสิทธิ เป็นต้น

1.3 การเกิดกลุ่ม “ผู้ด้อยโอกาสใหม่” ในประชาคมอาเซียน

ขณะที่ “ผู้ด้อยโอกาสเดิม” เป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิการบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ และได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง สังคมและวัฒนธรรม ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจขยายผลกระทบดังกล่าวออกไปเป็นวงกว้างกระทบไปถึงผลต่อสิ่งที่จะตามมาคือ คนทั่ว ๆ ไป ทั้งเป็นคนท้องถิ่นหรือต่างถิ่นที่เคลื่อนย้ายมาอยู่ภายใต้บริบทเดียวกันและต้องรับ

ผลกระทบนั้น ๆ ด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นผลให้กลุ่มบุคคลนั้น ๆ อาจถูกบริบทของสังคมใหม่ละเมียดให้ได้รับความไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำ การเลือกปฏิบัติ หรือ การเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบริการสังคมต่าง ๆ กลุ่มคนเหล่านี้จะมีความหมาย (Definition) เป็นกลุ่ม “ผู้ด้อยโอกาสใหม่” ที่จะเกิดขึ้นในประชาคมอาเซียน ซึ่งหมายถึงผู้ขาดโอกาสกลุ่มใหม่ของสังคมประชาคมอาเซียนที่เกิดขึ้นจากการที่ประเทศสมาชิกทั้งหมดจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นกลุ่มคนที่มีแนวโน้มจะถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ได้ได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีของศักยภาพในหน้าที่การงาน ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเติบโตทางสายงานอาชีพ เกิดความเหลื่อมล้ำในรายได้ และสถานภาพทางสังคมผลการศึกษจากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า นักเรียนนักศึกษา จะกลายเป็น “ผู้ด้อยโอกาสใหม่” ที่ถูกเลือกปฏิบัติในการเข้าสมัครงาน คนวัยทำงาน จะกลายเป็น “ผู้ด้อยโอกาสใหม่” จะถูกเลือกปฏิบัติ ในการเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน/ ค่าตอบแทน เนื่องจากนายจ้างมีโอกาในการเลือกปฏิบัติมากยิ่งขึ้น กลุ่มผู้สูงอายุจะมีศักดิ์ศรีลดลง โอกาสในการต่ออายุงานจะไม่มีหรือน้อยลงเนื่องจากนายจ้างมีตัวเลือกมากยิ่งขึ้น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะไม่พอใช้จ่าย จะทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจในประชากรผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น ทั้งในชนบทและในเขตเมือง

ฉัตรพร ธรรม (2553) “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา

กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้งอำเภอกู่เพียงจังหวัดน่าน”

งานวิจัยนี้มีเนื้อหาเพื่อทำการศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้งอำเภอกู่เพียงจังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งและเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่านประเด็นหลักในการศึกษาครั้งนี้คือศึกษากระบวนการบริหารงานบุคคลงานธุรการงานการเงินการบัญชีงานศาสนสมบัติงานกิจกรรมของวัดและงานอาคารสถานที่ โดยมุ่งเน้นถึงระบบการบริหารงานด้านต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์การเก็บข้อมูลผู้วิจัยจัดเก็บด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกวัดพระธาตุแช่แห้ง พร้อมทั้งสังเกตอิริยาบถและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ระหว่างการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการศึกษาพบว่าวัดพระธาตุแช่แห้งได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการวัด โดยได้เน้นการบริหารงานบุคคลการบริหารงานธุรการการบริหารงานการเงิน/ บัญชีการบริหารงานศาสนสมบัติ การบริหารกิจกรรมของวัดซึ่งการบริหารงานดังที่กล่าวมานี้มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใสมีการจัดรูปแบบของคณะกรรมการการบริหารในส่วนงานต่าง ๆ การจัดระบบการบริหารงานของวัดพระธาตุแช่แห้งจะเน้นในเรื่องของความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยจะเห็นได้จากการแบ่งงานออกเป็นแต่ละฝ่ายมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

จึงทำให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงานและจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงานมีความตั้งใจ และปฏิบัติตามระบบต่าง ๆ ที่ทางวัดได้กำหนดได้อย่างดีเยี่ยมในส่วนของปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และ ผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแห่งนั้นจากการศึกษาทราบว่าเพราะปัจจัย 2 ประการคือปัจจัยภายใน ได้แก่ความมีภาวะผู้นำของ เจ้าอาวาสบุคคลากรงบประมาณและปัจจัย ภายนอก ได้แก่คณะสงฆ์ภาครัฐและองค์กรเอกชนซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประสาน ประโยชน์ส่งเสริมซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุ แห่งนี้ประสบความสำเร็จในการบริหารอันจะได้เป็นต้นแบบที่ดั่งงามในการพัฒนาวัดใน พระพุทธศาสนาวัดหนึ่งสืบไป

พระครูพิศาลธีรธรรม (2553) “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต ธนบุรีกรุงเทพมหานคร”

ผลการศึกษาพบว่าการบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้ เป็นระบบสามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์สามเณรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณื ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็น อย่างดีการบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบระบบวิธีการการสร้างระบบให้เหมาะสมกับ ผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ และสังคมโดยรอบเพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่าการปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กร ต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่และการ สาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครพบว่าปัญหาที่สำคัญได้แก่เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ขาดเป้าหมายใน การบริหารจัดการวัดที่ชัดเจนการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุมปรึกษา วางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรมเป็นการบริหารจัดการวัดตาม ความเคยชินที่เคยปฏิบัติมาขาดการประสานงานระหว่างวัดบ้านและชุมชนและเจ้าอาวาสบางรูปใช้ คนไม่ถูกต้องงานจึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้แก่ควรมีการประชุม พระภิกษุสามเณรภายในวัดเนื่อง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดและเพื่อความสามัคคี ภายในวัดส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมี การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้นและควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ระหว่างวัดและชุมชน

พระเศรษฐา อิด (2553) “คุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัด: กรณีศึกษา วัดในตำบลตุคุด อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”

ผลการศึกษา พบว่าคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีคุณลักษณะจากมากไปน้อยดังนี้ เจ้าอาวาสมีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ รองลงมาคือ เจ้าอาวาสมีความเชื่อมั่นตนเองและกล้าตัดสินใจ เจ้าอาวาสมีความเสียสละ เจ้าอาวาสมีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมประจำใจ และมีการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ได้ปกครอง เจ้าอาวาสมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม เจ้าอาวาสมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เจ้าอาวาสเคร่งครัดในวินัยสงฆ์ เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง เจ้าอาวาสมีแนวทางการปกครองแบบธรรมาธิปไตย และเจ้าอาวาสรู้หลักหรือแนวทางของการพัฒนาตามลำดับ การเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัด ผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการพัฒนาบริเวณอาคารของวัดให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความจำเป็น ส่งผลต่อการเป็นศูนย์กลางของชุมชนและดูแลให้สงฆ์พึงปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธบัญญัติ ในกิจวัตรนั้น ๆ อย่างครบถ้วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่า คุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัดมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีน้ำหนักของความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.193$)

พระไพศาลสุทธจิตโต (โนทายะ) (2554) “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี”

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารงาน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยที่ 3.97 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี ในด้านกิจการนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.01 ด้านธุรการและการเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.96 2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรีจากแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าเงินเดือนสวัสดิการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงยอมรับสมมติฐานส่วนปัจจัยด้านเพศอายุวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานตำแหน่งไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐาน 3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงาน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรีได้แก่ 1) บุคลากรส่วนมากขอไปสอบบรรจุเข้ารับราชการครูเนื่องจากบุคลากรไม่พึงพอใจในหน้าที่และสวัสดิการที่ได้รับซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนของรัฐบาล 2) เน้นกิจกรรมที่หลากหลายจึงมีผลกระทบด้านคุณภาพของกิจกรรม 3) ขาดงบประมาณในการจัดสร้างอาคารเรียนให้เพียงพอต่อจำนวน

นักเรียน 4. ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร โรงเรียนการกุศล) ของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี 1) ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีคุณภาพในทุก ๆ ด้านเพื่อประสิทธิภาพงานที่ดีในด้านวิชาการบุคลากรกิจการนักเรียนธุรการและการเงินอาคารสถานที่ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน 2) ควรบริหารกิจกรรมนักเรียนอาคารสถานที่และงบประมาณอย่างมีคุณภาพ 3) ควรจัดสวัสดิการให้บุคลากรในสถานศึกษาอย่างพอเพียงและเหมาะสม

พัทยา เนตรธรรานนท์ (2540) “ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาลังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้พื้นที่ของวัด”

สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้คือ 1. ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน และเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์และความเป็นไปได้ที่จะให้ พระสงฆ์กลับเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อประโยชน์ทั้งนักเรียนชายและหญิง แต่ความร่วมมือดังกล่าว ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะวิชาจริยศึกษา และกิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับศาสนา 2. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านการเงิน อาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน 2.1 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาสมีการระดม ทรัพยากรร่วมกัน เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน การถวายค่านิตยภัตแก่พระภิกษุสงฆ์ช่วยสอนในโรงเรียน 2.2 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านอาคาร สถานที่ พบว่า ลักษณะการใช้ทรัพยากรที่ดินร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านอาคารสถานที่ พบว่า ลักษณะการใช้ทรัพยากร ที่ดินร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวัดเป็นไปในสองทาง คือ โรงเรียนกับวัดมีความขัดแย้งในด้านการใช้ที่ดินร่วมกัน อันเนื่องมาจากความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียนและ เจ้าอาวาสสวนทางกัน ทางที่สองคือโรงเรียนกับวัดมีความ สัมพันธ์แบบพึ่งพิงกัน โดยผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาส เชื้อประโยชน์ในการใช้ที่ดินร่วมกัน 2.3 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน และเจ้าอาวาสมองเห็นความสำคัญของวัดว่าเป็นแหล่งทรัพยากร ที่สำคัญของโรงเรียน สำหรับสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้จัดสรรให้แก่โรงเรียนอย่างเพียงพอแล้ว 3. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัดด้านการจัดสรรและพัฒนาบุคลากร พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์ของการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนและวัด และพร้อมที่จะร่วมมือกัน 4. จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษา ระหว่างโรงเรียนกับวัด มีความแตกต่างกัน ผลการทดสอบ สมมุติฐานทางสถิติ พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพียงด้านเดียว คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

สมชัย ปานผาสุก (2546) “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัดอ่างทอง”

ข้อสรุป ดังนี้

1. ในภาพรวมพระภิกษุมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปานกลาง โดยที่พระภิกษุที่มีตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมปานกลางและน้อยตามลำดับ

2. พระภิกษุที่มีตำแหน่งต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่เจ้าคณะอำเภอมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงกว่าเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส

เสรี บุญทอย (2542) “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา”

ข้อสรุป ดังนี้

1. ผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน การจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนมอแกนศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันและหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประมวลความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษเรียนรวมจัดใน โรงเรียนเฉพาะหรือแยกห้องเรียนควรจัดอบรมครูทุกคนในโรงเรียนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ควรคำนึงถึงความพร้อม ด้านบุคลากร อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การจัดการเรียน การสอนมอแกนศึกษา ควรประชาสัมพันธ์และทำอย่างมีแผนเป็นนโยบายของรัฐที่ทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

อนุชน หวลทรง (2544) “โครงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนและเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดเชียงใหม่”

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การเลือกองค์กรเข้าร่วมเครือข่ายจากองค์กรที่มีการประสานกันอยู่บ้างแล้ว และองค์กรที่ทำงานกับเด็กเร่ร่อนแต่ยังไม่ได้ประสานงานกัน การประสานงานเครือข่าย

ใช้ทั้งการประสานงานแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่การประสานแบบไม่เป็นทางการเป็นสิ่งสำคัญ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย การจัดเวทีใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย โดยให้เด็กเยาวชนได้เข้าร่วม ซึ่งพบว่าได้ช่วยเปิดทัศนคติของผู้เข้าร่วมได้ตระหนักต่อปัญหาเด็กเร่ร่อน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประสบการณ์การทำงานซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่เครือข่ายได้ทำร่วมกัน โดยภาพรวมมีความร่วมมือกันอย่างดี แต่ไม่สามารถคาดหวังให้ทุกองค์กร เข้าร่วมในทุกกิจกรรม สิ่งที่ยังพบประการสำคัญคือ การเข้าร่วมจัดกิจกรรมของเครือข่ายแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระดับบุคคลขึ้นการใช้กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต สิทธิเด็ก และการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือขององค์กรในการพัฒนาเด็กนั้นเริ่มจากการอบรมทักษะชีวิตและสิทธิเด็กให้กับผู้บริหาร ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่องค์กร แล้วนำไปจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่าเกิดการขยายผลกับอีกหลายกลุ่มเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กพบว่า มีการกล้าแสดงออก รู้จักมองการณ์ไกล และรู้จักคิดวิเคราะห์วางแผน และสื่อสารกับเพื่อนอย่างเหมาะสม

ยูพา โชติกะพัฒน์ (2544) “ความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส”

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติงานของครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ในเขตสาธารณสุขที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 516 คน ใน 2 จังหวัดที่ได้รับการอบรมและ 1 จังหวัดที่ไม่ได้รับการอบรม 258 คน เป็นจำนวนรวม 774 คน โดยใช้แบบสอบถามส่งกลับทางไปรษณีย์ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ถึง มกราคม พ.ศ. 2545 ได้รับคืน 689 คน คิดเป็นร้อยละ 89.02 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย, ร้อยละ, Unpaired *t-test* และ One-way ANOVA จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (73.7%) จบปริญญาตรี (65.8%) เป็นครูผู้สอน (67.0%) มีอายุเฉลี่ย 45.6 ปี ได้รับการอบรมเกี่ยวกับสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสร้อยละ 31.5 เมื่อประเมินความรู้พบว่าครูในจังหวัดที่ได้รับการอบรมมีความรู้มากกว่าครูในจังหวัดที่ไม่อบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่ทั้ง 2 กลุ่มยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเยี่ยมบ้านนักเรียน ลักษณะปัญหาที่ต้องส่งต่อสถานบริการและการร่วมกับผู้ปกครองในการดูแลนักเรียน เมื่อประเมินความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน พบว่า ครูในจังหวัดที่ได้รับและไม่ได้รับการอบรมมีการปฏิบัติงานไม่แตกต่าง แต่รายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นในด้านการบริหารจัดการและการให้ความสำคัญและด้านผลลัพธ์และความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) อาทิ โรงเรียนในจังหวัดที่ได้รับการอบรมมีการกำหนดนโยบายให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลสุขภาพจิต อย่างไรก็ตาม ครูในทุกจังหวัดล้วนให้ความสำคัญและปฏิบัติโดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้ในลำดับแรกเช่นเดียวกัน แต่ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่ม ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า

ควรขยายการให้ความรู้แก่โรงเรียนที่ยังไม่เข้าร่วมดำเนินการด้านสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส และสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง และควรจัดให้มีการฟื้นฟูความรู้ปีละครั้ง ข้อเสนอแนะ ควรดูแลนักเรียนทั้งหมดเป็นรายบุคคลและคำนึงถึงด้านการส่งเสริมการป้องกันควบคู่ไปกับการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาและควรร่วมกับผู้ปกครองดำเนินการแก้ไขปัญหารวมทั้งให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม

อนันต์ อุ้นแก้ว (2544) “การพัฒนาสุขภาพจิตเด็กด้อยโอกาส”

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า เด็กมีปัญหาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม และขาดทักษะจำเป็นในการดำเนินชีวิตผู้ดูแลเด็กขาดแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคือการดูแลเด็กมีทิศทางและเป้าหมายไม่ชัดเจน ในการพัฒนาสุขภาพจิตเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานดูแลต่าง ๆ นั้น เพื่อให้ผู้ดูแลมีแนวทางและเป้าหมายชัดเจนวิธีการดูแลเด็กที่เหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติพัฒนาการในวัยเด็ก รวมทั้งเพื่อให้การเสริมสร้างสุขภาพจิตของเด็กสัมฤทธิ์ผลและมีประสิทธิภาพในแนวทางการดูแลนั้น ได้พัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมเด็กด้อยโอกาส สำหรับผู้ดูแลเด็กนำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในขณะที่เด็กอยู่ในสถานพินิจนั้น ๆ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จัดแบ่งโครงสร้างออกเป็น 4 หน่วย ประกอบด้วย การสร้างความไว้วางใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม การพัฒนาคุณค่า ในตนเอง การแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายเสพติด กิจกรรมต่าง ๆ มีแนวทางการดำเนินกิจกรรมในลักษณะให้เด็กเกิดกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ทั้งนี้จะสอดคล้องทั้งสาระและความสนุกสนานเพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจเพลิดเพลินในการเรียนรู้สิ่งสำคัญต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยมุ่งให้เด็กได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

จากระเบียบกฎหมาย นโยบายการจัดการศึกษา สถานการณ์ สถิติเด็กด้อยโอกาส แนวคิด ทฤษฎี บทความ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส รวมถึงโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้า เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งรัฐบาลและภาคเอกชน ได้ให้ความสำคัญกับเด็กด้อยโอกาสมาโดยตลอด ได้ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับ ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีคุณธรรมตามหลักศาสนา มีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เด็กต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่จะไม่เรียนรู้อย่างค่อนองตลอดชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง อย่างถูกต้อง เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เป็นคนดีในสังคมไทย มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพรู้จักอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกระรานเอาเปรียบ

มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาคจากสังคม สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองในที่สุด

ปัจจุบันได้มีการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้กับภาคประชาสังคมภาคเอกชนและสถาบันพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเด็กเหล่านี้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านจิตใจ สภาพความเป็นอยู่ ด้านอาชีพ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายปลายทางร่วมกัน คือ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเด็กผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังเช่นที่วัดคอนจันได้พิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์มาเป็นเวลาอันยาวนานแล้ว ผู้วิจัยขอเทิดทูน บุญคุณของท่านไว้เหนือเกล้า แทนเหล่าเด็กด้อยโอกาสทั้งหลาย ด้วยความจริงใจ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยและวิธีวิจัยไว้ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545, หน้า 13) คือ กรณีศึกษา (Case study) (जरศักดิ์ บัวระพันธ์, 2556, หน้า 50) เป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาเดี่ยว (Single instrumental case study) ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในลักษณะสุดโต่งหรือการเลือกแบบสุดโต่ง (Extreme case sampling) และใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการหาค่าสถิติต่าง ๆ จากแบบสอบถาม

วิธีวิจัย

1. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบบเจาะจง (Purposive sampling) จากการสัมภาษณ์ และสอบถาม ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา และศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานของวัดคอนจั่นจำนวน 45 คน ประกอบด้วย

- 1.1 เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณรวัดคอนจั่น 3 รูป
- 1.2 ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดคอนจั่น 1 คน

1.3 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่าง 1 คน

1.4 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่น มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่ 1 คน

1.5 คณะครู โรงเรียนวัดคอนจั่น 9 คน

1.6 นักเรียน นักศึกษา 9 คน

1.7 ผู้ปกครอง 3 คน

1.8 ศิษย์เก่า 9 คน

1.9 คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน

1.10 คณะกรรมการวัด 3 คน

1.11 ผู้นำชุมชน 3 คน

รวมทั้งสิ้น 45 คน

ลักษณะการสัมภาษณ์นั้น เป็นการซักถามเพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามในแบบสัมภาษณ์
ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และมีการสัมภาษณ์อย่างเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยพยายาม
จับประเด็นในการสนทนาเพื่อโยงเข้าสู่เรื่องที่ต้องการทราบ และอาศัยการสร้างบรรยากาศ
เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกับคู่สนทนา

2. การสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา เพื่อให้ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการ
เชิงกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.2 ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2.3 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่

2.4 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1

2.5 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่

2.6 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแพร่

2.7 ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

2.8 ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

2.9 ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

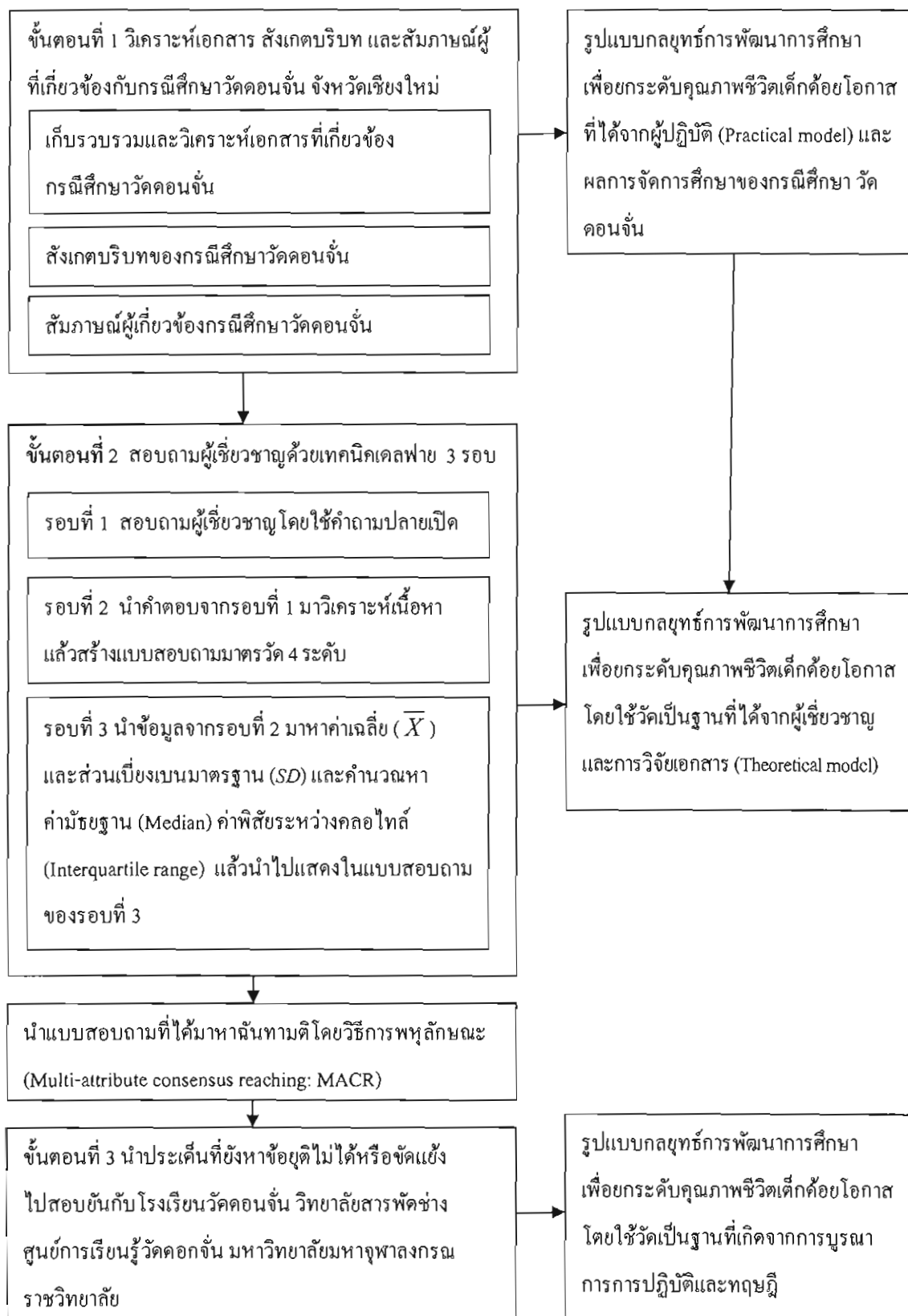
2.10 ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่

- 2.11 คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2.12 คณะบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- 2.13 ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่
- 2.14ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายเชียงใหม่ เขต 1

ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

- 2.15 ผู้จัดการมูลนิธิอาสาพัฒนาเด็กจังหวัดเชียงใหม่
- 2.16 ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์จังหวัดเชียงใหม่
- 2.17 ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 จังหวัดเชียงใหม่
- 2.18 ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ จังหวัดลำปาง
- 2.19 ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่
- 2.20 ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.21 ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จันจังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบในการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกต เพื่อศึกษาบริบทต่างๆของวัดคอนจั่น โดยการสังเกต

3. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศึกษา และศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานของวัดคอนจั่น จำนวน 45 คน

4. ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, หน้า 108) จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีการสอบถาม จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้คำถามปลายเปิด ทำให้เกิดอิสระในความคิด รอบที่ 2 เมื่อได้คำตอบจากรอบแรกแล้ว นำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นความคิดเห็นทั้งหมด และจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิด ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ โดยคำถามต้องมาจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในรอบแรกเท่านั้น ไม่นำเสนอความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย รอบที่ 3 นำข้อมูลในรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่าทางสถิติ เพื่อนำไปแสดงไว้ในแบบสอบถามรอบที่ 3 พร้อมทั้งระบุค่าระดับคะแนนของผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ ที่ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ไว้ในแบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการย้ำว่าผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ได้เคยเลือกคำตอบไว้ที่ค่าระดับคะแนนใด จากแบบสอบถามที่ 2 ที่ผ่านมา

4. พิจารณาข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อหาฉันทามติ โดยใช้เทคนิควิธีการพหุลักษณะ (Multi-attribute consensus reaching: MACR)

5. ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์การพัฒนาศึกษาและศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานของวัดคอนจั่นที่ได้ ในประเด็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้หรือมีข้อขัดแย้ง ไปสอบอันความถูกต้องกับโรงเรียนวัดคอนจั่น วิทยาลัยสารพัดช่าง ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจั่น ศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่น มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้จัดสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนของการจัดสร้างเครื่องมือฉบับร่างเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และจัดสร้างแบบสอบถามแบบปลายปิด ที่พัฒนาจากแบบสอบถามแบบปลายเปิด และจากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จากการสอบถามโดยเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1 แล้ว โดยใช้การวัด ที่มีตัวเลือก 4 ระดับ จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนของการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งทางด้านความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาและความครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวัด ด้วยเทคนิค IOC (Index of item objective congruence) ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หยกแก้ว กมลวรรณ	คณบดีคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม คำขาด	รองคณบดีคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
3. ดร.สุภาภรณ์ จีบจ่าย	อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
4. ดร.พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์	อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
5. ดร.สุกัญญา ทองนาค	อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

หลังการตรวจสอบ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและตรวจสอบแล้วว่ามีความเหมาะสมรับได้ นำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ (Try out) กับสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 แห่ง จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ตามขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ประกอบด้วย

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)
2. การสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview)
3. การสอบถามผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล

ภาคสนามด้วยตนเอง ซึ่งแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 7 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยแบ่งเป็นระยะเวลาดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนามเพื่อกำหนดกรอบและสร้างเครื่องมือ การสังเกตแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเป็นเวลา 4 สัปดาห์ คือ ช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาภาคสนาม (Field study) โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 ผู้วิจัยเข้าไปติดต่อกับผู้อำนวยการวัดคอนจั่น และผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด เพื่อทำความเข้าใจและสร้างความคุ้นเคยกับพระภิกษุสงฆ์ คณะครู เด็กด้อยโอกาสและชุมชน พร้อมกับการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ได้แก่ สภาพทั่วไปของชุมชนรอบ ๆ วัดบริบททั่วไปของวัดและสถานศึกษา ความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตประจำวันของเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในวัด การดูแลเด็ก การจัดการเรียนการสอน เป็นเวลา 4 สัปดาห์คือ ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556

ช่วงที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสอบถามผู้เชี่ยวชาญโดยใช้รูปแบบเดลฟาย เป็นเวลา 12 สัปดาห์ คือ ช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 ระยะที่ 3 เป็นการตรวจสอบข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนและวิเคราะห์ข้อมูล การรายงานผลการวิจัย เป็นเวลา 8 สัปดาห์ คือ ช่วงเดือนเมษายนพ.ศ. 2557 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557

การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์พกพา (Computer notebook) และของที่ระลึกที่จะมอบให้แก่ทางวัดคอนจั่นและสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจั่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการจัดเก็บข้อมูลอยู่ตลอดเวลา และนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์จนได้ข้อสรุป เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, 2556)

1. การเตรียมข้อมูล (Preparing) ผู้วิจัยจะเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมต่อการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การแตกข้อมูล (Segmenting) เมื่อผู้วิจัยเตรียมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้วก็ต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดระเบียบ (Organize) และเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ จากนั้นจะแตกข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วนั้นออกเป็นหน่วยย่อย ๆ
3. การให้รหัสข้อมูล (Coding) เมื่อแตกข้อมูลขนาดใหญ่เป็นหน่วยย่อย ๆ แล้วจะเลือกหน่วยที่มีความหมายตรงกับประเด็นที่จะวิเคราะห์มาให้ชื่อ ซึ่งเรียกว่า การให้รหัสข้อมูล (Coding) เช่น s 1 หมายถึง กลยุทธ์ที่ 1, s 2 หมายถึง กลยุทธ์ที่ 2 เป็นต้น
4. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) เมื่อให้รหัสข้อมูลแก่ข้อมูลทั้งหมดแล้ว จะรวมรายชื่อรหัสข้อมูลทั้งหมดไว้เป็นหนังสือรหัส เช่น s1-s13 คือ การให้สัมภาษณ์ของเจ้าอาวาส s14-s17 การให้สัมภาษณ์ของพระ เป็นต้น
5. การหาประเด็นหลักของข้อมูล (Themetizing) เมื่อจัดหมวดหมู่ของรหัสข้อมูลเรียบร้อยแล้วขั้นตอนต่อมาคือการสร้างประเด็นหลัก โดยการจัดกลุ่มรหัสข้อมูลที่มีลักษณะร่วมหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน จะทำให้เกิดประเด็นหลักของสิ่งที่พบขึ้น ข้อมูลที่เก็บได้อย่างมากมาย จะถูกลดทอนลง แล้วจัดกลุ่มใหม่ เช่น ความเป็นมาบทบาทและเป้าหมายการจัดการศึกษา, หลักการจัดการศึกษา, กระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทุกฉบับมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS)

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลผลคะแนน ว่าระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับใด โดยใช้คะแนนค่าเฉลี่ยเป็นตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

การแปลผลจากคะแนน โดยใช้คะแนนที่แท้จริง ซึ่งกำหนด ดังนี้

3.51-4.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

2.51-3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

1.51-2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) ทั้ง 3 รอบ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) รอบที่ 1 แบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. วิเคราะห์แบบสอบถามแบบเดลฟาย (Delphi) รอบที่ 2 การได้มาซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) เพื่อนำไปแสดงในแบบสอบถามของรอบที่ 3

3. วิเคราะห์แบบสอบถามเดลฟาย (DeIphi) รอบที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐาน (Mdn) ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญกลุ่มต่างเพื่อนำมาหาฉันทมติโดยวิธีการพหุลักษณะ (Multi-attribute consensus reaching: MACR) โดยใช้สถิติทดสอบ The Kruskal-Wallis One-way Analysis of Variance by Ranks เกณฑ์ที่ใช้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ใช้ค่ามัธยฐาน (Mnd) ตั้งแต่ 2.8 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ไม่เกิน 1

4. นำประเด็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้หรือขัดแย้ง ไปสอบย้อนกับผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ โดยการสอบถามอีกครั้งหนึ่ง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบบกึ่งโครงสร้าง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
เด็กด้อยโอกาสจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบสำคัญ	ผู้แต่ง									
	ปราณศิริ อารามรัศมี (2553)	ฉัตรพร ธรรม (2553)	พระครูพิศาลธีรธรรม (2553)	ฉัตรเดือน สดมณี (2551)	ประภาพร ชูดีดัง (2547)	เนาวรัตน์ แสนสุพรรณ (2545)	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2556)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2554)	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553)	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542)
สถานะของวัด *	✓		✓	✓	✓	✓		✓		
บุคลากรที่เกี่ยวข้อง *		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การบริหารจัดการ *	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
รูปแบบการจัดการศึกษา *		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
ระบบสนับสนุน *		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สภาพทั่วไปของวัด		✓			✓					
สภาพแวดล้อมทางสังคม			✓			✓	✓	✓		✓
สภาพความเป็นอยู่		✓				✓				✓
สถานะทางครอบครัว							✓			✓
สภาพทางเศรษฐกิจ			✓	✓				✓	✓	
การปกครองของวัด					✓	✓				
นวัตกรรม/ เทคโนโลยี					✓		✓	✓	✓	✓
นโยบายการรับนักเรียน					✓	✓				
ระบบดูแลช่วยเหลือ			✓		✓					
นักเรียน										
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					✓	✓			✓	✓

หมายเหตุ * หมายถึง องค์ประกอบสำคัญที่ปรากฏซ้ำมากกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญที่ปรากฏซ้ำในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสมากกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป คือ สถานะของวัด ร้อยละ 60 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 90 การบริหารจัดการ ร้อยละ 90 รูปแบบการจัดการศึกษา ร้อยละ 80 และระบบสนับสนุน ร้อยละ 90

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดทำแบบสอบถาม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ดังปรากฏผลในตอนที่ 2 และตอนที่ 3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน

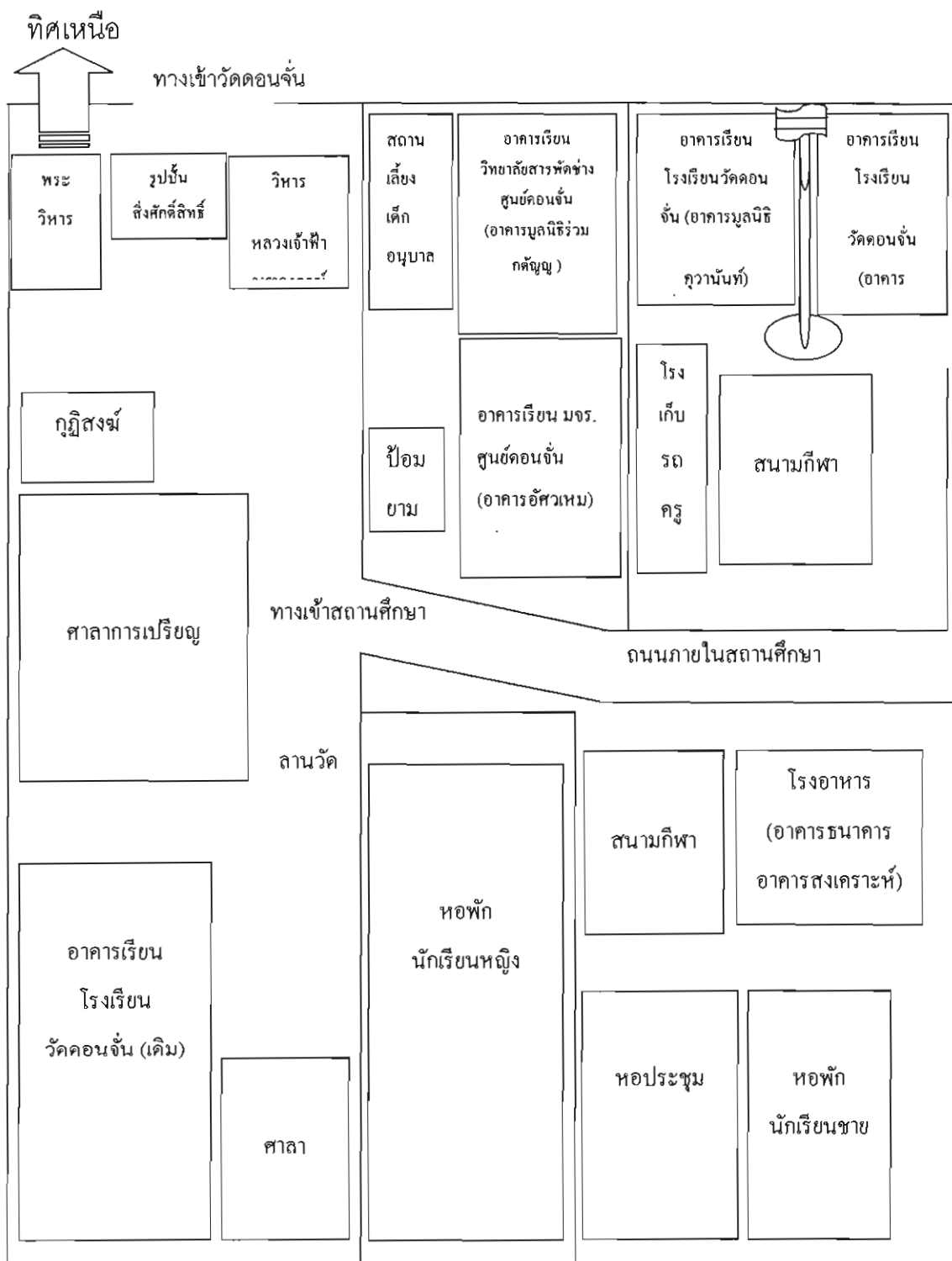
ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลกรณีศึกษาวัดคอนจั่น จ.เชียงใหม่ ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบบกึ่งโครงสร้าง มีรายละเอียดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวดังนี้

1. ผลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตบริบทสภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดคอนจั่น สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจั่น การดูแลเด็ก การใช้ชีวิตประจำวันของเด็กที่อาศัยอยู่ในวัดคอนจั่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และความเป็นมาของโครงการ จากแบบสังเกต ปรากฏผลดังนี้

จากการสังเกตสภาพแวดล้อม วัดคอนจั่น ตั้งอยู่หมู่บ้านคอนจั่นหมู่ที่ 4 ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2460 บนเนื้อที่ 4 ไร่ 60 ตารางวา ต่อมาได้ซื้อที่ดินเพิ่ม เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดตั้งสถานศึกษาภายในวัด วัดคอนจั่นตั้งอยู่ในชุมชนชานเมือง มีสภาพชุมชนที่หนาแน่น ประชาชนประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย รับจ้าง และอาชีพส่วนตัว มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง

วัดคอนจั่นจัดแบ่งบริเวณวัดออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นสถานที่ตั้งของวัดคอนจั่น ประกอบด้วย พระวิหาร วิหารหลวงเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กุฏิพระสงฆ์ ศาลาการเปรียญ รูปปั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และส่วนที่สองคือ บริเวณสถานบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจั่น เพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสของวัด ประกอบด้วย โรงเรียนวัดคอนจั่น วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจั่น และศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โรงอาหาร หอพักนักเรียนชาย หอประชุม และสถานที่เลี้ยงเด็กอนุบาล

ภาพที่ 3 สภาพแวดล้อมและสิ่งก่อสร้างภายในวัดดอนจั่น

ด้านการดูแลเด็ก เด็กด้อยโอกาสวัดคอนจัน จะได้รับการฝึกให้ปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน คือ ตื่นนอนตั้งแต่ตี 5 ทุกวันและทุกคนต้องลงมาออกกำลังกาย สวดมนต์ นั่งสมาธิ นักเรียนบางส่วนจะไปช่วยกันหุงข้าวและทำกับข้าว กวาดลานวัด ประมาณ 7 โมง จะกลับขึ้นหอ ไปทำธุระส่วนตัว เปลี่ยนเสื้อผ้าชุดนักเรียน นักศึกษา และเวลา 8 โมง ทุกคนจะมาพร้อมกันที่โรงอาหารเพื่อรับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน ประมาณ 08.30 น. ทุกคนจะมาเข้าแถวหน้าเสาธง และเข้าเรียนภาคเช้า เวลา 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันพร้อมกัน หลังจากนั้นก็จะเข้าเรียนจนถึงเวลา 16.00 น. จะต้องรีบกลับเข้าหอพัก เวลา 17.00 น. นักเรียนทุกคนต้องสวดมนต์เย็นและนั่งสมาธิ เวลาประมาณ 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น และกลับเข้าหอพัก เพื่อพักผ่อนนอนหลับ

ทางวัดจะมีการมอบหมายให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง ในหอพัก โดยมอบหมายให้ประธานหอพักชายและประธานหอพักหญิง ควบคุมพี่เลี้ยงของแต่ละระดับชั้น ในชั้น ป.1-ป.3 ก็จะเป็นระดับชั้นหนึ่ง จะมีพี่เลี้ยง 1 คน มีผู้ช่วยอีก 2 คน ช่วยดูแลน้อง ป.1-ป.3 และที่ช่วงชั้นที่ 2 ก็จะเป็นชั้น ป.4-ป.6 มีพี่เลี้ยงอยู่ 1 คน ที่ควบคุมทั้งหมด และมีพี่เลี้ยงอีก 2 คน และช่วงชั้นที่ 3 ก็จะเป็น ม.1-ม.3 ก็จะมีพี่เลี้ยง 1 คน และมีผู้ช่วยอีก 2 คน ช่วยดูแล และที่ช่วงชั้นที่ 4 ก็คือ ปวช. ปวช. ปีที่ 1-ปีที่ 3 ทั้งหมดจะมีพี่ มจร. เป็นพี่เลี้ยง 1 คน และมีผู้ช่วยอีก 2 คน ช่วยดูแลประธานแต่ละหอพักจะมีรองประธานอีก 2 คน ช่วยกำกับดูแล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตัวของเด็กและเสื้อผ้า ความสะอาด ยารักษาโรค ต้องดูแลทั้งหมด จะมีอาจารย์ผู้ปกครอง 1 คนคอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำว่าหอพักควรจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างไร

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดคอนจัน มีสถานศึกษาที่มาตั้งอยู่ในวัด 3 สถาน คือ โรงเรียนวัดคอนจัน วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจัน และมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ศูนย์คอนจัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของแต่ละสถาบัน จะแตกต่างกันตามระดับความรู้ ดังนี้

โรงเรียนวัดคอนจัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้หลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก และเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวกับวิชาชีพในทุกช่วงชั้น ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับ ปวช. ของวิทยาลัยสารพัดช่าง

วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจัน ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยเปิดสอนในสาขาบัญชี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาการทำสิโรยนต์ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริงเป็นหลัก ตอนหลังได้ยกเลิกสาขาการทำสิโรยนต์ เนื่องจากเด็กต้องออกไปฝึกงานในสถานประกอบการนอกวัด ซึ่งผิดกฎของวัดที่ไม่อนุญาตให้เด็กออกนอกวัด เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดอันตรายกับเด็ก การเรียนในระดับนี้ เรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย

ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ได้เปิดการสอนในระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งรับนักศึกษาต่อจากวิทยาลัยสารพัดช่าง โดยจะมีอาจารย์จากวิทยาเขตเชียงใหม่ ผัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาสอนตามตาราง สภาพการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ผู้สอนจะสอนโดยใช้สื่อการเรียนที่ทันสมัย ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ โดยทางวัดได้จัดหาไว้บริการทั้งหมด การเรียนในระดับปริญญาตรี นิสิตต้องเสียเงินค่าลงทะเบียนปีละ 15,000 บาทต่อคน ซึ่งทางวัดเป็นผู้รับผิดชอบออกค่าใช้จ่ายให้กับเด็กทุกคนที่เรียน

ด้านความเป็นมาของโครงการ วัดคอนจั่น โดยพระประธานาณูณี เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ท่านได้เห็นความสำคัญของเด็กด้อยโอกาส จึงได้ริเริ่มจัดตั้งโครงการที่เรียกว่า “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาส เด็กกำพร้า และเด็กยากจน” ขึ้นตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2528 รวบรวมเวลาถึงปัจจุบัน 28 ปี สิ่งที่ท่านได้ดำเนินการคือการให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กที่มีสถานภาพเป็นเด็กกำพร้าที่พ่อหรือแม่เสียชีวิต เด็กที่พ่อหรือแม่ติดยาเสพติด เด็กที่พ่อหรือแม่พิการ เด็กที่พ่อหรือแม่ติดคุก เด็กที่ถูกทอดทิ้งเด็กยากจนเด็กเร่ร่อน รวมทั้งเด็กติดเชื้อ HIV ทางวัดได้ร่วมกับ คณะศรัทธา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องดำเนินการกันเองทาง โครงการ ได้รับเด็กที่มีปัญหาในเขตจังหวัด ภาคเหนือเข้ามากินนอนและเรียนหนังสืออยู่ในวัด ซึ่งทางวัดมีที่พัก อาหาร ชุดนักเรียนรวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ให้ทุกคนและส่งให้เรียนหนังสือในบริเวณวัดคอนจั่นเด็กที่นั่นมีทั้งชาวไทยภูเขาเด็กพื้นราบ ประมาณเกือบ 700 คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กชายเขาประมาณร้อยละ 90 มาจากเผ่าต่าง ๆ จำนวน 10 เผ่า ทางวัดต้องจัดหางบประมาณสำหรับเลี้ยงดู และส่งให้เรียนหนังสือ ประมาณคนละ 100 บาทต่อวัน ซึ่งในแต่ละวันจะใช้งบประมาณ ประมาณวันละ 70,000 บาท หรือประมาณเดือนละ 2,000,000 บาท ซึ่งได้รับบริจาคจากผู้ใจบุญ โดยไม่ได้ใช้งบประมาณจากรัฐบาลแม้แต่บาทเดียว นอกจากนั้น ท่านยังได้จัดหางบประมาณจัดสร้างโรงเรียนวัดคอนจั่น ซึ่งจัดการศึกษาดังแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้ติดต่อประสานงานและจัดหางบประมาณจัดสร้างวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจั่น และศูนย์การศึกษาวัดคอนจั่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยได้จัดตั้งสถานศึกษาเหล่านี้ขึ้นภายในบริเวณวัดคอนจั่น เพื่อรองรับเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับปริญญาตรี ซึ่งทางวัดได้ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีการศึกษาที่ดี สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2. ผลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกรณีศึกษาวัดคอนจั่นจำนวน 45 คน เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพได้รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของวัดคอนจั่นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ความเป็นมาและบทบาท

เจ้าอาวาสวัดคอนจั่นเป็นผู้ริเริ่มการศึกษาที่ใช้วัดเป็นฐาน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยพัฒนาบทบาทจากทางอ้อมมาสู่บทบาทตรง จนในปัจจุบันวัดคอนจั่นมีบทบาทเกี่ยวข้อง ทุกเรื่องในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส อีกทั้งสนับสนุนทั้งการศึกษาและดำรงชีพ ดังจะเห็นได้จาก

...วัดคอนจั่นขึ้นมา 30 ปี จนถึงปัจจุบันนี้ ถ้ามามีบทบาทใหม่ ทั้งทางตรง และโดยอ้อม มีบทบาทตั้งแต่รับเด็กมา 1 คน ให้การศึกษา เด็กมันเพิ่มประชากรเด็กมันเพิ่ม ชื่อที่ดินสร้าง โรงเรียน สร้างหอพัก ใช้เวลาพัฒนาการศึกษาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมีบทบาทต่อการศึกษา บทบาท ต่อโครงสร้างของการศึกษาที่เด็กกินนอนเรียน โรงเรียนวัดคอนจั่นแทบทุกอย่าง ถือว่าเป็นผู้ให้ กำเนิดการศึกษาของวัดคอนจั่นก็ว่าได้ ทุกแผนกเพราะแผ่นดินนี้เกิดจากวิถีชีวิตของอาตมาตั้งแต่ ชื่อที่ดิน สร้างอาคารเรียนอันนี้ก็ถือว่ามีบทบาททุกเรื่อง...(เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น, การสัมภาษณ์)

ปัจจุบันเด็กที่วัดคอนจั่นดูแลมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองไว้วางใจ ความปลอดภัย

...แรงบันดาลใจของเด็กมันอยู่กับพ่อกับแม่ พ่อแม่เห็นความปลอดภัยของเด็ก เน้นเรื่องความปลอดภัย ก่อนที่พ่อแม่ของเขาจะเอาเด็กมาเขาจะศึกษาก่อน เขามาดูก่อนว่าที่นี่เป็นใน วัดของเราเด็กออกไปข้างนอกไม่ได้เลย ผู้หญิงอยู่ส่วนผู้ชาย ผู้ชายอยู่ส่วนผู้ชาย เด็กจะอยู่แต่ในหอ แต่ไม่ได้อยู่แบบกักขังกันอย่างนั้นนะ ก็ปล่อยเขาแต่จะแยกกัน ไม่ให้เข้าไปยุ่งกัน แยกหอชายหญิง ...(พระภิกษุ 1, การสัมภาษณ์)

...ท่านมีระบบความปลอดภัย ไม่ให้นักเรียนเกรอออกนอกพื้นที่ เรื่องยาเสพติดก็ไม่เคยได้ยิน ข่าน้อยมากเลย เวลาเด็กหนีเรียนท่านก็ทำโทษหนักหรือตัดออก ถ้าเตือนไม่ฟังก็ตีตีไม่ฟังก็ให้ออกไปเลย ถ้าไม่รักที่จะเรียนที่นี้ก็ให้ออกไปเลย...(ผู้ปกครอง 1, การสัมภาษณ์)

การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส

วัดคอนจั่นมีการพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสที่ประกอบด้วย เป้าหมายการจัดการศึกษา หลักการจัดการศึกษา และกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาดังนี้

เป้าหมายการจัดการศึกษาของวัดคอนจั่น คือ มองเห็นว่าเป้าหมายการศึกษาและศาสนา เป็นสิ่งเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก

...พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ศึกษาเรียนรู้ความจริงของโลก เมื่อนิยามคำนี้เกิด มันก็ต่ออีกว่า การศึกษาหมายถึงศึกษาเรียนรู้ความจริงของโลก แสดงว่า การศึกษากับ ศาสนานี้ มีเป้าหมายมุ่งหมายเดียวกัน มีหลักการเดียวกัน...ความจริงของโลกในที่นี้หมายถึง เกิด แก่ เจ็บ ตาย... (เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น, การสัมภาษณ์)

เจ้าอาวาสมีเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก ๓ ด้าน คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สร้างภาวะผู้นำของเด็ก และปลูกฝังความกตัญญูทวาทะที่ ดังนี้

พัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เจ้าอาวาสได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้า เด็กยากจน ในวัดคอนจัน โดยใช้หลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ให้ความรู้ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการพัฒนาด้านทักษะชีวิต เป้าหมายความสำเร็จคือขอให้เด็กได้รับการศึกษา เด็กที่เข้ามาอยู่ในวัดได้เรียนทุกคน เรียนจบมีงานทำไม่สร้างภาระให้สังคมสามารถเลี้ยงตนเองได้ ดังจะเห็นได้จาก

...มีเป้าหมายอันเดียวกัน ก็คือ ทำเพื่อพระอาจารย์ก็คือ อุดมการณ์ของพระอาจารย์ คือ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้า เด็กยากจนในวัดคอนจัน...(นักเรียน 7, การสัมภาษณ์)

...เจ้าอาวาสเน้น ไปที่เรื่องการให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน เช่น หลักศีล 5...(ศิษย์เก่า 6, การสัมภาษณ์)

...ก็อยู่ในวัดคอนจัน พระอาจารย์ ท่านสอนเสมอก็คือ อดทน ชนะ สำเร็จ สอนให้ย้ายอยู่ตลอดเวลา เวลาที่ท่านเรียกรวมเด็กทั้งหมด ไปให้ข้อคิด และก็ให้ความรู้ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ทุกวันนี้... (นักเรียน 7, การสัมภาษณ์)

...เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการพัฒนาด้านทักษะชีวิต เด็กของเราก็ถือว่าประสบความสำเร็จในเกือบทุกด้านที่เราจัดให้ อย่างเช่นการใช้ชีวิตร่วมกันในหอพักอย่างนี้ ซึ่งเด็กจากบ้านมา จากพ่อจากแม่มา ไม่มีพ่อแม่มาควบคุมดูแล เขาสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีความรับผิดชอบอย่างดี...(ครู 2, การสัมภาษณ์)

... ความสำเร็จตามที่พระอาจารย์ได้วางไว้คือ ขอให้เด็กได้รับการศึกษา เมื่อเด็กได้รับการศึกษา เด็กสำเร็จการศึกษา ได้ไปทำงานที่อื่นและเด็กก็กลับมาช่วยเหลือวัด พระอาจารย์ได้เห็นความสำเร็จของเด็กค่ะ ตามความตั้งใจของพระอาจารย์...(นักเรียน 8, การสัมภาษณ์)

...เด็กทุกคนได้เรียนทุกคน พระอาจารย์ให้หมด ให้ชุดนักเรียน รองเท้า เสื้อผ้า อาหารการกิน 3 มื้อ ลูกดีใจจะเรียนที่นี่ ไปเรื่อย ๆ แม้ที่ไม่คิดไปไหนแล้ว มาจากพม่าเป็นไทยใหญ่... (ผู้ปกครอง 2, การสัมภาษณ์)

...นอกจากจะให้ โอกาสทางการศึกษาแล้ว ก็มองเป้าหมายของชีวิตคือ เรียนจบไปแล้ว ต้องมีงานทำแล้วไม่สร้างภาระให้กับสังคม เป็นคนดีของสังคม สามารถเลี้ยงตนเองได้...(ศิษย์เก่า 4, การสัมภาษณ์)

สร้างภาวะผู้นำของเด็ก โดยการฝึกทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ฝึกความเป็นอยู่แบบพี่น้องแบบเพื่อน ฝึกให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องไม่เอาคนข้างนอกมาดูแล ดังจะเห็นได้จาก

...นอกจากจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะต้องมีทักษะชีวิตของการอยู่ร่วมกัน เพราะเด็กทั้งหมด มีอยู่ 10 เผ่า มาจากต่างที่ ต่างจังหวัด ต่างชาติพันธุ์ ดังนั้นจะต้องสอดแทรกเรื่องของทักษะชีวิต ให้เขาได้อยู่ร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น การใช้ภาษา แม้แต่การอยู่ร่วมกัน เขาก็ปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้นำ ผู้ตามระหว่างเผ่าได้...(ครู 1, การสัมภาษณ์)

...เด็กที่นี่เมื่อมาอยู่แล้ว เด็กต่างชาติพันธุ์มาอยู่ร่วมกัน ความสำเร็จตรงนั้นคือ การเป็นอยู่ แบบพี่แบบน้อง แบบเพื่อน อยู่แบบลักษณะเหมือนนักเรียนทั่วไป จะ ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง... (ผู้อำนวยการโรงเรียน, การสัมภาษณ์)

...พระอาจารย์ได้วางไว้ว่า ให้พี่ มจร.คุมเด็กทั้งหมด คือ คุดูแลรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องอย่างนี้จะ ไม่เอาคนข้างนอกมาดูแล รูปแบบคือว่า เพื่อที่จะให้เด็กรักกันค่ะ ให้เด็กสามัคคีกัน ให้เด็กรู้จัก ทำงาน รู้จักช่วยเหลือกันเองค่ะ...(นักเรียน 8, การสัมภาษณ์)

ปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิจำอาวาสได้ปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิจำและรู้จัก การตอบแทนคุณ ให้กับเด็ก ดังจะเห็นได้จาก

...คือเป้าหมายที่อาตมาตั้งเป้าหมายที่ต้องการ หมายความว่า เด็กวัดคอนจั่นทุกคน ที่จบจากวัดคอนจั่น 1. ต้องตอบแทนคุณของแผ่นดิน 2. ต้องทดแทนคุณพระมหากษัตริย์ 3. ระลึกถึงข้าวที่กิน 3 มื้ออยู่วัดคอนจั่น จะอยู่ ณ ที่ใด ต้องประพฤติดนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ สูงสุดต่อสังคม ชุมชน หมู่บ้านนั้น ๆ... (เจ้าอาวาส, การสัมภาษณ์)

หลักการจัดการศึกษาของวัดคอนจั่น ใช้หลักการจัดการศึกษา 2 ธ คือ ธรรมะ และธรรมชาติ ธรรมะ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนธรรมชาติ คือ ความเป็นจริงของโลก เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยวัดมี คำขวัญของการจัดการศึกษา คือ อดทน ชนะ สำเร็จ โดยวัดคอนจั่นมองว่า การศึกษาเป็นเรื่องของ ชีวิตและพัฒนาคน ดังจะเห็นได้จาก

...เอาธรรมะกับธรรมชาติมาจัดการบริหารคุณภาพชีวิตเด็กอยู่วัดคอนจั่น เพราะวัดคอนจั่นจะเอาธรรมะ เรียกว่า ธ ตัวที่หนึ่ง คือ ธรรมะ ธ ตัวที่สอง คือ ธรรมชาติ เอาธรรมชาติกับธรรมะมาให้กับเด็กวัดคอนจั่น...(เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น, การสัมภาษณ์)

...แต่เด็กวัดคอนจั่นจะเข้าใจสิ่งที่วัดคอนจั่น พวกอาคมมาพูดดี อดทน ชนะ สำเร็จ จะท่องให้อยู่ในใจ วันแรกที่อยู่วัดคอนจั่นก็คือ อดทน ชนะ สำเร็จ ถ้าเจ็ดวันแรก ไม่มีความอดทน เขาไม่สามารถอยู่วัดคอนจั่นได้ พอเขาจบ ป. 6 จบ ม.3 จบ ปวช.3 จบปริญญาตรี อาตมาก็ปลุกระดมวิถึคิดว่า อดทน ชนะ สำเร็จ ที่เราสำเร็จเพราะเรามี ความอดทน...(เจ้าอาวาส วัดคอนจั่น, การสัมภาษณ์)

จากหลักการจัดการศึกษาดังกล่าว ได้เน้นการปลูกฝังคุณธรรมคุณนิสัยที่ดี โดยใช้ศาสนา เป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณธรรม ปลูกฝังคุณธรรมด้วยการสวดมนต์ ฝึกให้เด็กทำวัตรสวดมนต์ ให้มีศีล สมาธิ ปัญญา จัดสอนศีลธรรมสอดแทรกในทุก ๆ วิชา ปลูกฝังค่านิยมการรักชนเผ่าและ รักษาวัฒนธรรมชนเผ่า ฝึกให้เด็กเคารพศอกของวัดเกี่ยวกับการดำรงอยู่ในวัด เน้นความมีระเบียบ และความสามัคคี ฝึกความอดทนให้กับเด็ก และฝึกให้มีจิตอาสา ดังจะเห็นได้จาก

...ในด้านคุณธรรมจริยธรรม ทางวัดเขาก็ช่วยเราในเรื่องของศาสนา การฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ วัดจะใช้ศาสนาเป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณธรรม... (ครู 8, การสัมภาษณ์)

...เอาเด็กมาสวดมนต์ แล้วมันสวดมนต์มาก็ปี กว่ามันมาถึงมหาจุฬา สวดมนต์มาบางคน หกเจ็ดปี บางคนอยู่สิบห้าปี...(ผอ.มจร.ศูนย์ดอนจั่น, การสัมภาษณ์)

...เรื่องฝึกตั้งแต่แรกๆนะครับ ตั้งแต่เข้ามาอยู่ ท่านก็จะให้ทำวัตรสวดมนต์เป็นหลัก และ ท่านอธิบาย เทศน์ ให้การอบรมสั่งสอนพวกเราเกี่ยวกับ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลัก... (ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...หลวงพ่อบอกอยากให้สอนด้านศีลธรรมมาก ๆ ทุกวิชา ท่านบอกให้ผมไปบอกอาจารย์ ทุกคน เวลาสอนหนังสืออย่าดึงเข้าไปข้างนอกเยอะเกินไป ในภาคทฤษฎีต่าง ๆ ก็สอนบ้าง แต่ว่าให้ดึงคุณธรรมเข้าไปให้เยอะ ท่านบอกว่า เรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุด... (ผอ.มจร. ศูนย์ดอนจั่น, การสัมภาษณ์)

...ให้เด็กรักในเผ่าของตนเอง รักษาวัฒนธรรมชนเผ่า และก็ให้มีความเรียบร้อย ฝึกให้มีความอดทนในการเรียน ฟังพาดตนเองค่ะ ให้รู้จักประหยัดอดออม...(นักเรียน 3, การสัมภาษณ์)

...ให้เด็กเคารพศอกเกี่ยวกับการดำรงอยู่ในวัด กติกาของวัด แบบกฎระเบียบของวัดจะมี กฎเหล็กห้าข้อให้นักศึกษาหรือนักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตามครับ ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็ว่าไปตาม กระบวนการ บางคนก็โดนไล่ออกแบบนี้ครับ กฎเหล็ก เช่น ห้ามใช้มือถือ ห้ามมีซู้ ห้ามออกนอกวัด โดยไม่ได้รับอนุญาต และเน้นไปที่เด็กให้มีระเบียบ และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสามัคคีครับ... (ศิษย์เก่า 6, การสัมภาษณ์)

...ก็ฝึกให้เกิดความอดทน เพราะเขาดั้นตั้งแต่ตี 5นะ เด็กอะเขาฝึกทุกวัน ฝึกให้เคย ฝึกทุก ๆ วัน ทำเป็นปกติ จนเกิดปกติ ถ้าอยู่บ้านมันตื่นสาย แต่อยู่วัดต้องเป็นระบบระเบียบ ก็คือ พัฒนาตนเอง ถ้าอยู่บ้านเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หมด ถ้าอยู่นี้เป็นหน้าที่ของตนเองหมด... (พระ 2, การสัมภาษณ์)

...อย่างบ้านผมนะครับ ก็อย่างที่เห็นหรือที่ผ่านมา ค่าตอบแทนพวกนี้คือ มันไม่ใช่ ประเด็นหลัก แต่ว่าเมื่อเราจะเข้าไปทำงานแล้วน่าจะเป็นจิตอาสาซึ่งพระอาจารย์ได้สอนไว้ตลอด.. (ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

นอกจากการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมแล้ว ทางวัดยังมีหลักการจัดการศึกษา ดังนี้ วัดและโรงเรียนเป็นสถาบันเดียวกัน การศึกษาเป็นเรื่องของชีวิตและพัฒนาคน รูปแบบการจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องสนับสนุนทั้งการศึกษาและดำรงชีพ และจัดการศึกษาแบบให้เปล่าไม่เรียกرسومสิ่งตอบแทน ดังจะเห็นได้จาก

...พุดถึงทางวัด ก็ถือว่าได้ให้ความช่วยเหลือวัดไปด้วย เพราะ วัดก็คือ โรงเรียน เพราะ โรงเรียนเป็นวัด ตั้งอยู่ในวัด วัดจะดูแลเด็กนักเรียนทุกคน มันแยกกันไม่ออก ทางวัดได้เลี้ยงดูเด็กทุกคน กินอยู่หลับนอนในวัด วัดช่วยเหลือทุกอย่าง โดยที่เด็กไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย... (กรรมการสถานศึกษา 1, การสัมภาษณ์)

...ถ้าการศึกษาให้ความสำคัญต่อการเกิดแก่เจ็บตาย การศึกษาก็สามารถพัฒนามนุษย์ได้ อันนี้การศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือ เป็นความสะดวกในการดำรงชีพ เพราะการศึกษายังไม่ใช่เรื่องชีวิตของมนุษย์ ถ้าการศึกษาเป็นเรื่องของชีวิต การศึกษาเป็นเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา ตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ มันไม่มีเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ในการศึกษา การศึกษาถึงมิได้พัฒนาคน...(เจ้าอาวาสวัดคอนจั่น, การสัมภาษณ์)

...ผมถือว่าเด็กเหล่านี้โอกาสของเขาถึงแล้ว ที่ผมสามารถจะไปช่วยค้อยอดจากสารพัดช่างเป็นระดับปริญญาตรีผมก็เลยเข้าไปจัดการศึกษา ปีนี้จบไปสองรุ่นแล้ว... (ผอ.มจร ศูนย์คอนจั่น, การสัมภาษณ์)

...เด็กทุกคนเรียนฟรีหมดทุกอย่าง ตั้งแต่ถุงเท้า รองเท้า กางเกง เสื้อผ้า ทั้งผู้หญิง กางเกง เสื้อผ้า ชุดชั้นในไม่ได้พูดหยาบ ๆ ผ้าอนามัยวัดยังให้เลย...(พระภิกษุ 1, การสัมภาษณ์)

...เวลาจบ พระอาจารย์ไม่ได้เรียกرسومอะไรเลย ท่านบอกไปอยู่ในพื้นที่ ให้ไปสร้าง ความเจริญในพื้นที่ ไม่ต้องไปคำนึงถึง ไม่ต้องมาหาอาจารย์ ไม่ต้องตอบแทนอะไร ไม่เอาทั้งนั้น... (ผอ.วิทยาลัยสารพัดช่าง, การสัมภาษณ์)

กระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา

วัดคอนจั่นมีการบริหารดังนี้ เจ้าอาวาสเป็นผู้บัญชาการสูงสุดและมีการกระจายอำนาจให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานการศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดก็จะบริหารจัดการภายในสถานเอง โดยที่เจ้าอาวาสจะไม่เข้าไปยุ่ง เน้นการประสานงานและเปิด โอกาสให้ชุมชน สังคมภายนอกเข้ามาดูแลช่วยเหลือวัด นอกจากนี้ เจ้าอาวาสยังรับหน้าที่เป็นผู้รับเด็กเข้าเรียน เป็นผู้ปกครองนักเรียน และควบคุมความประพฤติเด็กทุกคนอีกด้วย

...มันอยู่ที่ท่าน อะไรทุกอย่างขึ้นตรงกับท่านหมด ท่านก็จัดการเพียงคนเดียว ถ้าอันไหนเห็นสมควรท่านก็จัดตาม แล้วแต่ที่ท่านจะเห็นสมควร อยู่ที่ท่านคนเดียว คนอื่นก็แบบว่า รับสนองคำสั่ง ท่านสั่งอะไรมาก็ทำกันแบบนั้น ก็มอบหมายงานให้แต่ละบุคคลไปยกให้วัดเป็นผู้ปกครอง

ขึ้นอยู่กับพระอาจารย์ การตัดสินใจอยู่ที่พระอาจารย์ ผู้ปกครองยินยอม เขามองแล้วว่าปลอดภัย...
(พระภิกษุ 1, การสัมภาษณ์)

...มีสถาบัน 3 สถาบัน มีวัดเป็นศูนย์กลาง และก็กระจายอำนาจต่าง ๆ ลงมา 3 สถาบัน ถ้ามีปัญหา จากที่ผมอยู่มา 3 ปีก็ยังไม่ค่อยมีนะครับ ถ้ามีปัญหาต่าง ๆ ก็เข้าไปหาเจ้าอาวาส หรือ พระอาจารย์ ท่านก็ช่วยแก้ปัญหา สุดท้ายการตัดสินใจอยู่ที่พระอาจารย์ เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด...(ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...รูปแบบการจัดการก็จะเป็นการกระจายอำนาจจะ สูงสุดก็คือ พระอาจารย์ใช้ไหมคะ พระอาจารย์ก็จะสั่งการให้ครูก็ได้ก็จะเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารก็จะสั่งการให้ทาง หอหญิงและ ก็หอชาย มีพี่เลี้ยงของแต่ละชั้นก็ดูแลน้อง ๆ และก็ช่วยกันดูแล เวลามีปัญหาที่จะปรึกษาอาจารย์...
(ศิษย์เก่า 5, การสัมภาษณ์)

...ท่านก็ให้ ผอ. กะ ผอ. แต่ละโรงเรียนเป็นฝ่ายบริหารกันเอง มีปัญหาขาดเหลือก็จะไปหา พระอาจารย์ ท่านก็จะหาให้ เช่น อุปกรณ์การเรียน งบประมาณทุกอย่าง ที่ต้องการท่านจะหาให้หมด...
(ศิษย์เก่า 5, การสัมภาษณ์)

...ผอ. กระจายงานไปให้ทุกฝ่าย 4 ฝ่าย เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพราะว่าหัวหน้าฝ่าย แต่ละฝ่าย กระจายงานออกไปให้คณะครูมีการทำงานร่วมกันทุกคน ใช้กระบวนการบริหาร แบบ PDCA...(ครู 3, การสัมภาษณ์)

ผลของการจัดการศึกษา

เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลของการจัดการศึกษาก่อให้เกิดความยั่งยืนงดงาม ซึ่งเกิดจากผลผลิตของธรรมะกับ ธรรมชาติ ทำตามความเป็นจริง ทำความจริงให้ปรากฏ เด็กด้อยโอกาสได้เล่าเรียนให้ มีความรู้หรือ มีโอกาสเท่า ๆ กับเด็กทั่วไป เด็กได้เรียนรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ ได้รับรางวัลแข่งขันทักษะ ทางวิชาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีความสามารถด้านกีฬา เด็กได้เรียนต่อ เด็กได้เรียน สูงขึ้น เด็กเรียนจบปริญญาตรี เด็กภาคภูมิใจที่จบปริญญาตรีเป็นคนแรกของหมู่บ้าน เด็กมีความรู้ มากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า เด็กมีงานทำ เด็กสามารถประกอบอาชีพได้ เด็กจบแล้วบางคนไปทำงาน ต่างประเทศ และเด็กได้เงินเดือนดังจะเห็นได้จาก

...ผลของการศึกษาก่อให้เกิดความยั่งยืนงดงาม เพราะฉะนั้นวัดคอนจันจะมีบทบาทต่อ การศึกษานอกระบบ ในระบบก็ให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน ให้ครูอาจารย์เป็นปกติของโรงเรียน ทั่วไป...(เจ้าอาวาสวัดคอนจัน, การสัมภาษณ์)

...ผลผลิตของธรรมะกับธรรมชาติ ทำตามความเป็นจริง ทำความจริงให้ปรากฏ เมื่อเขา เห็นสิ่งที่เราทำ ไม่ได้ทำให้ตัวเอง ทำเพื่อชาติ ทำเพื่อศาสนา ทำเพื่อสังคม การแก้ปัญหาวัดคอนจัน

ง่าย ๆ ก็คือ เป็นยาบำรุงร่างกาย เป็นยาคุมกำเนิด เพื่อแก้ปัญหาของสังคม... (เจ้าอาวาสวัดคอนจัน, การสัมภาษณ์)

...วัดได้เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยได้หาโรงเรียน วิทยาลัยสารพัดช่างและ มจร. มาตั้งในวัด ให้เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาสได้เล่าเรียนให้มีความรู้ หรือมีโอกาสเท่า ๆ กับเด็กทั่วไป... (กรรมการสถานศึกษา 2, การสัมภาษณ์)

...เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษา จากที่เขาไม่เคยได้อยู่โรงเรียน จากที่เขาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ก็จะมาสู่ชีวิตที่ประสบผลสำเร็จด้านการศึกษา สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อ่านออก เขียนได้...(ครู 7, การสัมภาษณ์)

...เด็กสามารถพาไปแข่งทักษะได้ ไม่ว่าจะแข่งเป็นทีม ต่างเผ่าก็ไปแข่งได้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โอนเน็ตปีนี้ แม้จะต่ำไปแต่ในลักษณะของการสูงกว่าขีดจำกัดล่าง ก็ถือว่าพัฒนาขึ้นแล้ว โรงเรียนก็ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การสอนภาษาไทย ได้ระดับดีด้วยค่ะ ถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนสำหรับชาติพันธุ์...(ครู 1, การสัมภาษณ์)

...โครงการก็มีความสำเร็จหลาย ๆ ด้าน ด้านงานอาชีพ เอาเด็กไปแข่งขันทักษะ เด็กส่วนมากก็ประสบความสำเร็จสูงมาก เด็กได้เหรียญทองประมาณ 10 เหรียญ ที่ไปแข่งทักษะที่เพชรบูรณ์ และผลสำเร็จทางการเรียนของเด็กดีครับ เพราะว่าปีที่แล้ว เอนที โอนเน็ตนี้สูง...(ครู 3, การสัมภาษณ์)

...ที่เห็นความสำเร็จมากก็คือด้านกีฬา จะว่าเป็นศิลปะชนเผ่าที่เราเห็นไปแข่งด้านศิลปะและชนะ เป็นตัวแทนระดับจังหวัด ทุกปีคนจะมองว่าคอนจันบ๊วยที่สุด ปีนี้จะป็นปีแรกที่ได้คณิตศาสตร์เป็นที่สามของจังหวัดเชียงใหม่ ทุกคนก็ทิ้งเหมือนกัน นี่ก็ด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะกระบวนการ...(ครู 6, การสัมภาษณ์)

...หนูอยู่ที่นี้มาสิบกว่าปี ก็เห็นมีเด็กเข้ามาเยอะค่ะ เด็กจะเพิ่มขึ้น เพราะเด็กรุ่นพี่ที่จบออกไปเขาก็จะไปพูดต่อ ในฐานะที่ท่านเจ้าคุณมีบุญคุณต่อเด็ก และเด็กประสบความสำเร็จ สอบที่ไหนก็ได้ และภาษาไทยก็ได้ ศึกษาต่อที่อื่นได้ค่ะ...(ครู 4, การสัมภาษณ์)

...ก็กลับไปพัฒนาหมู่บ้าน เป็นครู เป็น อบต.ให้การศึกษาเด็ก จบ ปวช.ปี 3หรือ มจร. ไปเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่บ้านเขา เป้าหมายก็คือ ท่านให้ไปเป็นครูบ่นคอย มีอาชีพอะไรอย่างนี้ เป็นการให้โอกาสดับเด็กด้อยโอกาส ให้การศึกษาจนถึงปริญญาตรี ที่ไหนเขาไม่ทำ...(พระ 2, การสัมภาษณ์)

...ก็อยู่ที่นี้แล้วทำให้จบปริญญาตรีครบ ก็จะจบปีนี้เหมือนกัน เป็นศิษย์เก่าวัดคอนจัน จบแล้วก็มาต่อวิทยาลัยสารพัดช่าง แล้วก็มาต่อมหาวิทยาลัย...(ศิษย์เก่า 3, การสัมภาษณ์)

...หมู่บ้านผมอยู่ท่าสองยาง จังหวัดตากนะครับ บ้านผมคือยังไม่มีใครจบปริญญาตรี ถ้าจบแล้วเป็นคนแรกของหมู่บ้าน...(ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...ดีกว่าบ้านเยอะเลยครับ ที่บ้านเมื่อก่อนยากจนมาก แบบว่าทำอะไรทำนา ไม่รู้ว่าที่สังคมในเมืองนี่เป็นไร มาอยู่ที่นี่ได้เปิดหูเปิดตา ได้เห็นหลายสิ่งหลายอย่าง เรื่องการเรียนก็มีความรู้มากขึ้นมากกว่าเดิมหลายเท่า เรียนสาขาอิเล็กทรอนิกส์ กลับไปจะไปต่อให้ชาวบ้านมีไฟฟ้าใช้ครับ ที่บ้านก็คือไม่มีไฟฟ้าใช้เมื่อก่อน แต่ตอนนี้ก็ใช้แสงโซลาร์เซลล์ครับ... (ศิษย์เก่า 2, การสัมภาษณ์)

...ประทับใจในการเรียนการสอนของที่นี่ เรียนแล้วทำให้เราสามารถประกอบอาชีพได้ ... (นักเรียน 6, การสัมภาษณ์)

...ส่วนใหญ่ก็จะไปทำงานและเรียนต่อจะพอกันครับ เรียนต่อที่นี้หกเจ็ดคน ส่วนมากไปทำงานมาเลย์ ไปเรียนต่อที่อื่นก็มีที่จังหวัดตากครับ... (ศิษย์เก่า 3, การสัมภาษณ์)

...เคยเห็นรุ่นพี่นะครับ คือรุ่นพี่เมื่อก่อนเป็นเด็กยากจน เด็กดอยไม่ว่าจะเป็นเผ่าม้งกะเหรี่ยง ลีซอ คือมีรุ่นพี่จบไปแล้วหลายรุ่นครับ คือบางคนก็จบไปเขาไปทำงานที่ต่างประเทศก็มีนะ... (ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...เด็กเหล่านี้สองรุ่นที่จบไปนี้ คุณภาพการศึกษาของเขาดีขึ้นมาก บางคนก็ได้งานทำเงินเดือนหมื่นห้าแล้ว จากศูนย์นะ ไม่ได้อะไรเลย ตอนนี้เขาได้หมื่นห้าแล้ว... (ผอ.มจร.ศูนย์ดอนจั่น, การสัมภาษณ์)

นอกจากนั้น เด็กยังได้รับการพัฒนาให้สามารถยกระดับตัวเองให้สูงขึ้น มีทักษะในการดำรงชีวิตสามารถที่จะเอาตัวรอดได้ เด็กรู้เรื่องการดำรงชีวิตมากขึ้น เด็กได้เรียนรู้สังคมจากภายนอก เด็กได้เปิดหูเปิดตา เด็ก ๆ ได้อยู่สุขสบาย เด็กได้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เด็กมีสภาพความเป็นคนมากขึ้นกว่าเดิม เด็กไม่ถูกหลอกง่ายไม่เป็นขยะสังคม ไม่เป็นผู้ลี้ภัยขโมยน้อยหรือผู้ก่อการร้าย สามารถยกระดับให้กับตัวเองและครอบครัว เด็กสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาชุมชน ดังจะเห็นได้จาก

...เด็กมีกิจกรรม เด็กได้เรียนรู้ เด็กได้รับความรู้ เขาก็เป็นการยกระดับตัวเอง ตัวเขาเองขึ้นมาแล้วว่า เขาได้อยู่ในสังคมเมือง สังคมล้านนาหรือสังคมไทย เขาก็ปรับตัวของเขาให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณี แล้วก็มีกริยามารยาทที่เป็นลักษณะของคนไทย เป็นการยกระดับตัวเองขึ้นมาครับ... (ผู้อำนวยการ โรงเรียน, การสัมภาษณ์)

...เด็กสามารถอยู่ร่วมกันได้ มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในวัดดอนจั่น ทุกคนสามารถที่จะเอาตัวรอดได้... (ครู 7, การสัมภาษณ์)

...ทำให้รู้เรื่องการดำรงชีวิตมากขึ้น ทำให้มีความอดทนและก็ได้โอกาสหลาย ๆ อย่างได้ศึกษา... (นักเรียน 5, การสัมภาษณ์)

...มาอยู่ที่นี่ถือว่าดีกว่า เราสามารถเรียนรู้สังคมจากภายนอก เช่นการดูทีวีอะไรพวกนี้สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ อยู่ที่บ้านคือจะไม่มีอะไรเลย ไฟฟ้าก็ยังไม่มิดนทกียังไม่มี... (ศิษย์เก่า 1, การสัมภาษณ์)

...ภูมิใจครับ ภูมิใจที่ว่า เมื่อก่อนอยู่ที่บ้านไม่ได้เปิดหูเปิดตา ไม่รู้เลยว่าสังคมไทยยังมี
ผู้ใจบุญอยู่ครับ ผู้ใจบุญมีจิตเมตตาอย่างพระอาจารย์ ที่รับเลี้ยงเด็กแบบไม่หวังค่าตอบแทน
ไม่หวังสิ่งใดๆ จากเด็ก ไม่หวังผลประโยชน์อะไร ก็ภาคภูมิใจตรงจุดนี้ครับ...(ศิษย์เก่า 3,
การสัมภาษณ์)

...ก็คือบริหารเด็ก ๆ ให้อยู่สุขสบาย ให้อยู่ฟรีกินฟรี คือช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสที่ไม่มี
โอกาสเรียน หรือว่าครอบครัวฐานะยากจน ให้ได้มาเรียนเปิดหูเปิดตา... (ศิษย์เก่า 2, การสัมภาษณ์)

...โครงการนี้ให้โอกาสเด็กด้วยโอกาส เด็กยากจนที่ไม่มีเงิน ไม่มีทองและก็มาศึกษา
เพื่อที่จะได้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปรับตัวกับสังคม ได้ดีขึ้นครับ เพื่อที่จะมาเรียนรู้
ชีวิตประจำวัน ให้อยู่ร่วมกับสังคม ได้ภูมิด้านทานหลาย ๆ อย่างครับ...(ศิษย์เก่า 6, การสัมภาษณ์)

...ความสำเร็จที่พบมากที่สุดคือ การสร้างคนให้มีความเป็นคนที่มากขึ้น จากเด็กชาวเขา
ชาวคอยที่ไม่รู้เรื่องอะไรเลย บางคนไม่มีพ่อแม่ เป็นเด็กกำพร้า บางคนเป็นเด็กยากจนไร้สัญชาติ
เจ้าคุณรับมาเลี้ยงตั้งแต่เล็ก ๆ อนุบาลก็มี มาแบบมอมแมม เนื้อตัวเหม็นสาบ เสื้อผ้าแทบไม่มีใส่
พูดภาษาไทยไม่ได้ พ่อแม่ผู้ปกครองนำมาทิ้งไว้ให้ แล้วก็ไปทำมาหากินอยู่บนคอย บางคมมาจาก
จังหวัดไกล ๆ ดาก แม่ช้องสอน เชียงราย แพร่ น่าน มีหมดหลายที่หลายจังหวัด ท่านเจ้าคุณนำมา
เลี้ยงดู หาข้าวปลาอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ ของใช้ทุกอย่าง มีหอพัก
ให้อยู่ ส่งเรียนหนังสือมีโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมาตั้งให้ในวัด ส่งเสียให้เด็ก ๆ ทุกคนได้รับ
การศึกษา จากสภาพเด็กที่มาใหม่ ๆ วันแรก กับเด็กเด็ยนี้ ผิดกันเป็นคนละคนเลย ก็คือเป็นคนที่ม
สภาพความเป็นคนมากขึ้นกว่าเดิม...(กรรมการสถานศึกษา 1, การสัมภาษณ์)

...ผมก็คิดว่าเด็กจะได้มีการพัฒนา เพราะว่าเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาจะถูกหลอกง่าย
อีกอย่างถ้าเผื่อเขาไปเป็นขยะสังคมบ้างหรือว่าผู้ลักเล็กขโมยน้อยหรือเป็นผู้ก่อการร้าย ถ้าวันนั้น
เด็กเหล่านี้ไปปล้นหรือไปขโมยบ้านเราละ เราก็จะเสียใจว่า ตอนนั้นถ้าเราช่วยเขาก็ดีอะ ก็อาจจะ
ไม่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น...(กรรมการวัด 1/ ครูผู้ปกครอง, การสัมภาษณ์)

...เมื่อก่อนเขาก็ไม่มีอะไร เขาก็ยากจน เขาก็อยู่ในฐานะที่ไม่ดี แต่วันนี้เขาก็ยกระดับ
ให้กับตัวเองหรือว่าครอบครัว จากที่เล็กๆใหญ่ขึ้น ๆ หรือว่าจากหนึ่งเป็นสองเป็นสาม ยกระดับชีวิต
ให้ดีขึ้น คือบางคนก็ทำงานในบริษัท ทำงานแบบดี ๆ หรือบางคนจบแล้วกลับไปเป็นผู้นำหมู่บ้าน...
(ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...จากที่ผมเรียนมานะครับ ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ เช่นผมจะยกตัวอย่าง เรื่อง
เหตุการณ์บ้านเมือง จากที่ผมเรียนก็รู้ว่าอะไรคืออะไร ก็จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประ โยชน์...
(ศิษย์เก่า 8, การสัมภาษณ์)

...เมื่อเรามีความรู้เราก็สามารถกลับไปพัฒนา อาจจะกลับไปเป็นผู้นำชุมชน เราก็เอาความเจริญในเมืองสิ่งนั้นไปพัฒนาในบ้าน เช่น ไปเป็น อบต. ไปเป็นผู้นำ จะทำในหมู่บ้านให้สะอาดแบบนี้จะครบอย่างเช่น ไม่ให้ปล่อยสัตว์มาเฟ้นฟ่าน เพื่อความสะอาดในหมู่บ้าน ประมาณนี้ครับ บางครั้งเรายังเห็นวัวควาย หมูอย่างนี้เขาจะปล่อยกัน วิ่งตามหมู่บ้านอย่างนี้ครับ จะขึ้นมาทำให้สกปรก อย่างเช่นบางครั้งคนบนดอยไม่รู้กฎหมายแบบนี้ครับ เมื่อเราเรียนปุ๊บเราพอที่จะเรียนรู้ได้ส่วนหนึ่งได้ใช่ไหมครับ เราก็มาอธิบายให้เขากฎหมายมันเป็นอย่างไร แบบเราอยู่ในป่าแบบนี้ครับ บางครั้งเราอาจจะ โคนเฮอร์คเอาเปรียบ ผมเรียนสาขารัฐศาสตร์ ก็มีกฎหมายหลายตัว... (ศิษย์เก่า 1, การสัมภาษณ์)

...หลังจากที่จบ มจร. ไปนี่ก็คือจะเอาความรู้ที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนมา 3 ปี กลับไปพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะกลับไปองค์การบริหารส่วนตำบล หรือว่าครูดอย เข้าไปพัฒนาชุมชนแต่ละชุมชนของตนเอง ตามที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนมา เป้าหมายของเราก็คือ กลับไปพัฒนาชุมชน...(ศิษย์เก่า 7, การสัมภาษณ์)

เด็กทุกคนมีคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

เจ้าอาวาสดูแลเด็กดีกว่าพ่อแม่ เด็กได้แบบอย่างที่ดีจากเจ้าอาวาส เด็กเกิดความซาบซึ้งเด็กภาคภูมิใจที่สุดที่มาอยู่วัดคอนจัน เด็กได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนดีมีความอดทนมีความรับผิดชอบฝึกความเป็นระเบียบเป็นคนดีมีความอดทนรักหมู่มากเพื่อนฝูง เด็กมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันละกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไป เด็กมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และเด็กตั้งใจเรียน สอนง่ายเชื่อฟัง ดังจะเห็นได้จาก

...ทางวัดปัจจุบันถือว่าดี คือให้ความช่วยเหลืออุปการะ โดยเฉพาะพระอาจารย์มีพระคุณต่อพวกเด็ก ๆ ที่มาเรียน ให้ความช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด ผมคิดว่าท่านดูแลได้ดีกว่าพ่อแม่ อีกครับ... (ศิษย์เก่า 1, การสัมภาษณ์)

...ผมประทับใจพระอาจารย์ครับ มาครั้งแรกผมตกใจ นักเรียนมีเยอะแยะ พ่อแม่เขาน่าจะมากดูแล มิใช่ครับพระอาจารย์ดูแลรวมทั้งหมดเลยครับ วันแรกนี้ไม่ค่อยเท่าไร พอเขารวมกินข้าวมีเด็กเจ็ดแปดร้อยกว่าคน ผมตกใจคนเยอะมาก พระอาจารย์คนเดียว เห็นนั่งศาลาทุกวัน ๆ ที่แล้วพระอาจารย์ให้นั่งสมาธิ บอกให้นั่งหนึ่งชั่วโมงกว่า ผมนั่งได้ครึ่งชั่วโมงกว่าหรือเกือบ ๆ สี่สิบนาที หลังจากนั้นเมื่อหมดแล้ว พระอาจารย์นั่งได้แต่เข้าถึงเย็น ผมตกใจผมว่ามันเกินความสามารถของหลาย ๆ คนครับ ก็เลยประทับใจตรงนี้...(นักเรียน 1, การสัมภาษณ์)

...บางคนซาบซึ้งนะ คือเขาเขาส่วนมากนามสกุลจะว่าไปเรื่อยนะ บางคนเปลี่ยนนามสกุลเป็นวัดคอนจันเลย ใช้นามสกุลวัดคอนจันตั้งหลายคน เพราะมีความซาบซึ้งอะไรหลายอย่าง... (ผอ.วิทยาลัยสารพัดช่าง, การสัมภาษณ์)

...ผมภาควิไมใจที่สุดที่มาอยู่วัดคอนจัน ก็ด้านพระอาจารย์สั่งสอนอบรมก็คือให้เรียนจนจบ ภาควิไมใจก็คือได้เรียนจนจบ ท่านอยากให้เรากลับไปพัฒนาหมู่บ้าน ผมคิดว่าโครงการที่ท่านฝึกไว้ นี้เปิดโอกาสให้คนที่ยากจนหรือด้อยโอกาสจริง ๆ...(ศิษย์เก่า 7, การสัมภาษณ์)

...เด็กทุกคนเป็นคนดีมีความอดทน ความรับผิดชอบมาก ก็คงเกิดจากที่ทางวัดได้ฝึก เรื่องนี้อย่างจริงจัง เห็นว่าให้เด็กสวดมนต์ นั่งสมาธิและฝึกการช่วยเหลือตนเองทุกวัน โดยมีพี่คอย ดูแลน้อง ๆ เป็นทอด ๆ ไป...(ผู้นำชุมชน 1, การสัมภาษณ์)

...ท่านจะฝึกความเป็นระเบียบ เป็นคนดี มีความอดทน รักหมุ่รักเพื่อนฝูง...(ผู้ปกครอง 1, การสัมภาษณ์)

...ทุกคนต่างมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้บางครั้งจะมีปัญหา อุปสรรคในการมีความเห็นไม่ตรงกัน แต่ก็ยังมีเป้าหมายอันเดียวกัน ก็คือทำเพื่อพระอาจารย์... (นักเรียน 7, การสัมภาษณ์)

...เด็กสามารถอยู่ร่วมกันได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน... (ครู 7, การสัมภาษณ์)

...เรื่องความสำเร็จแน่นอนร้อยเปอร์เซ็นต์ พบจากตัวของนิสิตเอง เปลี่ยนแปลงจาก ปวช. สารพัดช่างนะ มาสู่ระดับปริญญาตรี ผมสังเกตพฤติกรรมของเขานี่อะเปลี่ยนไป เขาเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ทุกคนเป็นหัวหน้า หัวหน้าหมดที่จะดูแลน้อง ๆ เป็นหัวหน้ากลุ่ม โนนกลุ่มนี้ ทำครัวบ้าง ปลูกน้อง มาทำความสะอาดกวาดวัด ปลูกน้องมาสวดมนต์ ปลูกน้องมาออกกำลังกาย นิสิต มจร. เป็นหัวหน้า ทั้งสิ้น... (ผอ.มจร.ศูนย์คอนจัน, การสัมภาษณ์)

...เรื่องความกระตือรือร้นของนักเรียนมีมากขึ้นค่ะ และก็การเรียนการสอนดีมากเลยคะ ผลการเรียนดีกว่าโรงเรียนเก่า เรียนแล้วเข้าใจ...(นักเรียน 3, การสัมภาษณ์)

...เด็กที่นี่จะมีความตั้งใจในการเรียน และก็เป็นคนสอนไม่ยาก เพราะว่าเป็นคนเชื่อฟัง ครูบาอาจารย์ และก็หลงพ่อที่ท่านให้ทุกอย่าง...(ครู 2, การสัมภาษณ์)

เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เด็กสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้และเด็กสามารถเป็นผู้นำคนอื่นได้ ดังจะเห็นได้จาก

...เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษา จากที่เขาไม่เคยได้อยู่โรงเรียน จากที่เขาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ก็จะมาสู่ชีวิตที่ประสบผลสำเร็จด้านการศึกษา สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในวัดคอนจัน ทุกคนสามารถที่จะเอาตัวรอดได้ เด็กบางคนก็สามารถเป็นผู้นำคนอื่นได้...(ครู 7, การสัมภาษณ์)

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

วัดคอนจันไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม วัดได้รับการสนับสนุนจากสังคมอย่างกว้างขวาง

...วัดคอนจันเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งของรัฐ แต่รัฐกลับปล่อยปละละเลยไม่สนับสนุน ไม่ส่งเสริม เช่น ปีการศึกษาทุก ๆ ปี น่าจะมาหาอาจารย์ (เจ้าอาวาส) ออกมาให้ผมช่วยเหลืออันไหนบ้าง เพิ่มตรงไหน เสริมตรงไหนบ้าง คำหนึ่งเขาไม่เคยมาหาเรา อันนี้คือปัญหา จริง ๆ มันไม่ใช่ปัญหา เรียกว่า รัฐไม่เห็นความสำคัญหรือเขาเห็นว่า วัดคอนจันอยู่พึ่งพาตนเองได้...(เจ้าอาวาสวัดคอนจัน, การสัมภาษณ์)

ปัญหาด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ จะเป็นปัญหาด้านความเป็นอยู่ ด้านสถานที่พักของเด็ก, ด้านการแบ่งเวลาดูแลเด็ก และการประสานงานของผู้เฒ่าในวัด ดังจะเห็นได้จาก

...ปัญหาจริง ๆ แล้วไม่ใช่อยู่ที่โรงเรียน แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นที่พักของเด็ก โดยเฉพาะหอพัก หอพักของวัดนี้เป็นหอพักแยกชาย หญิง แต่หอมีวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมืออำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ไม่สะดวกไม่สะอาด อยู่รวมกันเยอะ ๆ ก็คือที่คับแคบ แล้วการดูแลไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะทางวัด ไม่มีผู้ดูแลมากนัก ก็อาศัยพี่คุณเฒ่าเอง ถ้าพี่ทำตัวดีเป็นแบบอย่างที่ดี อบรมสั่งสอนน้อง ๆ ก็จะเป็นเด็ก ๆ ก็จะทำตาม และก็สามารถพัฒนาขึ้นได้ หรือความเป็นอยู่จะดีขึ้นได้... (ผู้อำนวยการโรงเรียน, การสัมภาษณ์)

...ปัญหาที่นี้ ปัญหาด้านเวลา เวลานี้จำกัดมาก เวลาเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเลย เราจะไม่มีอำนาจไม่มีสิทธิ์ที่จะเอาเด็กมาสอนพิเศษหรือเอาเด็กมานอกเวลา นี่เป็นเรื่องปัญหามาก ต้องขออนุญาตทุกครั้ง ผมเคยพูดกับครูหลาย ๆ คนว่า อยู่บ้านหลังเดียวกันนะ แต่จะเอาเด็กมาฝึกในบ้านตนเอง ต้องขออนุญาตเป็นเรื่องยากมา ถ้าไม่ขออนุญาต เป็นเรื่องเลย ไม่ได้เลย...(ครู 6, การสัมภาษณ์)

...ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้ใหญ่ส่วนมากต่างคนต่างทำงาน ไม่ค่อยปรึกษาหารือกัน ถึงแม้เราจะมีอุดมการณ์ เป้าหมายเดียวกัน แต่เราไม่ได้ปรึกษาหารือกัน ไม่ได้วางทิศทางที่จะไปด้วยกัน ก็ทำให้บางครั้งปัญหาที่เลยขีด อุปสรรคเกิดขึ้น เรื่องการประสานงานของแต่ละฝ่ายจะขัด ๆ ตลอดเวลา...(นักเรียน 7, การสัมภาษณ์)

...ผู้ใหญ่ไม่ค่อยประสานงานกันจึงครับ บางครั้งบางทีเราได้ขออนุญาตจากผู้คนหนึ่งให้จัดกิจกรรม แต่ผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งไม่รู้เรื่องเป็นปัญหาการจัดงาน...(นักเรียน 4, การสัมภาษณ์)

...ก็เกี่ยวกับการพัฒนาวิทยาลัย บางครั้งเราจะทำกิจกรรมอย่างหนึ่งแต่ท่านผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งก็ยังไม่ทราบ ก็คือขาดการประสานงานกัน...(นักเรียน 5, การสัมภาษณ์)

...ปัญหากีระบบ โครงสร้าง ถือว่าเป็นองค์กรหนึ่ง ถือว่ามีความบกพร่องทางด้านการประสานงาน...(นักเรียน 9, การสัมภาษณ์)

ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

...หอพัก ถ้ามีการดูแลอย่างใกล้ชิด โดยมีผู้ปกครอง ซึ่งโรงเรียนคิดว่าถ้าโรงเรียนไปดูแลได้ โรงเรียนอยากไปดูแล เมื่อถ้าโรงเรียนเข้าไปดูแล ควบคุมดูแลได้เราก็สามารถจัดวางตารางการดูแลชีวิตของเขาได้...(ผู้อำนวยการโรงเรียน, การสัมภาษณ์)

...ข้อเสนอแนะก็คืออยากให้ทุกส่วนทำงานร่วมกัน ประสานงานร่วมกัน จะได้ทำงานอย่างสบายใจและก็ราบรื่น...(ครู 5, การสัมภาษณ์)

...ผมมีความคิดว่า ทุกฝ่ายหรือทุกหน่วยงานที่อยู่ในวัดคอนจันนี้ ยอมลดทิวของคนเรา ยอมร่วมมือกันและก็ประชุมกัน พุดคุยกัน เพื่อมองเป้าหมายอันเดียวกันก็คือ ทำให้กับท่านเจ้าคุณ... (นักเรียน 7, การสัมภาษณ์)

...จริง ๆ ถ้าปัญหาอย่างนี้อยากให้มันแน่ชัดว่าต้องประสานงานกับใคร เพื่อไม่ให้เรื่องมันต้องยาว ก็ประสานงานกัน และผู้ที่รับหน้าที่อันไหน ผู้ที่เราต้องประสานงานคือใคร บางทีมันไม่ชัดเจนภาพรวมผู้ใหญ่ไม่ค่อยพบปะประสานงาน พุดคุยกัน...(นักเรียน 4, การสัมภาษณ์)

...ก็อยากจะทำให้ท่านผู้ใหญ่เขาคุยกันมากขึ้นล่ะ ประสานงานกันมากขึ้นล่ะ...(นักเรียน 5, การสัมภาษณ์)

...ก็อยากให้มีการประชุมและมีการประชุมมากขึ้น ความที่แบบมาอยู่ตรงนี้ได้ 6 ปีแล้ว แต่เคยร่วมกันประชุมซัก 2 ครั้งเอง...(นักเรียน 5, การสัมภาษณ์)

...ทุกหน่วยงานก็ต้องมารวมประชุมกันและก็หาทางออก เรื่องการจัดการทำงานของวัดอย่างนี้ล่ะ ต้องมาประชุมหารือกันและสนทนากันล่ะเพื่อที่จะหาทางออกให้ และเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นล่ะ...(นักเรียน 8, การสัมภาษณ์)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 1 ด้านการกำหนดนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 2 ด้านการให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 3 ด้านการปฏิบัติงาน โดยปรากฏผลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด
Mdn	แทน	ค่ามัธยฐาน
IQR	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
P	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการวัดให้เป็น สถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	3.57	0.53	มากที่สุด	3
2.	ผู้นำมีภาวะผู้นำที่เน้นการอำนวยความสะดวก การสนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพ ของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ	3.57	0.53	มากที่สุด	3
3.	ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มองเห็นความสำคัญของการให้ การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส และร่วมพัฒนาชุมชน ของตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.57	0.53	มากที่สุด	3
4.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของ เด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัด การศึกษาที่แตกต่างให้แก่ละกลุ่ม	3.43	0.77	มาก	4
5.	คณะกรรมการต่าง ๆ ในวัดมีความเข้าใจสถานการณ์ การจัดการศึกษาในประเทศและปรัชญาการศึกษา	3.57	0.53	มากที่สุด	3
6.	ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานหลัก หน่วยงาน สนับสนุน องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ	3.86	0.38	มากที่สุด	1
7.	ผู้นำรู้จักและเข้าใจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	3.71	0.49	มากที่สุด	2
8.	คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมกันจัดการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาส	3.57	0.79	มากที่สุด	3
	รวม	3.61	0.57	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัดการศึกษาที่แตกต่างให้แต่ละกลุ่ม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	บริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและสนับสนุนทรัพยากร	3.57	0.53	มากที่สุด	2
2.	บริหารแบบกระจายอำนาจจากวัด ไปยังผู้เกี่ยวข้องในวัด	3.57	0.53	มากที่สุด	2
3.	บริหาร โดยใช้คณะกรรมการต่าง ๆ ในการบริหารงานและตัดสินใจการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ	3.57	0.53	มากที่สุด	2
4.	มีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจายอำนาจภายในวัด	3.43	0.77	มาก	3
5.	วัดพัฒนาทั้งระบบ ทั้งการปรับโครงสร้างของวัดให้ยืดหยุ่น เหมาะสม ปรับความสามารถของบุคลากรให้มุ่งมั่นและมีค่านิยมมุ่งให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ	3.57	0.53	มากที่สุด	2
6.	กำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณเด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่ อาคารสถานที่การสรรหาบุคลากรฯ	3.86	0.38	มากที่สุด	1
	รวม	3.61	0.57	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและรายข้อ ทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อมีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจายอำนาจภายในวัด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	หลักสูตรสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นและตรงกับศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน	3.71	0.46	มากที่สุด	4
2.	ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่กำหนดอัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.81	0.40	มากที่สุด	2
3.	กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม	3.71	0.46	มากที่สุด	4
4.	จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ	3.86	0.36	มากที่สุด	1
5.	พัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิต	3.76	0.44	มากที่สุด	3
6.	วัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง	3.62	0.59	มากที่สุด	5
7.	บูรณาการกับโรงเรียนวิถีพุทธ และจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมะตามหลักสูตร สอดคล้องตามหลวม อย่างเป็นรูปธรรม	3.71	0.56	มากที่สุด	4
8.	กำหนดให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นเสมือน โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขยายฐานลงไปให้ถึงระดับประถมศึกษา	3.38	0.67	มาก	6
9.	ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาส มีโอกาสเรียนถึงระดับอุดมศึกษา	3.81	0.40	มากที่สุด	2
10.	เน้นการเข้าถึงการศึกษาควบคู่กับสิทธิและโอกาส ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ	3.76	0.44	มากที่สุด	3
11.	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง วัด และโรงเรียน	3.71	0.46	มากที่สุด	4
รวม		3.71	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อกำหนดให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นเสมือน โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขยายฐานลงไปให้ถึงระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	สร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาเด็กด้อยโอกาส	3.76	0.44	มากที่สุด	2
2.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการบริหารจัดการศึกษา	3.71	0.56	มากที่สุด	3
3.	วางแผนจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้เหมาะสม	3.67	0.58	มากที่สุด	4
4.	ระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนาเพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส	3.81	0.40	มากที่สุด	1
5.	สร้างสภาพแวดล้อมที่กลมกลืนเด็กให้เป็นคนดี มีคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	3.67	0.58	มากที่สุด	4
6.	พัฒนาฐานข้อมูลเด็กให้เป็นฐานเดียวกันสามารถเชื่อมโยงกันได้	3.62	0.67	มากที่สุด	5
7.	ใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา	3.62	0.67	มากที่สุด	5
8.	มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ มีจิตวิญญาณครู มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม	3.57	0.68	มากที่สุด	6
9.	จัดหาบุคลากรที่เหมาะสมร่วมพัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย เช่นบุคลากรทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น	3.38	0.86	มาก	8
10.	พัฒนาครูและบุคลากรให้เข้ารับการอบรมสัมมนาที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน	3.62	0.59	มากที่สุด	5
11.	มีระบบนิเทศ ติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง	3.43	0.75	มาก	7
12.	มีระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน	3.62	0.50	มากที่สุด	5
รวม		3.62	0.61		

จากตารางที่ 7 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านระบบสนับสนุน โดยรวม และรายชื่อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมร่วมพัฒนาเด็ก กลุ่มเป้าหมาย เช่น บุคลากรทางวิชาการนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น และ ข้อมีระบบนิเทศ ติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและอันดับของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไป ด้านสถานะของวัด

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	วัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชนจึงมีผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	3.76	0.44	มากที่สุด	1
2.	วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาส	3.43	0.81	มาก	6
3.	การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บัณฑิต 4 และการจัดการเรียนรู้	3.67	0.66	มากที่สุด	3
4.	วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากันและกัน	3.62	0.59	มากที่สุด	4
5.	บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิดความรู้สึกเป็น เจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจใน การบริหารจัดการมีการส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ	3.62	0.59	มากที่สุด	4
6.	วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็งในการพัฒนาการศึกษา	3.71	0.46	มากที่สุด	2
7.	วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการมุ่งกระจายโอกาส ทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด	3.52	0.75	มากที่สุด	5
8.	วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการ โดยเฉพาะเรื่องเพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก	3.52	0.75	มากที่สุด	5
9.	เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาด ความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก	3.67	0.48	มากที่สุด	3
	รวม	3.61	0.61	มากที่สุด	

จากตารางที่ 8 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของความแตกต่าง ระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านสถานะของวัด โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อวัดมีอิสระในการดูแล เด็กด้อยโอกาส อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยทั่วไป ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่ เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน	3.67	0.58	มากที่สุด	1
2.	วัดบริหารงานในรูปแบบขององค์คณะบุคคลทำให้ การบริหารงานและการตัดสินใจมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	3.57	0.60	มากที่สุด	3
3.	มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำในระดับ ต่าง ๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นผู้นำ กลุ่มได้	3.62	0.59	มากที่สุด	2
4.	การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด ก่อให้เกิด การบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ ที่ตรงกับความต้องการของ เด็กและชุมชน	3.57	0.51	มากที่สุด	3
5.	บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้ เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์คณะ ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษาที่ตั้ง อยู่ในวัด	3.67	0.48	มากที่สุด	1
	รวม	3.62	0.55	มากที่สุด	

จากตารางที่ 9 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไปด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้างให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส	3.48	0.68	มาก	6
2.	โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษาของเด็ก	3.43	0.68	มาก	7
3.	การจัดสรรเวลา มีความยืดหยุ่นมากกว่าโรงเรียนทั่วไป	3.67	0.58	มากที่สุด	2
4.	เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็กนอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขันทางด้านวิชาการ	3.71	0.46	มากที่สุด	1
5.	นักเรียนที่สำเร็จจาก โรงเรียนใช้วัดเป็นฐานเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบได้	3.52	0.60	มากที่สุด	5
6.	บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแลเอาใจใส่และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก	3.57	0.60	มากที่สุด	4
7.	การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัดและโรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง	3.62	0.50	มากที่สุด	3
รวม		3.57	0.59	มากที่สุด	

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป

ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อมีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้างให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส และข้อโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษาของเด็ก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด	3.76	0.44	มากที่สุด	1
2.	วัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัดการศึกษางบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค	3.48	0.68	มาก	4
3.	การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง	3.52	0.68	มากที่สุด	3
4.	เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	3.62	0.50	มากที่สุด	2
	รวม	3.60	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 11 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ด้านระบบสนับสนุน โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นวัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัดการศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	วิสัยทัศน์ของผู้ริเริ่มก่อตั้ง	3.71	0.56	มากที่สุด	2
2.	เจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ สร้างความศรัทธาจากชุมชน เพื่อประสานความร่วมมือ	3.67	0.48	มากที่สุด	3
3.	คณะผู้บริหารงานในวัด มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณ บุคลากรบริหารทั่วไป	3.57	0.51	มากที่สุด	5
4.	ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีแรงศรัทธาที่จะร่วมพัฒนาชุมชนอย่างค่อเนื่อง	3.62	0.50	มากที่สุด	4
5.	เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด มีการประสานงานกันอย่างดี	3.76	0.44	มากที่สุด	1
6.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	3.57	0.68	มากที่สุด	5
7.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสไปทางทิศทางเดียวกัน	3.62	0.59	มากที่สุด	4
8.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเปลี่ยนเจตคติต่อการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	3.57	0.60	มากที่สุด	5
9.	ผู้เรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อการดำรงชีพด้วยตนเอง	3.52	0.60	มากที่สุด	6
10.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ	3.43	0.68	มาก	7
11.	ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก	3.57	0.60	มากที่สุด	5
	รวม	3.60	0.57	มากที่สุด	

จากตารางที่ 12 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีองค์คณะบุคคล ร่วมตัดสินใจ	3.76	0.44	มากที่สุด	1
2.	วัดควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และ หลักความคุ้มค่า	3.71	0.46	มากที่สุด	2
3.	ผู้บริหารมีทักษะการติดต่อประสานงาน	3.71	0.56	มากที่สุด	2
4.	การบริหารงบประมาณ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	3.62	0.50	มากที่สุด	3
รวม		3.70	0.49		

จากตารางที่ 13 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	ความเป็นรูปธรรมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษาของวัด	3.62	0.59	มากที่สุด	4
2.	เน้นปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต (Education for life)	3.62	0.50	มากที่สุด	4
3.	หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส	3.67	0.48	มากที่สุด	3
4.	ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก	3.76	0.44	มากที่สุด	1
5.	ความต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	3.71	0.46	มากที่สุด	2
6.	จัดระบบพี่เลี้ยงน้อง ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้เด็กมีแบบอย่างที่ดี	3.71	0.46	มากที่สุด	2
รวม		3.68	0.49		

จากตารางที่ 14 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ของตัวบ่งชี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวบ่งชี้	N = 21		ระดับ	อันดับ
		\bar{X}	SD		
1.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.71	0.46	มากที่สุด	1
2.	เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน	3.71	0.46	มากที่สุด	1
3.	ความร่วมมือกับกองทุนทั้งในและต่างประเทศ	3.67	0.58	มากที่สุด	2
4.	การสนับสนุนจากภาคสังคม	3.71	0.46	มากที่สุด	1
5.	การสนับสนุนจากภาครัฐ	3.57	0.60	มากที่สุด	4
6.	ระบบสารสนเทศถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัยและพร้อมใช้	3.62	0.59	มากที่สุด	3
7.	การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ	3.67	0.58	มากที่สุด	2
8.	เกณฑ์การชี้วัดความสำเร็จ มีความชัดเจน ประเมินผลได้	3.62	0.59	มากที่สุด	3
9.	วัดมีความพร้อมและมีการพัฒนาต่อเนื่อง เช่น ศาสนบริการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ในวัด	3.57	0.60	มากที่สุด	4
10.	งบประมาณเพียงพอต่อการจัดหาปัจจัย 4 และวัสดุการศึกษา แก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่ในวัด	3.52	0.60	มาก	5
11.	วัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กด้อยโอกาสในระยะยาว	3.43	0.68	มากที่สุด	6
รวม		3.62	0.56		

จากตารางที่ 15 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อตัวบ่งชี้ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานด้านระบบสนับสนุน โดยรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อวัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กด้อยโอกาสในระยะยาว อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 16 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม

ด้านที่	รายการตัวบ่งชี้	Mdn	IQR	χ^2 (df=2)	P
1.	ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	3.88	0.62	2.00	.37
2.	ด้านการบริหารจัดการ	3.67	0.50	1.34	.51
3.	ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	3.91	0.55	0.31	.86
4.	ด้านระบบสนับสนุน	3.92	0.75	1.78	.41
	รวม	3.81	0.62	1.09	.58

จากตารางที่ 16 พบว่าระดับความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมที่นัยทางสถิติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 17 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม

ด้านที่	รายการตัวบ่งชี้	Mdn	IQR	χ^2 (df=2)	P
1.	ด้านสถานะของวัด	3.78	0.61	0.37	.83
2.	ด้านการบริหารจัดการ	3.80	0.80	0.84	.66
3.	ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	4.00	1.00	2.53	.28
4.	ด้านระบบสนับสนุน	4.00	1.00	3.77	.15
	รวม	3.72	0.76	1.49	.47

จากตารางที่ 17 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่าง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 18 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม

ด้านที่	รายการตัวบ่งชี้	Mdn	IQR	χ^2 (df = 2)	P
1.	ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	3.82	0.77	0.73	.70
2.	ด้านการบริหารจัดการ	4.00	0.75	0.55	.76
3.	ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	4.00	0.92	0.60	.74
4.	ด้านระบบสนับสนุน	3.91	0.82	0.61	.74
	รวม	3.91	0.77	0.52	.77

จากตารางที่ 18 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 19 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	χ^2 (df=2)	P
1.	เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	4	.50	2.00	.37
2.	ผู้นำมีภาวะผู้นำที่เน้นการอำนวยความสะดวก การสนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ	4	1	1.23	.54
3.	ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มองเห็นความสำคัญของการให้ การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส และร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง	4	1	.41	.82
4.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาส กลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัดการศึกษาที่แตกต่าง ให้แต่ละกลุ่ม	4	1	1.58	.45
5.	คณะกรรมการต่าง ๆ ในวัดมีความเข้าใจสถานการณ์ การจัดการศึกษาในประเทศและปรัชญาการศึกษา	4	1	2.98	.23
6.	ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงาน สนับสนุน องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ	4	0	.76	.68
7.	ผู้นำรู้จักและเข้าใจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	4	1	1.58	.45
8.	คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ควรร่วมกันจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	4	.50	.59	.75
	รวม	3.88	0.62	2.00	.37

จากตารางที่ 19 พบว่า ระดับความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 กลุ่ม ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยรวมมีนัยทางสถิติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 20 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2	
				(df = 2)	P
1.	บริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและสนับสนุนทรัพยากร	4	0	.60	.74
2.	บริหารแบบกระจายอำนาจจากวัดไปยังผู้เกี่ยวข้องในวัด	4	1	.50	.78
3.	บริหาร โดยใช้คณะกรรมการต่างๆ ในการบริหารงาน และตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	4	.50	.64	.73
4.	มีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจายอำนาจภายในวัด	4	1	.06	.97
5.	วัดพัฒนาทั้งระบบ ทั้งการปรับโครงสร้างของวัดให้ยืดหยุ่นเหมาะสม ปรับความสามารถของบุคลากรให้มุ่งมั่นและมีค่านิยมมุ่งให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ	3	1	5.40	.07
6.	กำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณเด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่ อาคารสถานที่ การสรรหาบุคลากรฯ	4	1	1.58	.45
	รวม	3.67	0.50	1.34	.51

จากตารางที่ 20 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 21 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อย โอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิด ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	หลักสูตรสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นและตรงกับ ศักยภาพของเด็กค้อย โอกาสและสอดคล้องกับ ตลาดแรงงาน	4	1	1.33	.51
2.	ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่กำหนด อัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4	0	.59	.75
3.	กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่ การปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม	4	1	.00	1.00
4.	จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ	4	0	.00	1.00
5.	พัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิต	4	.50	.50	.78
6.	วัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง	4	1	.28	.87
7.	บูรณาการกับ โรงเรียนวิถีพุทธ และจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับธรรมะ ตามหลักสูตรสอรรถธรรมสนามหลวง อย่างเป็นรูปธรรม	4	.50	.59	.75
8.	กำหนดให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นเสมือนโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขยายฐาน ลงไปให้ถึงระดับประถมศึกษา	3	1	1.51	.47
9.	ส่งเสริมให้เด็กค้อยโอกาสมิโอกาสเรียนระดับอุดมศึกษา	4	0	.59	.75
10.	เน้นการเข้าถึงการศึกษาควบคู่กับสิทธิและโอกาส ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ	4	.50	.50	.78
11.	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง วัด และ โรงเรียน	4	1	.00	1.00
	รวม	3.91	0.55	.31	.86

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 กลุ่ม ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 22 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2	
				(df = 2)	P
1.	สร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	4	.50	.50	.78
2.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการบริหารจัดการศึกษา	4	.50	.59	.75
3.	วางแผนจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้เหมาะสม	4	1	.04	.98
4.	ระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนาเพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส	4	0	.59	.75
5.	สร้างสภาพแวดล้อมที่ล้อมเกล้าเด็กให้เป็นคนดีมีคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	4	1	.04	.98
6.	พัฒนาฐานข้อมูลเด็กให้เป็นฐานเดียวกันเชื่อมโยงกันได้	4	1	.04	.98
7.	ใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา	4	1	.04	.98
8.	มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ มีจิตวิญญาณครู มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม	4	1	.49	.78
9.	จัดหาบุคลากรที่เหมาะสมร่วมพัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมาย เช่น บุคลากรทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น	4	1	2.70	.26
10.	พัฒนาครูและบุคลากรให้เข้ารับการอบรมสัมมนาที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน	4	1	.66	.72
11.	มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	4	1	1.33	.51
12.	มีระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน	4	1	1.54	.46
	รวม	3.92	0.75	1.78	.41

จากตารางที่ 22 พบว่า ระดับความเป็นนันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 กลุ่ม ด้านระบบสนับสนุน โดยรวมมีนันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 23 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านสถานะวัด

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนจึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา	4	.50	.50	.78
2.	วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาส	4	1	1.83	.40
3.	การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บังคับ 4 และการจัดการเรียนรู้	4	.50	.32	.85
4.	วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากันและกัน	4	1	3.32	.20
5.	บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ	4	1	3.32	.20
6.	วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็ง ในการพัฒนาการศึกษา	4	1	1.33	.51
7.	วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการมุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด	4	1	.29	.87
8.	วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการ โดยเฉพาะเรื่องเพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก	4	1	.53	.77
9.	เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก	4	1	.41	.82
	รวม	3.78	0.61	.37	.83

จากตารางที่ 23 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านสถานะวัด โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 24 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน	4	1	1.23	.54
2.	วัดบริหารงานในรูปขององค์คณะบุคคลทำให้การบริหารงานและการตัดสินใจมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	4	1	2.98	.23
3.	มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำในระดับต่างๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นผู้นำกลุ่มได้	4	1	.66	.72
4.	การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัดก่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็กและชุมชน	4	1	.00	1.00
5.	บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด	4	1	2.86	.24
	รวม	3.80	0.80	.84	.66

จากตารางที่ 24 พบว่า ระดับความเป็นนันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมมีนันทามติเป็นเอกฉันท์ รายคำชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 25 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้างให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส	4	1	1.34	.51
2.	โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษาของเด็ก	4	1	2.61	.27
3.	การจัดสรรเวลาที่มีความยืดหยุ่นมากกว่าโรงเรียนทั่วไป	4	1	1.58	.45
4.	เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขันทางด้านวิชาการ	4	1	1.33	.51
5.	นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนใช้วัดเป็นฐานเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบได้	4	1	4.85	.09
6.	บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแลเอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก	4	1	2.57	.28
7.	การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัด และโรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง	4	1	1.54	.46
	รวม	4.00	1.00	2.53	.28

จากตารางที่ 25 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 26 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด	4	.50	.50	.78
2.	วัดไม่พึงพวงงบประมาณจากภาครัฐในการจัดการศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค	4	1	4.33	.12
3.	การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง	4	1	2.80	.25
4.	เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	4	1	2.69	.26
	รวม	4.00	1.00	3.77	.15

จากตารางที่ 26 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านระบบสนับสนุน โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัดมีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 27 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันท์ตามจิตของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df= 2)	P
1.	วิสัยทัศน์ของผู้ริเริ่มก่อตั้ง	4	.50	2.27	.32
2.	เจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สร้างความศรัทธาจากชุมชน เพื่อประสานความร่วมมือ	4	1	2.86	.24
3.	คณะผู้บริหารงานในวัด มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป	4	1	3.33	.19
4.	ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีแรงศรัทธาที่จะร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4	1	2.69	.26
5.	เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด มีการประสานงานกันอย่างดี	4	.50	.50	.78
6.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	4	1	1.81	.40
7.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสไปทางทิศทางเดียวกัน	4	1	.28	.87
8.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเปลี่ยนเจตคติต่อการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	4	1	2.57	.28
9.	ผู้เรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อการดำรงชีพด้วยตนเอง	4	1	.07	.97
10.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ	4	1	.50	.78
11.	ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก	4	1	2.98	.23
	รวม	3.82	0.77	.73	.70

จากตารางที่ 27 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยรวม มีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 28 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีองค์คณะบุคคล ร่วมตัดสินใจ	4	.50	.50	.78
2.	วัดควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า	4	1	1.33	.51
3.	ผู้บริหารมีทักษะการติดต่อประสานงาน	4	.50	1.60	.45
4.	การบริหารงบประมาณ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	4	1	.39	.83
	รวม	4.00	0.75	.55	.76

จากตารางที่ 28 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 29 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นนัยทางสถิติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df=2)	P
1.	ความเป็นรูปธรรมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษาของวัด	4	1	1.75	.42
2.	เน้นปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต (Education for Life)	4	1	.39	.83
3.	หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส	4	1	1.63	.44
4.	ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลัก ในการพัฒนาเด็ก	4	.50	.50	.78
5.	ความต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้การศึกษา แก่เด็กด้อยโอกาส	4	1	1.33	.51
6.	จัดระบบที่ดูแลน้อง ฝึกความเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี ทำให้เด็กมีแบบอย่างที่ดี	4	1	1.33	.51
	รวม	4.00	0.92	.60	.74

จากตารางที่ 29 พบว่า ระดับความเป็นนัยทางสถิติของของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โดยรวม มีนัยทางสถิติเป็นเอกฉันท์ รายการตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

ตารางที่ 30 รายงานผลการวิเคราะห์ความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้วยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ ด้านระบบสนับสนุน

ข้อที่	รายการตัวชี้วัด	Mdn	IQR	X^2 (df = 2)	P
1.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	4	1	1.33	.51
2.	เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน	4	1	.00	1.00
3.	ความร่วมมือกับกองทุนทั้งในและต่างประเทศ	4	1	1.58	.45
4.	การสนับสนุนจากภาคสังคม	4	1	1.33	.51
5.	การสนับสนุนจากภาครัฐ	4	1	.53	.77
6.	ระบบสารสนเทศถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และพร้อมใช้	4	1	.66	.72
7.	การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ	4	1	1.58	.45
8.	เกณฑ์การชี้วัดความสำเร็จ มีความชัดเจน ประเมินผลได้	4	1	.66	.72
9.	วัดมีความพร้อมและมีการพัฒนาต่อเนื่อง เช่น ศาสนนบริการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ในวัด	4	1	1.14	.57
10.	งบประมาณเพียงพอต่อการจัดหาปัจจัย 4 และ วัสดุการศึกษา แก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่ในวัด	4	1	1.48	.48
11.	วัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กด้วยโอกาสในระยะยาว	4	1	.90	.64
	รวม	3.91	0.82	.61	.74

จากตารางที่ 30 พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของของตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้วยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม ด้านระบบสนับสนุน โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาผลการจัดการศึกษาโดยใช้วัดเป็นฐานที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสจำนวน 10 เรื่อง และวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญที่พบซ้ำของกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส

ตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาวัดดอนจั่นด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการใช้แบบสังเกต และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 45 คน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส 1 รูป พระภิกษุวัดดอนจั่น 2 รูป ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนจั่น 1 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่าง ศูนย์การเรียนรู้วัดดอนจั่น 1 คน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวัดดอนจั่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 1 คน คณะครูโรงเรียนวัดดอนจั่น 9 คน นักเรียน นักศึกษา 9 คน ผู้ปกครอง 3 คน ศิษย์เก่า 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดดอนจั่น 3 คน คณะกรรมการวัดดอนจั่น 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เพื่อตอบแบบสอบถามกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน คือ

ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 ด้านการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ

เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดแพร่ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 2 ด้านการให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1 ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 3 ด้านการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ผู้จัดการมูลนิธิอาสาพัฒนาเด็ก จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ จังหวัดลำปาง ผู้อำนวยการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และผู้อำนวยการ โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย

ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสอบถาม จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้คำถามปลายเปิด รอบที่ 2 เมื่อได้คำตอบจากรอบแรกแล้ว นำมาทำ การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นความคิดเห็นทั้งหมด และจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิดในรูป ของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ โดยคำถามจะมาจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ในรอบแรกเท่านั้น ไม่นำเสนอความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย รอบที่ 3 นำข้อมูลจากรอบที่ 2 มาหา ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) แล้วนำมาแสดงในแบบสอบถามของรอบที่ 3 พร้อมทั้งระบุ ค่าระดับคะแนนของผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นๆ ที่ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ไว้ในแบบสอบถาม รอบที่ 3 โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 1 ด้านการกำหนดนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 2 ด้านการให้การสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงาน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 3 ด้าน การปฏิบัติงานและนำผลจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 มาหาฉันทามติ โดยการใช้เทคนิควิธีการพหุลักษณะ (Multi-attribute consensus reaching: MACR) เปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐาน (Mdn) ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญกลุ่มต่าง โดยใช้สถิติทดสอบ The Kruskal-Wallis One-way Analysis of Variance by Ranks

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาส จำนวน 10 เรื่อง และวิเคราะห์หาองค์ประกอบ สำคัญที่พบซ้ำของ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กค้อยโอกาส ตั้งแต่ ร้อยละ 60 ขึ้นไป พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพ ชีวิตเด็กค้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน มีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ สถานะของวัด บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการ รูปแบบการจัดการศึกษา และระบบสนับสนุน

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตบริบทสภาพแวดล้อมของวัดคอนจัน การดูแลเด็ก การใช้ชีวิตประจำวันของเด็ก การเรียนการสอน จากแบบสังเกต สรุปผลจากการสังเกต พบว่า ทางวัดได้มีระบบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน เด็กทุกคนและ ผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในวัด ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บริเวณวัด แยกวัดกับสถานศึกษาออกจากกันเป็นส่วน มีพระภิกษุคอยทำหน้าที่เปิด ปิดประตูทางเข้าออกสถานศึกษาตลอดเวลา และแยกหอพักชาย หญิง ให้อยู่คนละแห่ง หอพักหญิง มีรั้วรอบขอบชิด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ทางวัดได้มีการวางผังบริเวณและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมลงตัว โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่า และคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันทุกวัน คือ การออกกำลังกายในตอนเช้า การสวดมนต์ไหว้พระ การสั่งสมาธิ การรับประทานอาหารร่วมกัน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การหุงข้าว การประกอบอาหาร การทำความสะอาดบริเวณวัด หอพัก การปฏิบัติหน้าที่เด็กศาลา (เด็กยกของเมื่อมีผู้นำสิ่งของมาบริจาค) หากไม่ร่วมกิจกรรม หลบหนี หรือกระทำความผิดที่ทางวัด กำหนดไว้เป็นกฎเหล็ก 5 ข้อ ทางวัดจะมีกฎในการลงโทษหนักสุดจะถูกไล่ออกจากวัด

3. จัดแบ่งเวลาการดูแลเด็กร่วมกับโรงเรียนอย่างเคร่งครัด โดยเด็กจะอยู่ในการดูแลของ โรงเรียน ตั้งแต่ 8.00 น. จนถึง 16.00 น. โรงเรียน วัดจะดูแลเพื่อปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตั้งแต่เวลา 16.00 น. ถึง 8.00 น.ของวันถัดไป และวันหยุดทุกวัน ห้ามโรงเรียนมายุ่งกับเด็กในช่วงเวลาดังกล่าว

4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดคอนจัน มีสถานศึกษาที่มาตั้งอยู่ในวัด จำนวน 3 สถาน คือ โรงเรียนวัดคอนจัน วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจัน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ศูนย์คอนจัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ ของแต่ละสถาน จะแตกต่างกันตามระดับความรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะจัดตามที่หลักสูตรกำหนด และเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวกับวิชาชีพ ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน โดยจะสอดแทรกวิชา ศิลธรรมในทุกระดับชั้น เพื่อต้องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามให้กับนักเรียน ควบคู่ ไปกับการเรียนรู้ด้านวิชาการ

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาของวัดคอนจัน ซึ่งสรุปเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ได้ดังนี้

ความเป็นมาและบทบาท สรุปได้ว่า เจ้าอาวาสวัดคอนจันเป็นผู้ริเริ่มการศึกษาที่ใช้วัดเป็นฐาน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยพัฒนาบทบาทจากทางอ้อมมาสู่บทบาทตรง จนในปัจจุบันวัดคอนจัน มีบทบาทเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในการจัดการศึกษาให้เด็กด้วยโอกาส อีกทั้งสนับสนุนทั้งการศึกษาและ ดำรงชีพ ปัจจุบันเด็กที่วัดคอนจันดูแลมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองไว้วางใจ ความปลอดภัย

การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้วยโอกาส สรุปได้ว่า วัดคอนจัน มีการพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้วยโอกาสที่ประกอบด้วย เป้าหมายการจัดการ การศึกษา หลักการจัดการศึกษา และกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เป้าหมายการจัดการศึกษา วัดคอนจันมองเห็นว่าเป้าหมายการศึกษา และศาสนาเป็นสิ่งเดียวกัน เจ้าอาวาสมีเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก 3 ด้าน คือ พัฒนาคุณภาพชีวิต ของเด็ก สร้างภาวะผู้นำของเด็ก และปลูกฝังความกตัญญูต่เวที ประกอบด้วย

พัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เจ้าอาวาสได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้า เด็กยากจน ในวัดคอนจัน โดยใช้หลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ให้ความรู้ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการพัฒนาด้านทักษะชีวิต เป้าหมาย ความสำเร็จคือขอให้เด็กได้รับการศึกษา เด็กที่เข้ามาอยู่ในวัดได้เรียนทุกคน เรียนจบมีงานทำ ไม่สร้างภาระให้สังคมสามารถเลี้ยงตนเองได้

สร้างภาวะผู้นำของเด็ก โดยการฝึกทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ฝึกความเป็นอยู่แบบพี่น้องแบบเพื่อน ฝึกให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง ไม่เอาคนข้างนอกมาดูแล

ปลูกฝังความกตัญญูต่เวที เจ้าอาวาสได้ปลูกฝังความกตัญญูต่เวทีและรู้จัก การตอบแทนคุณให้กับเด็ก

องค์ประกอบที่ 2 หลักการจัดการศึกษา วัดคอนจัน ใช้หลักการการจัดการศึกษา 2 ข คือ ธรรมะ และธรรมชาติ ธรรมะ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนธรรมชาติ คือ ความเป็นจริงของโลก เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยวัดมีคำขวัญของการจัดการศึกษา คือ อดทน ชนะ สำเร็จ โดยวัดคอนจันมองว่า การศึกษาเป็นเรื่องของชีวิตและพัฒนาคน จากหลักการการจัดการศึกษาดังกล่าว ได้เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมคุณนิสยที่ดี โดยใช้ศาสนาเป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณธรรม ปลูกฝังคุณธรรม ด้วยการสวดมนต์ฝึกให้เด็กทำวัตรสวดมนต์ให้มีศีล สมาธิ ปัญญา จัดสอนศีลธรรมสอดแทรกใน ทุก ๆ วิชา ปลูกฝังกานิยมการรักษนเฒ่าและรักษาวัดนธรรมชนเฒ่า ฝึกให้เด็กเคารพกตติกาของวัด เกี่ยวกับการดำรงอยู่ในวัด เน้นความมีระเบียบและความสามัคคี ฝึกความอดทนให้กับเด็ก และ

ฝึกให้มีจิตอาสา นอกจากการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมแล้ว ทางวัดยังมีหลักการจัดการศึกษา ดังนี้
 วัดและโรงเรียนเป็นสถาบันเดียวกันการศึกษาเป็นเรื่องของชีวิตและพัฒนาคน รูปแบบการจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องสนับสนุนทั้งการศึกษาและดำรงชีพ และจัดการศึกษาแบบให้เปล่า
 ไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา วัดคอนจั่นมีการบริหารงาน โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้บัญชาการสูงสุดและมีการกระจายอำนาจให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดก็จะบริหารจัดการภายในสถานเอง โดยที่เจ้าอาวาสจะไม่เข้าไปยุ่งเน้นการประสานงาน และเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคมภายนอกเข้ามาดูแลช่วยเหลือวัด นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังรับหน้าที่เป็นผู้รับเด็กเข้าเรียน เป็นผู้ปกครองนักเรียนและควบคุมความประพฤติเด็กทุกคนอีกด้วย

ส่วนปัญหาอุปสรรคของการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน พบว่ามีปัญหา ดังนี้

1. วัดคอนจั่นไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม วัดได้รับการสนับสนุนจากสังคมอย่างกว้างขวาง
2. ปัญหาด้านความเป็นอยู่ ด้านสถานที่พักของเด็ก โดยเฉพาะอาคารนอน หอพักสำหรับเด็กด้อยโอกาสในวัดส่วนใหญ่ยังไม่เพียงพอ เด็กนักเรียนต้องพักอาศัยในเรือนนอนในสภาพที่ค่อนข้างแออัด และมีสภาพที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ และมีจำนวนบุคลากรในการดูแลเด็กยังไม่เพียงพอ
3. ปัญหาด้านการแบ่งเวลาดูแลเด็กของทางวัดและทางโรงเรียน
4. ปัญหาการขาดการประสานงานของผู้นำในวัด

ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาของการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐานดังนี้

1. วัดคอนจั่นได้แก้ไขปัญหาการไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยวิธีระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนาเพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส
2. ควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนวัดคอนจั่น ได้มีส่วนร่วมในการเข้าไปบริการจัดการหอพักของเด็ก
3. ควรมีการหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างวัดกับทางโรงเรียน เกี่ยวกับเรื่องการแบ่งเวลาดูแลเด็ก
4. ควรมีการประสานงานกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จัดให้มีการประชุมเพื่อวางแผนดำเนินการต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามด้วยเทคนิคเดลฟาย สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยแบบสอบถามด้วยเทคนิคเดลฟาย ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ได้ผลการวิเคราะห์รายตัวชี้วัด ดังนี้

1.1.1 ตัวชี้วัดด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.86 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุนองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ

1.1.2 ตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.86 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การกำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณเด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่อาคารสถานที่ การสรรหาบุคลากรฯ

1.1.3 ตัวชี้วัดด้านรูปแบบการจัดการศึกษา การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านรูปแบบการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.86 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิตกิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็นนั่งสมาธิฯ

1.1.4 ตัวชี้วัดด้านระบบสนับสนุน การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านระบบสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.81 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนาเพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส

1.2 การวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป

1.2.1 ตัวชี้วัดด้านสถานะของวัด การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านสถานะของวัด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.76 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน จึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2.2 ตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.67 จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน และบุคลากร

ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด

1.2.3 ตัวชี้วัดด้านรูปแบบการจัดการศึกษา การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.71 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขันทางด้านวิชาการ

1.2.4 ตัวชี้วัดด้านระบบสนับสนุน การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านระบบสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.76 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด

1.3 การวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์พัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน

1.3.1 ตัวชี้วัดด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.76 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดมีการประสานงานกันอย่างดี

1.3.2 ตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.76 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีองค์กรคณะบุคคล ร่วมตัดสินใจ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการ

1.3.3 ตัวชี้วัดด้านรูปแบบการจัดการศึกษา การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.76 จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก

1.3.4 ตัวชี้วัดด้านระบบสนับสนุน การวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านระบบสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม มากที่สุด และตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.71 จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน และการสนับสนุนจากภาคสังคม

2. ผลการสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม คือผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 1 ด้านการกำหนดนโยบาย จำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 2 ด้านการให้การสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงาน จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านที่ 3 ด้านการปฏิบัติงานจำนวน 7 คน พบว่า ระดับความเป็นฉันทามติของตัวบ่งชี้ในแต่ละด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัดมีมติเป็นเอกฉันท์

สำหรับกลยุทธ์ด้านนี้ มีรายการตัวบ่งชี้ ที่มีค่า IQR เป็น 0 อยู่ 4 รายการ คือ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ข้อ 6. ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุน องค์กร เครือข่ายต่างๆ ด้านการบริหารจัดการ ข้อ 1. บริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและสนับสนุนทรัพยากร ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ข้อ 2. ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่กำหนดอัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อ 4. จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ ข้อ 9. ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาส มีโอกาสเรียนถึงระดับอุดมศึกษา และด้านระบบสนับสนุน ข้อ 4. ระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นพ้องต้องกันหรือสอดคล้องกันทุกคนทั้ง 4 ข้อดังกล่าว โดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญคนใดมีความเห็นต่างจากคนอื่น

2.2 ด้านความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

2.3 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน ตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่ม โดยรวมมีฉันทามติเป็นเอกฉันท์ รายตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัด มีมติเป็นเอกฉันท์

สรุปผลของการจัดการศึกษาตามกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาของวัดคอนจัน ที่ส่งผลถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ความวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ปรากฏผล ดังนี้

1. เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- 1.1 ได้เล่าเรียนให้มีความรู้มากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า และมีโอกาสเท่า ๆ กับเด็กทั่วไป
- 1.2 ได้เรียนรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ ส่งผลให้เด็กนักเรียนได้รับรางวัลแข่งขันทักษะทางวิชาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีความสามารถด้านกีฬา
- 1.3 ได้เรียนต่อสูงขึ้นทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ
- 1.4 เรียนจบปริญญาตรี มีความภาคภูมิใจที่จบปริญญาตรีเป็นคนแรกของหมู่บ้าน
- 1.5 บางคนได้ทำงานราชการ ได้เงินเดือนใช้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.6 สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง
บางคนได้ไปทำงานต่างประเทศ

2. เด็กได้รับการพัฒนาให้สามารถยกระดับตัวเองให้สูงขึ้น

- 2.1 มีทักษะในการดำรงชีวิตมากขึ้น สามารถที่จะเอาตัวรอดได้
- 2.2 ได้เรียนรู้สังคมจากภายนอก ได้เปิดหูเปิดตา
- 2.3 มีสภาพความเป็นคนมากขึ้นกว่าเดิม
- 2.4 ไม่ถูกหลอกลวงง่าย ไม่เป็นขยะสังคม ไม่เป็นผู้ลี้ภัย โหม่นน้อยหรือผู้ก่อการร้าย
- 2.5 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและครอบครัว
- 2.6 สามารถนำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างเต็มภาคภูมิ

3. เด็กทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต

- 3.1 ได้แบบอย่างที่ดีจากเจ้าอาวาส สามารถนำแบบอย่างที่ดีไปปฏิบัติตนได้
- 3.2 เจ้าอาวาสดูแลเด็กดีกว่าพ่อแม่ เด็กเกิดความซาบซึ้ง เด็กภาคภูมิใจที่สุด

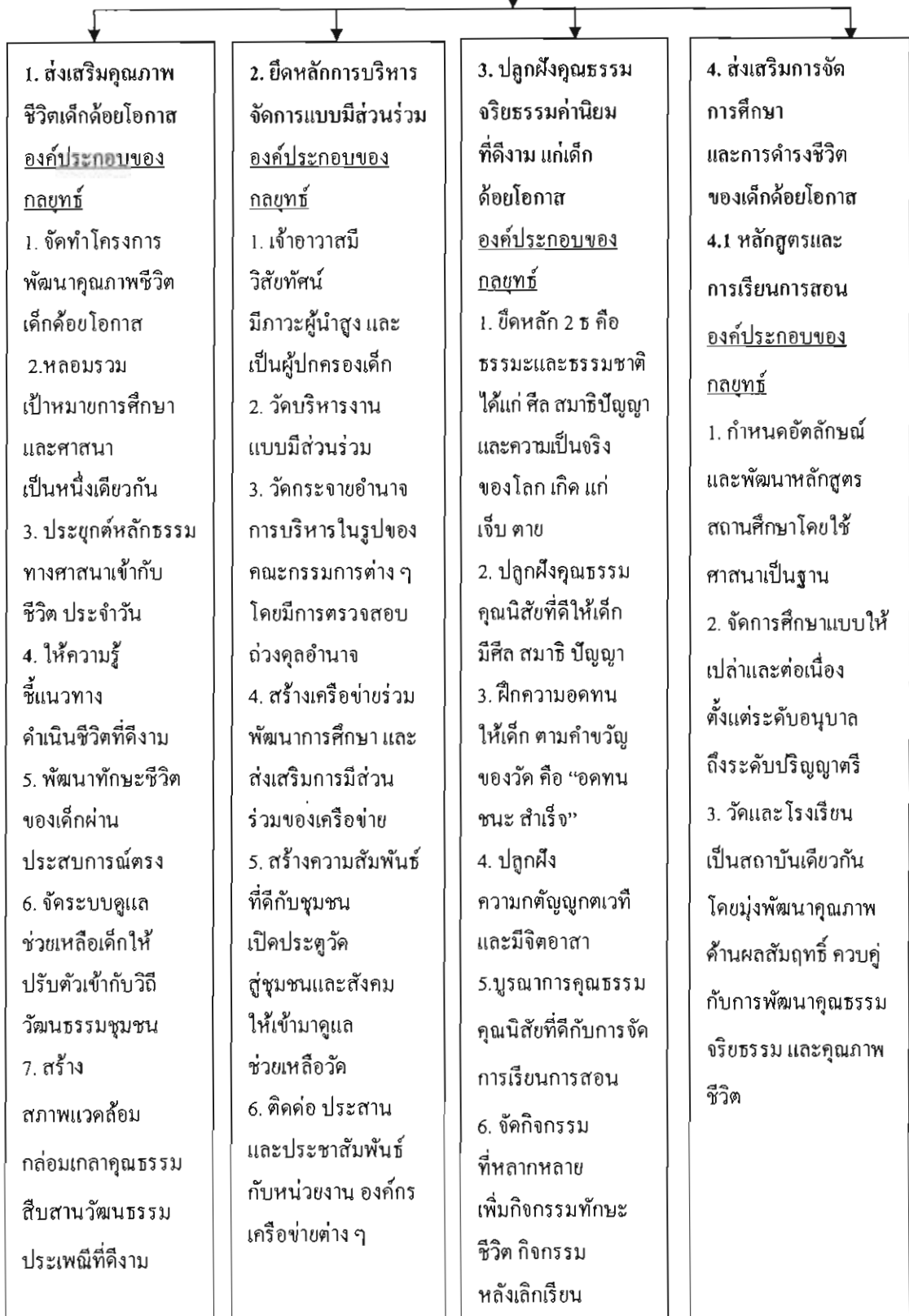
รู้จักการตอบแทนคุณ

- 3.3 ได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนดี มีความอดทน มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย รักหมู รักเพื่อนฝูง มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 3.4 พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไป เด็กมีความกระตือรือร้นมากขึ้น
- 3.5 เชื่อฟัง ตั้งใจเรียน สอนง่าย ไม่สร้างปัญหาให้กับทางวัดหรือโรงเรียน
- 3.6 สามารถเป็นผู้นำผู้ตามและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ทุกตอน มาบูรณาการหรือหลอมรวมกันสามารถสรุป กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับ
คุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแสดงในรูปของ Flow chart ได้ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน

ประกอบด้วย

<p>8. อนุเคราะห์ปัจจัย 4 แก่เด็กทุกคน</p> <p>9. เด็กเรียนจบ มีงานเลี้ยงชีพตน ไม่เป็นภาระสังคม</p>	<p>7. ส่งเสริมให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ เข้าใจปรัชญา การศึกษาและลักษณะ ชาติพันธุ์ของเด็กด้อย โอกาสกลุ่มต่าง ๆ</p> <p>8. พัฒนาฐานข้อมูล สารสนเทศเด็ก เชิงบูรณาการ</p>	<p>7. จัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับธรรมะ ตามหลักสูตร สอบธรรมสนามหลวง โดยสอนศีลธรรม สอดแทรกทุกวิชา</p> <p>4.2 บุคลากร</p> <p>1. มีกระบวนการ คัดเลือกบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากร ที่มีความรู้ มีจิตวิญญาณครู มีความรักและเข้าใจเด็ก</p> <p>2. พัฒนาคูและ บุคลากรให้เข้ารับ การอบรมสัมมนา ที่หลากหลายเพื่อนำ ความรู้มาพัฒนา การเรียนการสอน</p> <p>3. สนับสนุนบุคลากร ให้ปฏิบัติหน้าที่เต็ม ศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและ สั่งการ</p> <p>4.3 ระบบสนับสนุน ระดมทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชนสังคม องค์กรเครือข่าย และ จากผู้มีจิตศรัทธาใน ศาสนา เพื่อใช้จัด กิจกรรมการศึกษา และใช้ในวัดประจำวัน สำหรับเด็กด้อยโอกาส</p>	<p>4. จัดหลักสูตร ทั้งการศึกษาและ สร้างทักษะเพื่ออาชีพ ที่จำเป็นซึ่งตรงกับ ศักยภาพของเด็ก ด้อยโอกาสและ สอดคล้องกับ ตลาดแรงงาน</p> <p>5. จัดกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่ การปฏิบัติจริง มีระบบการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล อย่างต่อเนื่องและ วัดผลด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย</p>
---	--	--	---

ภาพที่ 4 กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน

วิธีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

1. จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยวัด
2. ดำเนินการตามโครงการ เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามแก่เด็กด้อยโอกาส โดยยึดหลัก “อดทน ชนะ สำเร็จ” เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และโดยฝึกการปฏิบัติจริงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
3. จัดทำโครงสร้างของการบริหารงานให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร
4. ผู้นำของวัดหรือเจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องเห็นความสำคัญ ทุ่มเท เสียสละ ให้ความสำคัญดูแลเด็กด้อยโอกาสอย่างสูงมาก
5. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด
6. มอบหมายงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามความรู้ความสามารถและความถนัด
7. จัดประชุม ชี้แจงทำความเข้าใจกระบวนการปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับทุกฝ่าย
8. ประชาสัมพันธ์ขอรับความช่วยเหลือและระดมทรัพยากรจากชุมชน สังคมและองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนกับเด็กด้อยโอกาส
9. ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
10. นำผลการปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

การอภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นกลยุทธ์สำคัญที่ทางวัดใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส 2. ยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3. ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงงามแก่เด็กด้อยโอกาส และ 4. ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการดำรงชีวิตที่พึงงามของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งกลยุทธ์ที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าว ยังไม่พบว่ามีผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน ซึ่งข้อค้นพบครั้งนี้ถือว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่ปรากฏในฐานข้อมูลงานวิจัยใด ๆ มาก่อน ดังนั้นการอภิปรายผล จึงใช้วิธีเทียบเคียงกับงานวิจัย หรือกลยุทธ์ของหน่วยงาน องค์กรที่มีความใกล้เคียงหรือสอดคล้องกัน หรืออ้างอิงกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส ทางวัดคอนจั่น ได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส 2) หลอมรวมเป้าหมายการศึกษาและศาสนาเป็นหนึ่งเดียวกัน 3) ประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาเข้ากับชีวิตประจำวัน 4) ให้ความรู้ชี้แนวทางดำเนินชีวิตที่ดีงาม 5) พัฒนาทักษะชีวิตของเด็กผ่านประสบการณ์ตรง 6) จัดระบบดูแลช่วยเหลือเด็กให้ปรับตัวเข้ากับวิถีวัฒนธรรมชุมชน 7) สร้างสภาพแวดล้อมกลมกลืนเกลาคุณธรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม 8) อนุเคราะห์ปัจจัย 4 แก่เด็กทุกคน 9) เด็กเรียนจบ มีงานเลี้ยงชีพคน ไม่เป็นภาระสังคม

จากกลยุทธ์ดังกล่าว ทางวัดคอนจั่น ได้เห็นความสำคัญของเด็กที่ด้อยโอกาสที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ทั้งเด็กกำพร้าเด็กยากจน เด็กชนเผ่า ซึ่งภาครัฐไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง หรือเด็กที่มีปัญหาทางด้านอื่น ๆ ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการศึกษาที่ดี สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ให้ดีขึ้นกว่าเดิม จึงได้เริ่มจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสเด็กกำพร้าเด็กยากจน เป็นอันดับแรก และได้ดำเนินการตามโครงการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2528 การดำเนินการตามโครงการ ได้รับผลสำเร็จ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ เนื่องจากผู้นำวัด หรือ เจ้าอาวาสได้ทุ่มเทเสียสละให้กับเด็กด้อยโอกาสอย่างจริงจังมาโดยตลอด ส่งผลให้เด็กได้รับการศึกษา ได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนดี มีทักษะชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีงานทำ ไม่สร้างภาระให้สังคม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาชุมชนสังคมของตนเอง ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของตุลยา โกกฮุ่น (2540) ซึ่งวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานส่วนมากปฏิบัติงาน เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีความรู้มากขึ้น โดยใช้หลักเมตตาธรรมและหลักสามัคคีธรรมในการปฏิบัติงาน ท่านได้เล็งดูและเอาใจใส่เด็ก โดยเน้นทางด้านความรู้และด้านคุณธรรม รวมทั้งมีการฝึกอาชีพให้เด็กด้วย ผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ คือ เด็กได้รับการศึกษามากขึ้นตามกำลังความสามารถได้เรียนรู้ธรรมะและสามารถนำอาชีพที่ฝึกไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและ มาตรา 12 ว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับเด็กด้อยโอกาส ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ไว้ว่า ขยายบริการการศึกษาที่เสมอภาคและทั่วถึง ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีรูปแบบที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับอัตลักษณ์ และสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็ก โดยคำนึงถึงหลักการ สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. กลยุทธ์การยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม วัดคอนจันได้บริหารจัดการวัด โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำสูง และเป็นผู้ปกครองเด็ก 2) วัดบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 3) วัดกระจายอำนาจการบริหารในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ โดยมีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ 4) สร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย 5) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เปิดประตูวัดสู่ชุมชนและสังคมให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือวัด 6) ติดต่อ ประสาน และประชาสัมพันธ์กับหน่วยงาน องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ 7) ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจปรัชญาการศึกษาและลักษณะชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ 8) พัฒนารฐานข้อมูลสารสนเทศเด็กเชิงบูรณาการ

จากกลยุทธ์ดังกล่าว จะเห็นว่าวัดคอนจัน ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเจ้าอาวาสเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เนื่องจากท่านจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ดังนั้นท่านจึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารเป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำสูง มีความทุ่มเทเสียสละเชื่อมั่นในสิ่งที่กระทำ กล้าตัดสินใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สร้างความเคารพ นับถือและศรัทธาแก่สาธุชน โดยทั่วไป ท่านจึงได้รับความร่วมมือช่วยเหลือ จากบุคลากรที่อยู่ในวัด และผู้มีจิตศรัทธาชุมชน สังคม องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ มาโดยตลอดทำให้การบริหารจัดการวัดและการดูแลเด็กด้อยโอกาสภายในวัด เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทำให้วัดพัฒนาขึ้นตามลำดับ ผู้ปกครองให้ความไว้วางใจจำนวนเด็กด้อยโอกาสมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเศรษฐา อิด (2553) เรื่องคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัด: กรณีศึกษาวัดในตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากผลการศึกษา พบว่าคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีคุณลักษณะจากมากไปน้อยดังนี้ เจ้าอาวาสมีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ รองลงมาคือเจ้าอาวาสมีความเชื่อมั่นตนเอง และกล้าตัดสินใจ เจ้าอาวาสมีความเสียสละ เจ้าอาวาสมีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรมประจำใจ และมีการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ได้ปกครอง เจ้าอาวาสมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม เจ้าอาวาสมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เจ้าอาวาสเคร่งครัดในวินัยสงฆ์ เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง เจ้าอาวาสมีแนวทางการปกครองแบบธรรมาธิปไตย และเจ้าอาวาสรู้หลักหรือแนวทางของการพัฒนาตามลำดับ การเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัด ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับ

การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการพัฒนาบริเวณอาคารของวัดให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความจำเป็นส่งผลต่อการเป็นศูนย์กลางของชุมชนและดูแลให้สงฆ์พึงปฏิบัติตามแนวแห่งพระพุทธบัญญัติในกิจวัตรนั้น ๆ อย่างครบถ้วน

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่าคุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัดมีความสัมพันธ์ทางบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพร สะสม (2553) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้งอำเภอภูเพียงจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจกรรมของวัดมีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใสมีการจัดรูปแบบของคณะกรรมการการบริหารในส่วนงานต่าง ๆ การจัดระบบการบริหารงานของวัดพระธาตุแช่แห้งจะเน้นในเรื่องของความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยจะเห็นได้จากการแบ่งงานออกเป็นแต่ละฝ่ายมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงจึงทำให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงานและจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงานมีความตั้งใจและปฏิบัติตามระบบต่างๆที่ทางวัดได้กำหนดได้อย่างดียิ่งในส่วนของปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งนั้นจากการศึกษาทราบว่าเพราะปัจจัย 2 ประการคือปัจจัยภายใน ได้แก่ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสบุคลากรงบประมาณและปัจจัยภายนอก ได้แก่คณะสงฆ์ภาครัฐและองค์กรเอกชนซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประโยชน์ส่งเสริมซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้งประสบความสำเร็จในการบริหาร และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาส ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 ซึ่งกำหนดให้สร้างและพัฒนาหน่วยงานและภาคีเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทุกระดับให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษา และสามารถให้การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในทุกด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2556 (2556) กลยุทธ์ที่ 5 ได้กำหนดให้พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาดมแนวทางกระจายอำนาจทางการศึกษาหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและสอดคล้องกับพร สุนทรายุทธ (2554) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การประสานงาน ตลอดจนการประเมินผล ในลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาด้วยความเสียสละและเต็มใจ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จะช่วยให้การตัดสินใจละเอียดถี่ถ้วน มีโอกาสผิดพลาดน้อย ก่อให้เกิดผลดี

แก่หน่วยงาน ซึ่งถ้าหากประชาชนมีแนวคิดเช่นนี้เป็นส่วนมาก จะทำให้สังคมเข้มแข็ง และจะเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับถวิล มาตรฐาน (2545) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม (Participation) กับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ไว้ว่า กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอีกประการหนึ่งคือ สมาชิกของโรงเรียน (เช่น คณะกรรมการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้นำชุมชน เป็นต้น) จะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมเสนอทางเลือก ให้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา/ความต้องการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการกำหนดเป้าหมายนโยบาย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระวิสุทธิพุทธศาสตร์ (2548 อ้างถึงใน นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์, 2552) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับวัด โดยสรุปไว้ มีอยู่ 3 ข้อ คือ

1. วัดพึงส่งเสริม สนับสนุน อุปถัมภ์ใน โรงเรียน ด้วยความสำนึกว่า โรงเรียนเป็นสมบัติของวัด คนของโรงเรียนเป็นคนของวัด งานของโรงเรียนเป็นงานของวัด

2. โรงเรียนพึงช่วยเหลือ สนับสนุน และอุปถัมภ์วัด ด้วยความสำนึกว่า วัดคือต้นสังกัดของโรงเรียน

3. วัดพึงสำนึกว่า จะอยู่ได้เจริญงอกงามเพราะมีโรงเรียน และ โรงเรียนจงสำนึกว่า จะอยู่ได้สบายเพราะมีวัด เพราะทั้งวัดทั้งโรงเรียนเป็นเหมือนบุคคลคนเดียวกัน การศึกษากับศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน

3. กลยุทธ์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามแก่เด็กด้อยโอกาส มีองค์ประกอบของกลยุทธ์ ดังนี้ 1) ยึดหลัก 2 ธ คือ ธรรมะและธรรมชาติ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญาและความเป็นจริงของโลก เกิด แก่ เจ็บ ตาย 2) ปลูกฝังคุณธรรมคุณนิสัยที่ดีให้เด็กมีศีล สมาธิ ปัญญา 3) ฝึกความอดทนให้เด็ก ตาม คำขวัญของวัด คือ “อดทน ชนะ สำเร็จ” 4) ปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะและมีจิตอาสา 5) บูรณาการคุณธรรมคุณนิสัยที่ดีกับการจัดการเรียนการสอน 6) ปลูกฝังค่านิยมอนุรักษ์ขนบ 7) เน้นความมีระเบียบและความสามัคคี 8) ฝึกให้เด็กเคารพกฎกติกาของวัดเกี่ยวกับ การดำรงอยู่ในวัดอย่างเคร่งครัด 9) สร้างภาวะผู้นำของเด็กด้วยการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแบบพี่-น้อง-เพื่อน

จากกลยุทธ์ดังกล่าว ทางวัดคอนจัน ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามแก่เด็กด้อยโอกาส สูงมาก เป็นอันดับแรก เนื่องจากเด็กเหล่านี้ เป็นเด็กที่มาจากชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นที่ทุรกันดาร เด็กส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนมาก พ่อแม่หย่าร้าง ดิคาเสพติด ดิดุก หรือเสียชีวิต เมื่อเด็กมาอยู่รวมกันมาก ๆ ย่อมจะก่อปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างแน่นอน ดังนั้นทางวัดจึงได้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามแก่เด็กทุกคน ตั้งแต่วันแรกที่เข้ามาอยู่ในวัด โดยเน้นเรื่องความอดทนเป็นหลัก หากเด็กไม่มีความอดทนก็จะอยู่

ไม่ได้ ดังคำขวัญของวัดที่ว่า “อดทน ชนะ สำเร็จ” หากเด็กอดทนอยู่ได้ ก็จะพัฒนาคุณธรรมในด้านอื่น ๆ อย่างเข้มข้นจริงจังและต่อเนื่อง เด็กแต่ละคนจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมคนละหลายปี เนื่องจากอาศัยอยู่ในวัดมาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาพร ชูสีถึง (2547) เรื่อง วัดกับเยาวชน: บทบาทของวัดในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนี้

- (1) บทบาทด้านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ศิษย์วัด โดยให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยและปัจจัยจำเป็นอื่น ๆ ในการดำรงชีวิต
- (2) บทบาทด้านการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จากการที่ศิษย์วัดได้ใกล้ชิดพระภิกษุให้เห็นวัตรปฏิบัติที่ดีงาม และได้รับการอบรมกล่อมเกลาจิดใจจากพระภิกษุทำให้ศิษย์วัดประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีกิริยามารยาทดี มีความขยันอดทน มีระเบียบวินัย มีความมานะพยายาม นอกจากนี้ การอยู่วัดถึงแม้จะเป็นสังฆมณฑลเล็ก แต่ศิษย์วัดจะได้มีโอกาสพบปะผู้คนจำนวนมากที่มาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน ทำให้ศิษย์วัดมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ชีวิตในสังฆม

(3) บทบาทด้านการส่งเสริมสถานภาพทางสังคม การที่ศิษย์วัดได้มีโอกาสอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ได้พบเห็นและสัมผัสแต่สิ่งที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกอยากปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีตามแบบอย่างที่ได้พบเห็น ซึ่งนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิต

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่ (2556) กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรการข้อที่ 5 ที่กล่าวว่า พัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียน

4. กลยุทธ์การส่งเสริมการจัดการศึกษาและการดำรงชีวิตของเด็กด้วยโอกาสทางวัดคอนจัน ได้ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการดำรงชีวิตของเด็กด้วยโอกาส ซึ่งประกอบด้วย

- 4.1 หลักสูตรและการเรียนการสอน มีองค์ประกอบของกลยุทธ์ ดังนี้ 1) กำหนดอัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้ศาสนาเป็นฐาน 2) จัดการศึกษาแบบให้เปล่าและต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับปริญญาตรี 3) วัดและโรงเรียนเป็นสถาบันเดียวกัน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณภาพชีวิต 4) จัดหลักสูตรทั้งการศึกษาและสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นซึ่งตรงกับศักยภาพของเด็กด้วยโอกาสและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน 5) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจริง มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่องและวัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย 6) จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน

7) จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ตามหลักสูตรสอบธรรมสนามหลวง โดยจัดสอนศีลธรรมสอดแทรกในทุกวิชา

4.2 บุคลากร มืองค์ประกอบของกลยุทธ์ ดังนี้ 1) มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่ มีความรู้ มีจิตวิญญาณครู มีความรักและเข้าใจเด็ก 2) พัฒนาครูและบุคลากร ให้เข้ารับการอบรมสัมมนาที่หลากหลาย เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอน 3) สนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ

4.3 ระบบสนับสนุน มืองค์ประกอบของกลยุทธ์ ดังนี้ ละครมทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชน สังคม องค์กรเครือข่าย และจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนา เพื่อใช้จัดกิจกรรมทางการศึกษา และใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กด้อยโอกาส

จากกลยุทธ์ดังกล่าว ทางวัดคอนจัน ได้เห็นความสำคัญของการให้การศึกษาควบคู่ไปกับการดูแลช่วยเหลือในการดำรงชีวิตของเด็กด้อยโอกาส โดยประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาตั้งภายในวัดจัดการศึกษาให้ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงปริญญาตรี และดูแลช่วยเหลือให้ที่พักอาศัย อาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ของใช้ส่วนตัวทุกอย่าง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยไม่พึ่งงบประมาณของทางราชการเลย เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระให้กับทางรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ ที่เกิดจากแรงศรัทธาจากทุกภาคส่วน ที่เห็นความตั้งใจของเจ้าอาวาส จึงได้ช่วยกันระดมทรัพยากรทุกอย่างช่วยเหลือวัด หากทางวัดไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธา ก็คงอยู่ไม่ได้ เพราะวัดต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กทั้งหมดเกือบ 700 คน โดยต้องใช้เงินประมาณเดือนละ 2 ล้านบาท ซึ่งก็จะเป็นเหตุผลหนึ่งที่วัดอื่น ๆ โดยทั่วไปไม่สามารถดำเนินการได้เหมือนวัดคอนจัน จากการสงเคราะห์ดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม อังกูร โรหิต (2553) เรื่อง สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์ จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาส ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ซึ่งกำหนดให้มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ และมีมาตรฐานคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะสังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นยังกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 10 ได้กล่าวถึงการผลิตและพัฒนาครู บุคลากรและ

เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเด็กด้อยโอกาสให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เพียงพอและมีคุณภาพ และมีความสอดคล้องกับ กลยุทธ์ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับ โอกาสการพัฒนาเต็มตามศักยภาพเหมาะสมกับอัตลักษณ์ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการประกันคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ กลยุทธ์ที่ 4 ปลุกฝังคุณธรรม จิตสำนึกในความเป็นไทย มีทักษะการประกอบอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา (Good governance) กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ส่วนความแตกต่างด้านกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน กับกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป โดยได้เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน (2556) ซึ่งเด็ก ด้อยโอกาสส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชาวเขาเหมือนกับเด็กด้อยโอกาสของวัดดอนจั่น พบว่า มีกลยุทธ์ ที่แตกต่างกัน ซึ่งกลยุทธ์ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับ โอกาสการพัฒนาเต็มตามศักยภาพเหมาะสมกับอัตลักษณ์
2. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐาน การประกันคุณภาพ
3. ปลุกฝัง คุณธรรม จิตสำนึกในความเป็นไทย มีทักษะการประกอบอาชีพและทักษะ การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. สรรหาและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพ
5. พัฒนาระบบการบริหารและกลไกในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการศึกษา

ในด้านกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ได้จากการสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและ ความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด

2. วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน จึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็งในการพัฒนาการศึกษา
4. เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษา ที่เน้นการแข่งขันทางด้านวิชาการ
5. การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บัณฑิต 4 และการจัดการเรียนรู้
6. เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก
7. ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน
8. บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด
9. การจัดสรรเวลา มีความยืดหยุ่นมากกว่าโรงเรียนทั่วไป
10. วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากันและกัน ได้แน่นแฟ้นกว่า
11. บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ
12. มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำในระดับต่าง ๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นผู้นำกลุ่มได้
13. การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัดและโรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง
14. เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของวัดมากกว่าเด็กด้อยโอกาสทั่วไป
15. วัดบริหารงานในรูปขององค์กรคณะบุคคลทำให้การบริหารงานและการตัดสินใจ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
16. การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด ก่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็กและชุมชน
17. บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแลเอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
18. วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการมุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด
19. วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการ โดยเฉพาะเรื่องเพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก
20. การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง

21. นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนใช้วัดเป็นฐานเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นต้นแบบได้
22. มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้างให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส
23. วัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัดการศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค
24. วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาสมากกว่าเด็กด้อยโอกาสทั่วไป
25. โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษาของเด็กมีมากกว่า เนื่องจากได้รับการฝึกอาชีพจนเกิดความชำนาญและเด็กมีความอดทนสูง

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การนำผลการวิจัยฉบับนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ จึงขอเสนอแนะแนวทางก่อนนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลศาสนา องค์การกุศล มูลนิธิต่าง ๆ ควรเข้าไปดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนทางวัดเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการครองชีพของเด็กด้อยโอกาส เพื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับทางวัด

1.2 ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการร่วมกับทางวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับแบบอย่างการดำเนินงานของวัดคอนจันและสนับสนุนส่งเสริมขยายผลให้วัดต่าง ๆ ทั่วประเทศใช้เป็นแนวทางดำเนินการ เพื่อแบ่งเบาภาระการดูแลเด็กด้อยโอกาสของรัฐบาล และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทช่วยเหลือรัฐบาล

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ก่อนการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการศึกษาของวัดหรือหน่วยงานนั้นให้ละเอียด เพื่อปรับรูปแบบให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับงานวิจัยฉบับนี้ จะทำให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

2.2 ควรส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาเพิ่มเติม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้มีความเหมาะสมและเกิดความยั่งยืนในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการขององค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส มาปรับใช้หรือบูรณาการ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมกับสภาพของวัดในแต่ละพื้นที่

3.2 ควรศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของวัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร ให้สามารถดำเนินการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสให้คงอยู่ตลอดไป

บรรณานุกรม

- กรมนายเรือรักษาพระองค์. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management). เข้าถึงได้จาก <http://www.ircadetwing.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=5376485&Ntype=4>
- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพฯ: กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กุหลาบ รัตนสังฆธรรม. (2535). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีดำเนินการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน. ม.ป.ท.
- จจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จามรี เชียงทอง. (2549). สังคมวิทยาการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จันทิมา ปัญจวัฒน์. (2543). การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กด้วยโอกาสในวัดสวนแก้ว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉียบ ไทยยิ่ง. (2539). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน: กรณีศึกษา ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- จิตติพร สะสม. (2553). ศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ตุลยา โกกอื้น. (2540). การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้วย โอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิล มาตรฐาน. (2545). การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เสนาธรรม.
- ทะนงชัย บูรณพิสุทธิ์. (2545). บทบาทวัดกับ ชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ชร สุนทรายุทธ. (2554). ปรัชญาการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์. (2552). ที่นี่... โรงเรียนวัด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนาวรักษ์ แสนสุพรรณ. (2545). บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญเลิศ เย็นคงคา. (2544). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินติ้ง.
- ประทุม อังกูร โรหิต. (2553). *สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพร ชูสิทธิ์. (2547). *วัดกับเยาวชน: บทบาทของวัดในการส่งเสริมให้ศิษย์วัดประสบความสำเร็จในชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปราณสุวีร์ อาออร่ามรัศมี. (2553). *บทความ วัดกับชุมชนหน้าต่างศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองพุทธศาสนนิเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). *บทความ การมีส่วนร่วมของชุมชน: กุญแจสำคัญของการพัฒนาชุมชน*. ม.ป.ท.
- พระครูพิศาลดิธรรม. (2553). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี*. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ). (2533). *สู่สุขสรรค์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1/19, สิงหาคม 2542.
- พระไพศาล สุขุขจิตโต (โนทายะ). (2554). *การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรรยา สุขุขญาโณ. (2546). *บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.
- พระเศรษฐา อิด. (2553). *คุณลักษณะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการเป็นศูนย์กลางชุมชนของวัด: กรณีศึกษาวัดในตำบลอุคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- พัทธา เนตรธรรานนท์. (2540). *ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานครที่ใช้พื้นที่ของวัด*. ม.ป.ท.
- มติคณะรัฐมนตรี. (2556). *นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส*. เข้าถึงได้จาก <http://www.soc.soc.go.th/SLK/showlist3.asp?pagecode=37376&pdate=2004/10/26&pno=pagegroup=1>

มานพ นักการเรือน. พระพุทธศาสนากับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต. เข้าถึงได้จาก

<http://src.ac.th/web/index.php?option=content&task=view&id=976>

มาลินี จุฑาปะมา. (2542). มนุษยสัมพันธ์. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์.

ยุพา โชติกะพัฒน์. (2544). ความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. ราชกิจจานุเบกษา. (2550) เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1/127,
24 สิงหาคม 2550.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A-L ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน. (2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

แม่ฮ่องสอน. เข้าถึงได้จาก www.ssms.ac.th/web2009/downloads/กลยุทธ์รวม

ลูกซ์ ริชาร์ดและเควิด คอลลิส,(2548). กลยุทธ์:การสร้างและนำไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:

เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์. การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส. เข้าถึงได้จาก

<http://www.gotoknow.org/posts/358541>

สมชัย ปานผาสุก. (2546). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพระภิกษุในจังหวัด

อ่างทอง. อยุธยา: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุพานี สฤญ์วานิช. (2544). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาส เครือเนตร. (2541). แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.

สุมาลี จิระจรัส.(2548). การจัดการเชิงกลยุทธ์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุเมธี จันทร์หอม. (2542). บทบาทของวัดในการสนับสนุนด้านการศึกษาแก่โรงเรียนในจังหวัด

สระแก้ว. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

เสรี บุญทอย. (2542). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ทางการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา.

พังงา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (2556). คู่มือชุดปฏิบัติการการวางแผน

ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาขั้น พื้นฐาน ระดับสถานศึกษา. ม.ป.ท.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2556*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แผนยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาสระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *สถิติทางการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.bopp-obec.info/home/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *มาตรการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส*. เข้าถึงได้จาก http://www.senate.go.th/senate/report_detail.php?report_id=24
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2556). *สถานการณ์เด็กเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม*. เข้าถึงได้จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Details?contentId=147>
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2556). *ประเภทเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาสจากประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส.

- วอนรัฐใส่ใจปัญหาเด็กด้อยโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำก่อนลูกกลม. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์.
ฉบับวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2555.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม กระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการวิจัย
ทางการบริหารการศึกษา*. ขอนแก่น: อักษราพัฒนา.
- อนุชน หวลทรง. (2544). *โครงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในการช่วยเหลือเด็ก
เร่ร่อนและเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: เนติกุล.
- อนันต์ อุ่นแก้ว. (2554). *การพัฒนาสุขภาพจิตเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- อ้อมเดือน สดมณี. (2551). *ความคิดเห็นของคนไทยปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไทย.
ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: เอ็กเซลส์.
- เอมอร เจียรมาศ. (2548). *สังคมวิทยา. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์*. มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- Thomas, B. S., & Scott, A. S. (1999). *Management, building competitive advantage*. New York:
McGraw-Hill.
- Certo, S. C., & Paul, P. J. (1991). *Strategic management: Concepts and applications*. Singapore:
McGraw-Hill.
- Cohen, H. F., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measures
for project design implementation and evaluation*. Rural Development Committee
Center for International Studies, Cornell University
- Cummins, R. A. (1998). *The comprehensive quality of life scale* (5th ed.). Proceeding of the First
International Conference on Quality of Life in Cities, Singapore, 4-6 March: 68.
- David, F. R. (1997). *Strategic management* (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- David, F. R. (2005). *Strategic management: Concepts and cases* (10th ed.). New Jersey:
Prentice Hall.
- Epstein, E. (1995. May). School/ family/ community partnerships: Caring for the children
We share. *Delta Kappan*, 56(3), 701-712.
- Gregory, G. D., & Alex, M. (1993). *Strategic Management*. Singapore: McGraw-Hill.
- Gregory, G. D. (2007). *Strategic management* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Hass, B. K. (1999). *A multidisciplinary concept analysis of quality of life*. *Western Journal of
nursing Research*.
- Hirsch, Stuart (1996). *Essential Strategies of Argument*. Boston: Allyn & Bacon.

- Hitt, M. A., Duane R. Ireland., and Robert E. Hoskisson. (2005). *Stratigic Management: Competitiveness and Globalization* (5th ed.). Cincinnati Ohio, South-Western College Publishing.
- Hubbard, G. (2004). *Strategic management: Thinking, analysis & action* (2nd ed.). Australia Pearson Prentice Hall.
- Pearce, J. A., & Richard, R. (2055). *Strategic management* (10th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Schermerhorn, J. R. (1999). *Management* (6th ed.). New York: John Willey & sons.
- Sammuel, P. (1983). *Stratigic management of development programmes*. Geneva: International Labour Office.
- Thompson, A. A., & Strickland, A. J. (2003). *Strategic management: Concepts and cases* (14th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Thompson, A. A., & Strickland, A. J. (2004). *Strategic management: Concepts and cases*, (13th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Thompson, J. L. (2001). *Strategic management* (4th ed.). London: Thompson Learning.
- Tompson, L. S., & John, E. G. (2007). *Crafting and executing strategy: Concepts and Cases* (15th ed.). The McGraw-Hill.
- Wheelen, T. L., & David, J. H. (2006). *Strategic management and business policy* (10th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Wright, P., & Pringle, D. C., & Mark, J. K. (1992). *Strategic management, text and cases*. Messachusetts. Allyn & Bacon.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว ๒๕๑๑

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายกิจผจญ แมดเมือง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.ชร สุนทรายุทธ เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้ อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อการวิจัยของนิสิต ในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วิมลรัตน์ จตุรานนท์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒

โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑

ผู้วิจัยโทร. ๐๘๑-๕๕๓-๗๘๗๒

(สำเนา)

ที่ ศร ๖๖๒๑/ว ๑๕๐

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๕ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายกิจผจญ แมตเมือง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณวุฒินิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.ชร สุนทรายุทธ เป็นประธานกรรมการควบคุมคุณวุฒินิพนธ์ ในการนี้ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการอำนวยความสะดวกการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วิมลรัตน์ จตุรานนท์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๕-๓๔๘๓

โทรสาร ๐-๓๘๓๔-๕๗๑๑

ผู้วิจัยโทร. ๐๘๑-๕๕๓-๗๘๗๒

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว ๑๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๕ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายกิจผจญ แมตเมือง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพา มีความประสงค์ ขออำนวยความสะดวกจากท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วิมลรัตน์ จตุรานนท์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๘-๓๔๘๓

โทรสาร ๐-๓๘๓๔-๕๖๑๑

ผู้วิจัยโทร. ๐๘๑-๕๕๓-๖๘๖๒

(สำเนา)

ที่ ศร ๖๖๒๑/๒๕๒๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วย นายกิจผจญ แมตเมือง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดคอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ เป็นประธานกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว เป็น ไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับ บุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อให้หนังสือขออนุญาตสถานที่ก่อนที่จะเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วิมลรัตน์ จตุรานนท์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๐๐๖

โทรสาร ๐-๓๘๓๕-๑๐๔๓

ติดต่อผู้วิจัยโทร. ๐๘๑-๕๕๓-๖๘๖๒

ภาคผนวก ข

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามปลายเปิดของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามปลายเปิดของผู้เชี่ยวชาญ
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: *IOC*)
งานคุณฐิณีพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า <i>IOC</i>
1	ท่านคิดว่า กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส <u>โดยทั่วไป</u> เป็นอย่างไร กรุณาอธิบาย	1	1	1	1	1	1.00
2	ท่านคิดว่า กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส <u>โดยใช้วัดเป็นฐาน</u> ควรเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง กรุณาอธิบาย	1	1	1	1	1	1.00
3	ท่านคิดว่า กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส <u>โดยใช้วัดเป็นฐาน</u> ควรจะแตกต่างจากกลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาส <u>โดยทั่วไป</u> อย่างไรบ้าง กรุณา อธิบาย	1	1	1	1	1	1.00
4	ท่านคิดว่า ปัจจัยที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จของ การใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาส <u>โดยใช้วัดเป็นฐาน</u> มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดปัจจัยเหล่านั้น จึงมีความสำคัญกรุณาอธิบาย	1	1	1	1	1	1.00

ภาคผนวก ก

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : *IOC*)
งานคุณฐิณีพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า <i>IOC</i>
1	ท่านมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างไร	1	1	0	0	1	.60
2	ท่านมีรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างไร	1	1	0	0	1	.60
3	ท่านพบความสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอะไรบ้าง	1	1	1	1	1	1.00
4	ท่านพบปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสให้ดีขึ้น	1	1	1	1	1	1.00
5.	ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสให้ดีขึ้น	1	1	1	1	1	1.00

ภาคผนวก ง

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: *IOC*)
งานคุณฐิณีพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษา วัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า <i>IOC</i>
-	กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	-	-	-	-	-	-
-	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง						
1.	เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
2.	ผู้นำมีภาวะผู้นำที่เน้นการอำนวยความสะดวกการสนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ	1	1	1	1	1	1.00
3.	ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มองเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส และร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1	1	1.00
4.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัดการศึกษาที่แตกต่างให้แต่ละกลุ่ม	1	1	1	0	1	0.80
5.	คณะกรรมการต่าง ๆ ในวัดมีความเข้าใจปรัชญาการศึกษาและสถานการณ์การจัดการศึกษาในประเทศ	1	1	0	1	1	0.80
6.	ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงานการประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุน องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ	1	1	1	1	1	1.00
7.	ผู้นำรู้จักและเข้าใจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	1	1	1	1	1	1.00
8.	คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมกันจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
-	การบริหารจัดการ						
9.	บริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารและสนับสนุน ทรัพยากร	1	1	1	1	1	1.00
10.	บริหารแบบกระจายอำนาจจากวัดไปยัง ผู้เกี่ยวข้องในวัด	1	1	1	1	1	1.00
11.	บริหารโดยใช้คณะกรรมการต่าง ๆ ในการบริหารงานและตัดสินใจการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ	1	1	1	1	1	1.00
12.	มีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจาย อำนาจภายในวัด	1	1	1	1	1	1.00
13.	วัดพัฒนาทั้งระบบ ทั้งการปรับโครงสร้างของ วัดให้ยืดหยุ่น เหมาะสม ปรับความสามารถของ บุคลากรให้มุ่งมั่นและมีค่านิยมมุ่งให้องค์กร สู่ความเป็นเลิศ	1	1	1	1	1	1.00
14.	กำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณ เด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่ อาคาร สถานที่ การสรรหาบุคลากรฯ	1	1	1	1	1	1.00
-	รูปแบบการจัดการศึกษา						
15.	หลักสูตรสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นและ ตรงกับศักยภาพของเด็กด้วยโอกาสและ สอดคล้องกับตลาดแรงงาน	1	1	1	1	1	1.00
16.	ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่กำหนด อัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
17.	กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม	1	1	1	1	1	1.00
18.	จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ	1	1	1	1	1	1.00
19.	พัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิต	1	1	1	1	1	1.00
20.	วัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง	1	1	1	1	1	1.00
21.	บูรณาการกับโรงเรียนวิถีพุทธ และจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมะ ตามหลักสูตรสอธรรม สนามหลวง อย่างเป็นรูปธรรม	1	1	1	0	1	0.80
22.	กำหนดให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นเสมือนโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขยายฐานลงไปให้ถึงระดับประถมศึกษา	1	1	0	1	1	0.80
23.	ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาส มีโอกาสเรียนถึงระดับอุดมศึกษา	1	1	1	1	1	1.00
24.	เน้นการเข้าถึงการศึกษาควบคู่กับสิทธิและโอกาส ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ	1	1	1	1	1	1.00
25.	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง วัด และ โรงเรียน	1	1	1	1	1	1.00
-	ระบบสนับสนุน						
26.	สร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
27.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการบริหารจัดการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
28.	วางแผนจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้เหมาะสม เพียงพอ	1	1	1	1	1	1.00
29.	ดึงการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00
30.	สร้างสภาพแวดล้อมที่กลม่อมเกล้าเด็กให้เป็น คนดีมีคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	1	1	1	1	1	1.00
31.	มีฐานข้อมูลเด็กที่เป็นฐานเดียวกันสามารถ เชื่อมโยงกันได้	1	1	1	1	1	1.00
32.	ใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00
33.	มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ได้ บุคลากรที่มีความรู้ มี จิตวิญญาณครู มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และ เป็นที่ยอมรับของสังคม	1	1	1	1	1	1.00
34.	มีแผนบุคลากรที่เหมาะสมกับเด็กกลุ่มเป้าหมาย เช่น บุคลากรทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา	1	1	1	1	1	1.00
35.	พัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาที่ หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	1.00
36.	มีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม	1	1	1	1	1	1.00
37.	มีระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัว ให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
-	ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาสโดยทั่วไป	-	-	-	-	-	-
-	สถานะของวัด						
1.	วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน จึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00
2.	วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	0	0.80
3.	การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บังคับ 4 และการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	1.00
4.	วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากันและกัน	1	1	1	1	1	1.00
5.	บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิด ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและ ร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม ของวัดอย่างสม่ำเสมอ	1	1	1	1	1	1.00
6.	วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็ง ในการพัฒนาการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00
7.	วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการ มุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษา ให้เด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด	1	0	1	1	1	0.80
8.	วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการโดยเฉพาะ เรื่องเพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก	0	1	1	1	1	0.80
9.	เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
-	การบริหารจัดการ						
10.	ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา ให้แก่เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00
11.	วัดบริหารงานในรูปขององค์คณะบุคคลทำ ให้การบริหารงานและการตัดสินใจมี ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม กับทุกฝ่าย	1	1	1	1	1	1.00
12.	มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำ ในระดับต่าง ๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยน หมุนเวียนเป็นผู้นำกลุ่มได้	1	1	1	1	1	1.00
13.	การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด ก่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรม ใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็กและ ชุมชน	1	1	1	1	1	1.00
14.	บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ให้เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครู ของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ ในวัด	1	1	1	1	1	1.00
-	รูปแบบการจัดการศึกษา						
15.	มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้าง ให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
16.	โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หลังจบการศึกษาของเด็ก	1	1	1	0	1	0.80
17.	การจัดสรรเวลา มีความยืดหยุ่นมากกว่า โรงเรียนทั่วไป	1	0	1	1	1	0.80

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
18.	เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขัน ทางด้านวิชาการ	1	1	1	1	1	1.00
19.	นักเรียนที่สำเร็จจาก โรงเรียนใช้วัดเป็นฐาน เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบได้	1	1	1	1	1	1.00
20.	บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแล เอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก	1	1	1	1	1	1.00
21.	การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัด และโรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง	1	1	1	1	1	1.00
-	ระบบสนับสนุน						
22.	วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาค ส่วนเพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและ ความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด	1	1	1	1	1	1.00
23.	วัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัด การศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จาก การบริจาค	1	1	0	1	1	0.80
24.	การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง	1	1	1	1	1	1.00
25.	เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
-	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้ กลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน	-	-	-	-	-	-
-	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง						
1.	วิสัยทัศน์ของผู้ริเริ่มก่อตั้ง	1	1	1	1	1	1.00
2.	เจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สร้างความศรัทธาจากชุมชน เพื่อประสาน ความร่วมมือ	1	1	1	1	1	1.00
3.	คณะผู้บริหารงานในวัด มีอำนาจใน การตัดสินใจอย่างแท้จริงในการบริหาร งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป	1	1	1	1	1	1.00
4.	ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ สร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีแรงศรัทธา ที่จะร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	1	1	1	1	1	1.00
5.	เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้ง อยู่ในวัดมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี	1	1	1	1	1	1.00
6.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีอุดมการณ์ในการจัด การศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	0	0.80
7.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส ไปทางทิศทางเดียวกัน	1	1	1	1	1	1.00
8.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเปลี่ยนเจตคติต่อการจัด การศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
9.	ผู้เรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อการดำรงชีพด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
10.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุน การศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลัง ความสามารถ	1	1	1	1	1	1.00
11.	ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พัฒนาการของเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก	1	0	1	1	1	0.80
-	การบริหารจัดการ						
12.	วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจาก ทุกภาคส่วน โดยมีองค์คณะบุคคล ร่วมตัดสินใจ	1	1	1	1	1	1.00
13.	วัดควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า	1	1	1	1	1	1.00
14.	ผู้บริหารมีทักษะการติดต่อประสานงาน	1	1	1	1	1	1.00
15.	การบริหารงบประมาณ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	1	1	1	1	1	1.00
-	รูปแบบการจัดการศึกษา						
16.	ความเป็นรูปธรรมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษาของวัด	1	1	1	1	1	1.00
17.	เน้นปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต (Education for life)	1	1	1	1	1	1.00
18.	หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้มี ความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
19.	ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลัก ในการพัฒนาเด็ก	1	1	1	1	1	1.00
20.	ความต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้ การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	1	1	1	1	1	1.00
21.	จัดระบบพี่เลี้ยงน้อง ฝึกความเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี ทำให้เด็กมีแบบอย่างที่ดี	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	รายการ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ					
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ค่า IOC
-	ระบบสนับสนุน						
22.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	1	1	1	1	1	1.00
23.	เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน	1	1	1	1	1	1.00
24.	ความร่วมมือกับกองทุนทั้งในและ ต่างประเทศ	1	1	0	1	1	0.80
25.	การสนับสนุนจากภาคสังคม	1	1	1	1	1	1.00
26.	การสนับสนุนจากภาครัฐ	1	1	1	1	1	1.00
27.	ระบบสารสนเทศถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และ พร้อมใช้	1	1	1	1	1	1.00
28.	การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ	1	1	1	1	1	1.00
29.	เกณฑ์การชี้วัดความสำเร็จ มีความชัดเจน ประเมินผลได้	1	1	1	1	1	1.00
30.	วัดมีความพร้อมและมีการพัฒนาต่อเนื่อง เช่นศาสนบริการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ในวัด	1	1	1	1	1	1.00
31.	งบประมาณเพียงพอต่อการจัดหาปัจจัย 4 และวัสดุการศึกษา แก่เด็กตลอดเวลา ที่อยู่ในวัด	1	1	1	1	1	1.00
32.	วัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กด้วยโอกาส ในระยะยาว	1	1	1	1	1	1.00

ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก จ

เกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ รายชื่อและตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการตอบแบบสอบถามการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการกำหนดนโยบาย

1. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือหรือจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ
2. เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

1. เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หรือผลิตบุคคลเพื่อปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ
2. เป็นผู้กำกับ ติดตาม ดูแลช่วยเหลือ สนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานสำหรับเด็กพิเศษ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงาน

1. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเด็กพิเศษ โดยตรง ที่สังกัดในกระทรวงศึกษาธิการ
2. เป็นผู้บริหารขององค์กรเอกชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ และจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

เกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับ การดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจัน

กลุ่มพระภิกษุสงฆ์

1. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
 2. เป็นพระภิกษุผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจัน
- มาอย่างค่อนเนื่อง

กลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษา

1. เป็นผู้อำนวยการของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดคอนจัน, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่, ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวัดคอนจัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
2. เป็นผู้บริหารจัดการศึกษา ที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสร่วมกับทางวัดคอนจันมาอย่างค่อนเนื่อง

กลุ่มคณะครู

1. เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นครูที่ให้การดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจันมาอย่างค่อนเนื่อง

กลุ่มนักเรียน นักศึกษา

1. เป็นเด็กนักเรียนหรือนักศึกษาของ โรงเรียนวัดคอนจัน, วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ศูนย์การศึกษาวัดคอนจัน
2. เป็นเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ประจำในวัดคอนจัน หรือเป็นเด็กในชุมชนที่มาเรียนในสถานศึกษาที่ตั้งในวัดคอนจัน ที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากทางวัดคอนจัน ทั้งที่อยู่อาศัย อาหาร การกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สมุดหนังสือ สื่ออุปกรณ์การเรียน ค่าเล่าเรียน และเครื่องดำรงชีพต่าง ๆ

กลุ่มผู้ปกครอง

1. เป็นผู้ปกครองของเด็กด้อยโอกาสของวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้วัดคอนจันและมีเด็กในปกครองมาอาศัยหรือเรียนอยู่ในวัดคอนจัน

กลุ่มศิษย์เก่า

1. เป็นศิษย์เก่าของ โรงเรียนวัดคอนจัน, วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ศูนย์การเรียนรู้วัดคอนจัน หรือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ศูนย์การศึกษาวัดคอนจัน
2. เป็นเด็กด้อยโอกาสที่เคยได้รับการดูแลช่วยเหลือจากทางวัดคอนจัน ทั้งที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สมุดหนังสือ สื่ออุปกรณ์การเรียน ค่าเล่าเรียน และเครื่องดำรงชีพต่าง ๆ

กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา

1. เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของ โรงเรียนวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของทางวัดและสถานศึกษามาอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มคณะกรรมการวัด

1. เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการของวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของทางวัดมาอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มผู้นำชุมชน

1. เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี หรือสมาชิกสภาเทศบาลตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสของทางวัดมาอย่างต่อเนื่อง

รายชื่อและตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามกลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการกำหนดนโยบาย

1. นางศิริธนาพร ชัคตตรีย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. ดร.พะโยม ชิณวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. นายอดิสรณ์ พวงทอง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่
4. นายสินอาจ ลำพูนพงส์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
5. นายสุภกร ศรีศักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเชียงใหม่
6. นางบุญยรักษ์ ภูพัฒน์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแพร่
7. นายสุทธิ ฐีการนา ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

1. นายณรงค์ ทรงอารมณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่
2. นายสมเดช มะลาพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. นายอเนก สนามชัย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่
4. ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ดร.พูนชัย ยาวีราช รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
6. นายภักดี พวงจิตร ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่
7. ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้วศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงาน

1. นายอนุชน หวลทรง ผู้จัดการมูลนิธิอาสาพัฒนาเด็ก จังหวัดเชียงใหม่
2. นางสุรีย์พร ชูสุข ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่
3. นางยุพิน คำปັນ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาราชประชานุเคราะห์ 31 จังหวัดเชียงใหม่
4. ดร.สุรางค์ วิสุทธิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ จังหวัดลำปาง
5. นายสมศักดิ์ สุขนิยม ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เขียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
6. นายกัจจายน์ อำพันธุ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. นายสมเกียรติ สุทธิเจริญพานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ฉ
แบบสังเกตงานวิจัย

แบบสังเกต

คู่มือพิมพ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่”

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตบริบทของวัดคอนจัน ดังนี้

1. บริบทสภาพแวดล้อมของวัดคอนจัน และสภาพแวดล้อมของชุมชน

.....

.....

.....

.....

2. การดูแลเด็ก การใช้ชีวิตประจำวันของเด็กที่อาศัยอยู่ในวัดคอนจัน

.....

.....

.....

.....

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด

.....

.....

.....

.....

4. ความเป็นมาของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์งานวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
 คู่มือนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
 โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จ.เชียงใหม่”

ข้อมูลเบื้องต้น

นามแฝง (หรือรหัส).....

เพศ ชาย หญิง สมณเพศ อายุ.....ปี

อาชีพ..... ประสบการณ์ในอาชีพ.....ปี

ความเกี่ยวข้องกับวัดคอนจัน จ.เชียงใหม่ คือ.....

คำถาม

1. ท่านมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างไร

.....

2. ท่านมีรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอย่างไร

.....

3. ท่านพบความสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสอะไรบ้าง

.....

4. ท่านพบปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสให้ดีขึ้น

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสให้ดีขึ้น

.....

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเคลฟายรอบที่ 1

แบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) รอบที่ 1

คุณฉันทิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่”

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายในครั้งนี้ เปิดโอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็นด้วยการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 รอบ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเดลฟายรอบที่ 1 จะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended questionnaire) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน เมื่อได้ข้อมูลจากเดลฟายรอบที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) เพื่อสอบถามท่านในการทำเดลฟายรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครบทั้ง 3 รอบ และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่เสียสละเวลาและให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลยุทธ์การจัดการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟายในครั้งนี้ ข้อมูลที่ท่านให้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานสำหรับประเทศไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายกิจผจญ แมตเมือง

นิติศิปริญญาเอกปรัชญาคุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา

ศูนย์นวัตกรรมกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทร. 081 9937872

4. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับ
คุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดปัจจัยเหล่านั้นจึงมีความสำคัญ
กรณีอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงครับ

ภาคผนวก ฅ
แบบสอบถามเคลฟายรอบที่ 2

แบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) รอบที่ 2

ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายในครั้งนี้ เปิดโอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็นด้วยการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 รอบ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเดลฟายรอบ 2 นี้ จะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน เมื่อได้ข้อมูลจากเดลฟายรอบ 2 แล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเดลฟายรอบ 3 ต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครบทั้ง 3 รอบ และ ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่เสียสละเวลาและให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลยุทธ์การจัดการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟายในครั้งนี้ ข้อมูลที่ท่านให้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐานสำหรับประเทศไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายกิจผจญ แมตเมือง

นิติคปริญาเอกปรัชญาคุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทร. 081 9937872 E-mail : kit_2m@yahoo.com

แบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) รอบ 2

คุณฉันทิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดดอนจั่น จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง

แบบสอบถามเดลฟายรอบ 2 นี้ สร้างขึ้นจากระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการเดลฟายรอบ 1 เกี่ยวกับ “กลยุทธ์การพัฒนาศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน” แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน

ตอนที่ 2 ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การพัฒนาศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การพัฒนาศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน

ในที่นี้ ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านพิจารณาระดับ “ความเห็นด้วย” (Agreement) ของแต่ละข้อความกลยุทธ์ โดยให้ความหมายค่าคะแนนแทนระดับความเห็นด้วยของท่าน ดังนี้

คะแนน	หมายถึง
4	เห็นด้วยมากที่สุด
3	เห็นด้วยมาก
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

--	--

กรุณาใส่เครื่องหมาย✓ในช่องระดับความคิดเห็นที่ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น และแสดงเหตุผลประกอบ (ถ้ามี)

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
-	กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	-	-	-	-	-
-	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	-	-	-	-	-
1.	เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส					
2.	ผู้นำมีภาวะผู้นำที่เน้นการอำนวยความสะดวก สนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ					
3.	ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มองเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส และร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง					
4.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัดการศึกษาที่แตกต่างให้แก่แต่ละกลุ่ม					
5.	คณะกรรมการต่างๆ ในวัดมีความเข้าใจปรัชญาการศึกษาและสถานการณ์การจัดการศึกษาในประเทศ					
6.	ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุน องค์กร เครือข่ายต่างๆ					
7.	ผู้นำรู้จักและเข้าใจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน					
8.	คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมกันจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
9.	บริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและสนับสนุนทรัพยากร					
10.	บริหารแบบกระจายอำนาจจากวัดไปยังผู้เกี่ยวข้องในวัด					
11.	บริหารโดยใช้คณะกรรมการต่างๆ ในการบริหารงาน และตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมต่างๆ					
12.	มีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจายอำนาจภายในวัด					
13.	วัดพัฒนาทั้งระบบ ทั้งการปรับโครงสร้างของวัดให้ยืดหยุ่น เหมาะสม ปรับความสามารถของบุคลากรให้มุ่งมั่นและมีค่านิยมมุ่งให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ					
14.	กำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณเด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่ อาคารสถานที่ การสรรหาบุคลากรฯ					
-	รูปแบบการจัดการศึกษา	-	-	-	-	-
15.	หลักสูตรสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นและตรงกับศักยภาพของเด็กด้อยโอกาสและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน					
16.	ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่กำหนดอัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา					
17.	กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
18.	จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ					
19.	พัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิต					
20.	วัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง					
21.	บูรณาการกับโรงเรียนวิถีพุทธ และจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับธรรมะ ตามหลักสูตรสอธรรมสนามหลวง อย่างเป็นรูปธรรม					
22.	กำหนดให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา เป็นเสมือนโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย สงฆ์ ขยายฐานลงไปให้ถึงระดับประถมศึกษา					
23.	ส่งเสริมให้เด็กค้อยโอกาส มีโอกาสเรียนถึง ระดับอุดมศึกษา					
24.	เน้นการเข้าถึงการศึกษาควบคู่กับสิทธิและ โอกาส ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ					
25.	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง วัด และ โรงเรียน					
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
26.	สร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาแก่ เด็กค้อยโอกาส					
27.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการบริหารจัดการ การศึกษา					
28.	วางแผนจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้เหมาะสม เพียงพอ					
29.	ดึงการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
30.	สร้างสภาพแวดล้อมที่กลมกลืนแก่เด็กให้เป็นคนดี มีคุณธรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณี					
31.	มีฐานข้อมูลเด็กที่เป็นฐานเดียวกันสามารถ เชื่อมโยงกันได้					
32.	ใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา					
33.	มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ได้บุคลากร ที่มีความรู้ มีจิตวิญญาณครู มีความรู้ความสามารถ ในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม					
34.	มีแผนบุคลากรที่เหมาะสมกับเด็กกลุ่มเป้าหมาย เช่น บุคลากรทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา					
35.	พัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมสัมมนาที่หลากหลาย เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน					
36.	มีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม					
37.	มีระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัว ให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน					
-	ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัด เป็นฐาน กับ กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อ ยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยทั่วไป	-	-	-	-	-
-	สถานะของวัด	-	-	-	-	-
1.	วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน จึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา					
2.	วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาส					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
3.	การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บัณฑิต 4 และการจัดการเรียนรู้					
4.	วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากัน และกัน					
5.	บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ ในการบริหารจัดการมีการส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ					
6.	วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็งในการพัฒนา การศึกษา					
7.	วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการมุ่งกระจาย โอกาสทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสให้มากที่สุด					
8.	วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการ โดยเฉพาะเรื่อง เพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก					
9.	เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาด ความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก					
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
10.	ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่ เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน					
11.	วัดบริหารงานในรูปขององค์กรคณะบุคคลทำให้ การบริหารงานและการตัดสินใจมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย					
12.	มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำในระดับ ต่าง ๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยนหมุนเวียน เป็นผู้นำกลุ่มได้					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
13.	การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด ก่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็กและชุมชน					
14.	บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด					
-	รูปแบบการจัดการศึกษา	-	-	-	-	-
15.	มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้างโอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส					
16.	โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษาของเด็ก					
17.	การจัดสรรเวลามีความยืดหยุ่นมากกว่าโรงเรียนทั่วไป					
18.	เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขันทางด้านวิชาการ					
19.	นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนใช้วัดเป็นฐานเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบได้					
20.	บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแลเอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก					
21.	การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัดและโรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง					
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
22.	วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อจัดการศึกษาตามพลังศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
23.	วัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัดการศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค					
24.	การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง					
25.	เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส					
-	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	-	-	-	-	-
	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง					
1.	วิสัยทัศน์ของผู้ริเริ่มก่อตั้ง					
2.	เจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ สร้างความศรัทธาจากชุมชน เพื่อประสาน ความร่วมมือ					
3.	คณะผู้บริหารงานในวัด มีอำนาจในการตัดสินใจ อย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป					
4.	ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ สร้างความรักความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในชุมชน มีแรงศรัทธาที่จะร่วมพัฒนา ชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
5.	เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด มีการประสานงานกันอย่างดี					
6.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีอุดมการณ์ในการจัด การศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส					
7.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจใน การจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสไปทางทิศทาง เดียวกัน					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
8.	ผู้เกี่ยวข้องทั้งระดับเปลี่ยนเจตคติต่อการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส					
9.	ผู้เรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อการดำรงชีพด้วยตนเอง					
10.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ					
11.	ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก					
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
12.	วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนโดยมีองค์คณะบุคคลร่วมตัดสินใจ					
13.	วัดควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า					
14.	ผู้บริหารมีทักษะการติดต่อประสานงาน					
15.	การบริหารงบประมาณ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์					
-	รูปแบบการจัดการศึกษา					
16.	ความเป็นรูปธรรมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษาของวัด					
17.	เน้นปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต (Education for life)					
18.	หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส					
19.	ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก					

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				เหตุผลประกอบ (ถ้ามี)
		4	3	2	1	
20.	ความต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้การศึกษาแก่เด็กค้อยโอกาส					
21.	จัดระบบพี่ดูแลน้อง ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้เด็กมีแบบอย่างที่ดี					
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
22.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง					
23.	เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน					
24.	ความร่วมมือกับกองทุนทั้งในและต่างประเทศ					
25.	การสนับสนุนจากภาคสังคม					
26.	การสนับสนุนจากภาครัฐ					
27.	ระบบสารสนเทศถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และพร้อมใช้					
28.	การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ					
29.	เกณฑ์การชี้วัดความสำเร็จ มีความชัดเจน ประเมินผลได้					
30.	วัดมีความพร้อมและมีการพัฒนาต่อเนื่อง เช่น ศาสนบริการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ในวัด					
31.	งบประมาณเพียงพอต่อการจัดหาปัจจัย 4 และ วัสดุการศึกษา แก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่ในวัด					
32.	วัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กค้อยโอกาสในระยะยาว					

ขอกราบขอบพระคุณ

ท่านเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก ญ
แบบสอบถามเคลฟายรอบที่ 3

แบบสอบถามเดลฟาย (Delphi) รอบ 3

คุณฐิณีพันธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส
โดยใช้วัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดคอนจัน จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายในรอบ 3 นี้เป็นผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ตอบแบบสอบถามเดลฟายรอบ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงความสอดคล้องของแต่ละข้อ โดยระบุ ค่ามัชฌิม (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ที่คำนวณได้และระบุคะแนนคำตอบของท่านในรอบ 2 มาด้วยโดยใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

△ หมายถึง ค่ามัชฌิม (Median/ Mdn) แสดงถึงระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ

↔ หมายถึง ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range/ IQR) แสดงถึงช่วงระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ

○ หมายถึง คำตอบเดิมของท่านในแบบสอบถามเดลฟายรอบ 2

2. การตอบแบบสอบถามเดลฟายรอบ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ท่านได้ทบทวนคำตอบ โดยอาจยืนยันคำตอบเดิม หรืออาจเปลี่ยนแปลงคำตอบได้ ดังนี้

2.1 หากท่านยืนยันคำตอบเดิม จากการตอบแบบสอบถามเดลฟายรอบ 2 ท่านไม่ต้องทำเครื่องหมายใด ๆ

2.2 หากท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องค่าระดับคะแนนใหม่ และ หากคำตอบใหม่ของท่านอยู่นอกขอบเขตของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) โปรดให้เหตุผลประกอบเฉพาะข้อนั้น

3. ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามเดลฟายรอบ 3 ใส่งของส่งกลับคืนภายในเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อรวบรวมและประเมินผลต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดีดังเคย ขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

นายกิจผจญ แมตเมือง

นิสิตปริญญาเอกปรัชญาคุษิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทร. 081 9937872 E-mail : kit_2m@yahoo.com

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่ท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบและแสดงเหตุผลประกอบ

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะข้อที่ตอบใหม่และอยู่นอกขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์
		4	3	2	1	
-	กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	-	-	-	-	-
-	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	-	-	-	-	-
1.	เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส	↔ Δ				
2.	ผู้นำมีภาวะผู้นำที่เน้นการอำนวยความสะดวก สนับสนุนบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพของตนเอง มากกว่าการชี้แนะและสั่งการ	Δ			↔	
3.	ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มองเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส และร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง	↔ Δ				
4.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเข้าใจชาติพันธุ์ของเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และเข้าใจว่าอาจต้องจัดการศึกษาที่แตกต่างให้แต่ละกลุ่ม	↔ Δ				
5.	คณะกรรมการต่าง ๆ ในวัดมีความเข้าใจปรัชญาการศึกษาและสถานการณ์การจัดการศึกษาในประเทศ	↔ Δ				
6.	ผู้นำมีศักยภาพในการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุนองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ	↔ Δ				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
7.	ผู้นำรู้จักและเข้าใจชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	△			↔	
8.	คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมกัน จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	△			↔	
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
9.	บริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารและสนับสนุนทรัพยากร	△			↔	
10.	บริหารแบบกระจายอำนาจจากวัด ไปยัง ผู้เกี่ยวข้องในวัด	△	↔			
11.	บริหารโดยใช้คณะกรรมการต่าง ๆ ในการบริหารงานและตัดสินใจการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ	↔ △				
12.	มีการตรวจสอบและการถ่วงดุลในการกระจาย อำนาจภายในวัด	△	↔			
13.	วัดพัฒนาทั้งระบบ ทั้งการปรับโครงสร้างของ วัดให้ยืดหยุ่นเหมาะสม ปรับความสามารถของ บุคลากรให้มุ่งมั่นและมีค่านิยมมุ่งให้องค์กรสู่ ความเป็นเลิศ	↔ △				
14.	กำหนดศักยภาพของวัดให้ชัดเจน เช่น ปริมาณ เด็กที่รับได้ รูปแบบการดูแลเด็ก พื้นที่ อาคารสถานที่ การสรรหาบุคลากรฯ	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
-	รูปแบบการจัดการศึกษา	-	-	-	-	-
15.	หลักสูตรสร้างทักษะเพื่ออาชีพที่จำเป็นและตรงกับศักยภาพของเด็กด้วยโอกาสและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน	← △	→			
16.	ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา มากำหนดอัตลักษณ์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	△			↔	
17.	กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม	← △	→			
18.	จัดกิจกรรมหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมหลังเลิกเรียน เช่น สวดมนต์เย็น นั่งสมาธิฯ	↔ △				
19.	พัฒนาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ ควบคู่กับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิต	← △	→			
20.	วัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง	← △	→			
21.	บูรณาการกับ โรงเรียนวิถีพุทธ และจัดการ เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมะ ตามหลักสูตรสอบธรรม สนามหลวง อย่างเป็นรูปธรรม	↔ △				
22.	กำหนดให้เป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นเสมือน โรงเรียนสาธิต ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขยายฐานลงไปให้ถึง ระดับประถมศึกษา	← △	→			

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
23.	ส่งเสริมให้เด็กค่อย โอกาส มีโอกาสเรียนถึง ระดับอุดมศึกษา	△			↔	
24.	เน้นการเข้าถึงการศึกษาควบคู่กับสิทธิและ โอกาส ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ	△			↔	
25.	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง วัด และ โรงเรียน	↔ △				
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
26.	สร้างเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษาแก่ เด็กค่อย โอกาส	↔ △				
27.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ในการบริหารจัดการศึกษา	↔ △				
28.	วางแผนจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้เหมาะสม เพียงพอ	↔ △				
29.	ระดมทรัพยากรจากผู้มีจิตศรัทธาในศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้กับ เด็กค่อย โอกาส	△			↔	
30.	สร้างสภาพแวดล้อมที่กล่อมเกลาเด็กให้เป็นคน ดีมีคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี	↔ △				
31.	พัฒนาฐานข้อมูลเด็กให้เป็นฐานเดียวกัน สามารถเชื่อมโยงกันได้	↔ △				
32.	ใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา	↔ △				
33.	มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ได้ บุคลากรที่มีความรู้ มี จิตวิญญาณครู มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
34.	จัดหาบุคลากรที่เหมาะสมร่วมพัฒนาเด็ก กลุ่มเป้าหมาย เช่น บุคลากรทางวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น	←→ △				
35.	พัฒนาครูและบุคลากรให้เข้ารับการอบรม สัมมนาที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาการเรียน การสอน	←→ △				
36.	มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล อย่างต่อเนื่อง	←→ △				
37.	มีระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัว ให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน	←→ △				
-	ความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน กับ กลยุทธ์การพัฒนา การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กด้อย โอกาสโดยทั่วไป	-	-	-	-	-
-	สถานะของวัด	-	-	-	-	-
1.	วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน จึงมีผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา	←→ △				
2.	วัดมีอิสระในการดูแลเด็กด้อยโอกาส	←→ △				
3.	การดำเนินการของวัดมีลักษณะสงเคราะห์เด็ก ทั้งการอยู่อาศัย บิณฑบาต และการจัดการเรียนรู้	←→ △				
4.	วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพากันและกัน	←→ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
5.	บุคลากรในวัดและชุมชนรอบวัดเกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของ จึงร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ ในการบริหารจัดการมีการส่งเสริมและ สนับสนุนกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ	↔ △				
6.	วัดบูรณาการวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม และพลังศรัทธาเพื่อเป็นจุดแข็ง ในการพัฒนาการศึกษา	↔ △				
7.	วัดไม่กำหนดเขตพื้นที่การให้บริการมุ่งกระจาย โอกาสทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส ให้มากที่สุด	↔ △				
8.	วัดมีข้อห้ามและจารีตบางประการ โดยเฉพาะ เรื่องเพศ ที่เป็นอุปสรรคในการดูแลเด็ก	↔ △				
9.	เด็กมีการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองตลอด ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการให้การศึกษาเด็ก	↔ △				
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
10.	ผู้นำเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่ เด็กด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นฐาน	↔ △				
11.	วัดบริหารงานในรูปแบบขององค์กรบุคคลทำให้ การบริหารงานและการตัดสินใจมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	↔ △				
12.	มีการกระจายอำนาจภายในวัดทำให้เกิดผู้นำใน ระดับต่างๆ และสมาชิกปรับเปลี่ยนหมุนเวียน เป็นผู้นำกลุ่มได้	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
13.	การมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด ก่อให้เกิดการบริหารจัดการด้วยตนเอง เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของเด็กและชุมชน	↔ △				
14.	บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้เด็ก ด้อยโอกาสมีความหลากหลาย เช่น คณะสงฆ์ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะครูของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในวัด	↔ △				
-	รูปแบบการจัดการศึกษา	-	-	-	-	-
15.	มีหลักสูตรทางเลือกที่หลากหลายเพื่อสร้าง ให้โอกาสทางอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาส	↔ △				
16.	โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบ การศึกษาของเด็ก	↔ △				
17.	การจัดสรรเวลา มีความยืดหยุ่นมากกว่าโรงเรียน ทั่วไป	↔ △				
18.	เน้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็ก นอกเหนือจากการศึกษาที่เน้นการแข่งขัน ทางด้านวิชาการ	↔ △				
19.	นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนใช้วัดเป็นฐาน เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบได้	↔ △				
20.	บุคลากรภายในวัดให้การอบรม ดูแลเอาใจใส่ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก	↔ △				
21.	การใช้วัดเป็นฐานปลูกฝังให้ผู้เรียนรักวัดและ โรงเรียนเสมือนบ้านของตนเอง	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
22.	วัดเป็นแหล่งระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อจัดการศึกษาตามพันธกิจและ ความเชื่อมั่นในผู้นำของวัด	△				↔
23.	วัดไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในการจัด การศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ได้จาก การบริจาค	↔ △				
24.	การใช้วัดเป็นฐานในการจัดการศึกษาทำให้ ภาครัฐไม่ต้องใช้งบลงทุนด้านที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง	↔ △				
25.	เครือข่ายการศึกษามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	↔ △				
-	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เด็กด้อยโอกาสโดยใช้วัดเป็นฐาน	-	-	-	-	-
-	บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	-	-	-	-	-
1.	วิสัยทัศน์ของผู้ริเริ่มก่อตั้ง	↔ △				
2.	เจ้าอาวาสเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สร้างความ ศรัทธาจากชุมชน เพื่อประสานความร่วมมือ	↔ △				
3.	คณะผู้บริหารงานในวัด มีอำนาจใน การตัดสินใจอย่างแท้จริงในการบริหาร งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป	↔ △				
4.	ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ สร้างความรักความ สามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีแรงศรัทธา ที่จะร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
5.	เจ้าอาวาสและผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน วัดมีการประสานงานกันอย่างดี	↔ △				
6.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีอุดมการณ์ในการจัด การศึกษาให้เด็ก ด้อยโอกาส	↔ △				
7.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสไป ทางทิศทางเดียวกัน	↔ △				
8.	ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับเปลี่ยนเจตคติต่อการจัด การศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส	↔ △				
9.	ผู้เรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อการดำรงชีพด้วยตนเอง	↔ △				
10.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือและสนับสนุน การศึกษาของเด็กอย่างเต็มกำลังความสามารถ	↔ △				
11.	ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พัฒนาการของเด็กและกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก	↔ △				
-	การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-
12.	วัดต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจาก ทุกภาคส่วน โดยมีองค์กรคณะบุคคล ร่วมตัดสินใจ	↔ △				
13.	วัดควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า	↔ △				
14.	ผู้บริหารมีทักษะการติดต่อประสานงาน	↔ △				
15.	การบริหารงบประมาณ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
-	รูปแบบการจัดการศึกษา	-	-	-	-	-
16.	ความเป็นรูปธรรมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายการจัดการศึกษาของวัด	↔ △				
17.	เน้นปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต (Education for life)	↔ △				
18.	หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับเด็กด้วยโอกาส	↔ △				
19.	ยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นแกนหลัก ในการพัฒนาเด็ก	↔ △				
20.	ความต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้การศึกษา แก่เด็กด้วยโอกาส	↔ △				
21.	จัดระบบพี่เลี้ยงน้อง ฝึกความเป็นผู้นำและ ผู้ตามที่ดี ทำให้เด็กมีแบบอย่างที่ดี	↔ △				
-	ระบบสนับสนุน	-	-	-	-	-
22.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	↔ △				
23.	เครือข่ายความร่วมมือต้องชัดเจน จริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน	↔ △				
24.	ความร่วมมือกับกองทุนทั้งในและต่างประเทศ	↔ △				
25.	การสนับสนุนจากภาคสังคม	↔ △				
26.	การสนับสนุนจากภาครัฐ	↔ △				
27.	ระบบสารสนเทศถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และ พร้อมใช้	↔ △				
28.	การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ	↔ △				
29.	เกณฑ์การวัดความสำเร็จ มีความชัดเจน ประเมินผลได้	↔ △				

ข้อที่	ข้อความกลยุทธ์	ระดับ ความคิดเห็น				ให้เหตุผลเฉพาะ ข้อที่ตอบใหม่ และอยู่นอกขอบเขต พิสัยระหว่าง ควอไทล์
		4	3	2	1	
30.	วัดมีความพร้อมและมีการพัฒนาต่อเนื่อง เช่น ศาสนบริการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ในวัด	←→ △				
31.	งบประมาณเพียงพอต่อการจัดหาปัจจัย 4 และ วัสดุการศึกษา แก่เด็กตลอดเวลาที่อยู่ในวัด	←→ △				
32.	วัดมีความมั่นคงในการดูแลเด็กด้อยโอกาส ในระยะยาว	←→ △				

ขอกราบขอบพระคุณ

ท่านเป็นอย่างสูง